

PETRI DIACONI

AC BIBLIOTHECARI SACRI CASINENSIS ARCHISTERII,

DE VIRIS ILLUSTRIBUS CASINENSIBUS

OPUSCULUM

Ex celeberrima bibliotheca Barberina depromptum, notisque illustratum studio et opera Joannis baptistæ MARI, Romani, Sancti Angeli in foro Piscium canonici.

(MURATORI, *Script. Ital.*, V, 1.)

MURATORII PRÆFATIO.

Primus qui hunc Petri Diaconi Casinensis monachi et bibliothecarii libellum e tenebris in publicam lucem deduxit, fuit Joannes Baptista Marus, Romanus, S. Angeli in foro Piscium canonicus, qui descriptum ex ms. codice bibliothecæ Barberinæ una cum supplemento Placidi monachi Casinensis, suisque notis, edidit Romæ anno 1655. Tum recensus est liber in bibliotheca Patrum, tom. XXI, pag. 345. Parisiis quoque anno 1666, ac demum in Bibliotheca ecclesiastica a cl. viro Joanne Alberto Fabricio, Hamburgi anno 1718. Auctoris nobile genus, acta, et scripta nihil est quod ego recenseam, quam, præter alios de ecclesiasticis scriptoribus agentes, Marus ipse in notis multa de eo attulerit, ut actum agerem, si plura referrem.

ILLUSTRISSIMO ET REVERENDISSIMO

D. J. BAPTISTÆ BARSOTTO DE PUCCINIS

Præposito Isnensi, protonotario apostolico, sacræ Cæsareæ Majestatis consiliario, ac eminentissimi cardinalis ab Harrach cubili præfecto.

Accedit ad te, Illustrissime domine, libellus iste gemina ac causa, sponte mea, et jure suo: etenim tantam humanitatem, sapientiam, nobilitatemque in te omnes suspicimus, ut non minus orbis universus litteratorum tibi per benevolentiam connectatur, quam olim catena Homérica tellus cælo conjuncta fuit; neque id mirum mihi, qui singularem tuam indolem perspexi, per quam instauratur apud nos Pythagoricus ille concentus, quem apud superos auditum veteres memorant. Virtutibus scilicet ac nobilitate abundus, qua tam jucunde, tam amabiliter tam canore penes homines accipiuntur, ut harmonium plusquam terrestrem efficiant. Testatur genus et proavos tuos non modo Lucensis patria, quæ agnoscit in tuis sanguinem suum, sed illa nobilium animarum parens et, alitrix Polonia, quæ Joannem Baptistam Puccinum armum tuum Italicorum secretorum apud Augustum Sigismundum conspexit et participem et interpretem; quem in Germaniam ad Ferdinandum II Cæsarem aliosque complures principes legavit regis voluntatis administrum gratum omnibus necsine ornamento ac prerogativa ab ipso Cæsare principibusque dimissum. Tuas vero virtutes, si per modestiam licet, non sola Roma, non sola Germania, sed omnes pene provincie ad quas summa tue dexteritatis pervenit, laudant et probant. Bohemia certe debet tantum tuæ fidei ac prudentiæ, ut eminentissimus Pragæ archiepiscopus non alium delegerit ac velit Romæ suarum rerum curatorem quam te. Nunquam orationis finem facerem, si vellem reliqua et innata vel collata tibi a principibus ornamenta describere; et præterea tuæ modestiæ injuriam facerem, et fortasse feci; sed hæc fuere indicanda ut constaret libellum istum sponte sua ad te accedere. Magnus est virtus; non modo corda, sed etiam opuscula hoc magnetem trahuntur.

Verum non modo sponte sua, sed etiam jure suo ad te properat, tibi que debetur. Quisnam ignorat quantum ames sacrum Divi Benedicti familiam? quanta mediteris ad illius splendorem augendum? quanta pietate Sublacense cænobium frequentes, colas et venereris? nec immerito. Hic enim summus ille Christianæ Sanctimonie athleta et magister per ingens miraculum venenata pocula elusit, Sygias insidias evasit, tam insignis deque Ecclesiæ optime meriti ordinis fundamenta jecit; quodque stupendum est, tot in dies et cælo largitur fluent gratiarum, ut videatur esse locus hujusmodi officina cælestis liberalitatis, ut omittam summorum pontificum Paschali II, Urbani V, Leonis IX, Clementis III et VI, Eugenii IV, Joannis X, Benedicti VI, ac ipsius sancti Gregorii Magni testimonia, quibus Sublacense Benedicti sacrarium commendatur, tanquam et Ecclesiæ thesaurus, et Benedictinæ Familæ seminarium.

Porro hic liber est scriptus a Petro Diacono monacho ac bibliothecario Casinensi, nec aliud complectitur quam notitiam lucubrationum, moresque vivorum illustrium Casinensium, hoc est propria et immortalis ornamenta ejusdem ordinis, cui tu tantum tribuis, adeoque ad te jure suo accedit, tuo etiam patrocinio et ære sublevandus. Vale.

Joannes Baptista MARUS F.

J. BAPTISTÆ MARI PRÆFATIO.

Dialogus Victoris papæ tertiæ (1), olim Desiderii abbatibus Casinensis, inter blattas et lineas conflantes, annis præteritis e Vaticana bibliotheca depromptos, cum in lucem protraxerimus, quidam diobolaris sciolus illis perlectis, virtutes Casinensium nos nimis extollere conquestus est; critica fronte asserens perpauca aut nulla fuisse ea ad quæ perscribenda et pervulganda ingenium Casinenses contulerint; neminemque fere se in gravioribus conscribendi laboribus exercuisse, honestissimæ gloriæ stimulis concitatum aliquid exarasse. Hactenus nimis profecto patienter hominem insulsus obtrectantem audivimus, cujusque etiamsi omnia dicta referre vellemus, plane esset otio nostro abuti, præsertim cum scriptis prodigia se editurum elato supercilio promiserit.

*O rem ridiculam, Cato, et jocosam,
Dignamque auribus, et tuo cachinno!*

Licet enim ordo monasticus semper obtrectatores suos habuerit, ut recte prodiderunt SS. Hieronymus pluribus in locis, et Chrysostomus in illo præclaro vitæ Monasticæ Clypeo, et alii antiquiores; nunquam tamen audacius hoc nostro sæculo id factum est ab impudentibus hereticis, apud quos in tantam devenit detestationem idem monasticus ordo, ut nonnulli solo intuitu a librorum quamvis optimorum lectione abstineant, quod monachi nomine sint tantum prænotati; locumque etiam proverbio plerumque faciant, *monacho indoctor*, quæ risum quoque movere possent Heraclito obstinate lugenti: imo nec deluit quidam misogramma, qui in detestationem atque derogationem monachorum scribere non erubuerit, vercundante charta, et ipso atramento in minimum verso ad tantum impudentiæ promptuarium, nonnullos sanctos Patres monasticæ titulo designatos, ut opera eorum in dubium revocaret, nunquam fuisse in monachorum numerum adscitos; demetissimè existimans tam solidum validumque esse hoc unicum, enerve ac ficulneum argumentum, ut exsolutum perinde fuerit onere cætera probandi. Et, quamvis nimis falsa non sint refellenda, ne videantur posse esse credibilia, ut recte dixit sanctus Athanasius epistola ad Epictetum, approbante sancto Epiphonio hæres. 77; at tamen nos, ne in superbiam vel ignorantiam silentium (licet noscamus quam vobis sit curia supellex) iste nugivendus accepturus sit; haud ignorantes insuper multos homines esse iudicii parum firmi, qui nihil audiunt leguntve quod non credant, nisi refutatum sciunt; nulla interposita mora, memores Ulpiani sententiæ de verb. signif. l. 22. § 1: *Minus solvit, qui tardus solvit: nam et tempore minus solvitur*; præclarique etiam magni auctoris dicti: *Barbaris cunctatio servilis: statim exsequi, regium*; opusculum istud pro re nata inter tenebras delitescens de Viris illustribus Casinensibus a clarissimo viro Petro Diacono monacho ac bibliothecario ejusdem cœnobii conscriptum, hactenus neglectum, a pluribusque viris eruditissimis diu quoque expetitum, nobis e celeberrima Barberina bibliotheca suppeditatum singulari humanitate ac beneficentia v. clar. Caroli Moroni, ad maledicta istius obtrectatoris evertenda ipsamque convincendum, tibi vero, benigne lector, et bono publico promulgandum Juximus; cui etiam ob argumenti similitudinem

A adjungimus Supplementum manu exaratum virorum pariter illustrium Casinensium, per *Placidum* Romanum monachum, ac diaconum ejusdem archisterii conflatum. Parvum quidem atque exiguum fatemur (neque enim res tam numero et magnitudine, quam pretio et pondere, æstimandæ sunt), sed accurate cogitateque scriptum a nostro Petro, qui anno 1115, quo in vivis agebat, multa prodidit quæ historiam Ecclesiæ illustrant, ut legere est apud Leonem Ostiensem in Chronico Casinensi, cujus tertium librum ipse supplevit, et quartum ei adjecit: pergratum ac utilem futurum etiam iis qui scientiarum studiis ducuntur, auctorum librorumque cognitione capiuntur. Multa sane in hoc opusculo, maximeque in nostris indicantur notis, quæ publicam merentur lucem, dum ex abditis diversorum educitur veterum scriptorum notiça, quorum libri intercidisse credebantur; quæ spreta librorum auctorum notione, in tenebris forsitan perpetuo jacuissent; et, ut tumulus corpus contegit, sic nomen eorum in omnem fere ætatem obruisset, eorumque dein lucubrations in privatis sepultæ bibliothecis remansissent, magno certe rei litterariæ damno; cum hac tempestate magna doctrinæ pars existimanda sit, scire qui libri auctorum legendi, qui non legendi sint. Necessarium enim est haud ignorare qui scripserint, et de quibus scripserint, fontesque nosse unde hauriri possint ea quæ vel ad scientias alendas, virtutes procreandas, vel detestanda vitia, magno usui sint futura; cum absque Bibliothecis ferme inermis sit religio, et inanis sapientia. Hæc autem consideratio, et per se jucunda, ac ingenio homine digna est, cum ad delectum auctorum, tum ad excitandos animos studiosorum plurimum faciat: quemadmodum Militiadis trophæa Themistoclem dormientem excitabant; sic doctorum hominum volumina, quæ in hoc libello commemorantur, ad laborem, laudemque studiosorum animos inflammare debebunt. Et sicut omni solatio viri docti privari videntur, cum illis lectio interdicitur, ut olim nonnullis irrogatum hoc poenæ genus legitur a Tiberio apud Suetonium: *Quibusdam, inquit, custodia traditis, non modo studendi solatium ademptum, sed etiam sermonis, et colloqui usus*: sic omne solamen ex lectione recipiunt. Fasset id Angelicus Doctor, qui sacrarum litterarum monumenta tanti faciebat, ut de more diceret, *se unius B. Chryostomi hominibus, urbi Parisiensi divitiis omnibus refertissimè, sed vel ipsis imperiis, serio anteponeere*. Libri profecto velut studiorum instrumenta medullitis delectant, colloquuntur, consulunt, et viva quadam nobis, atque arguta familiaritate junguntur. *Sola denique scripta sunt, quæ mortales qualem famæ immortalitate perpetuant, et actibus veterum, quos traducunt ad posteros, nullam permittunt obrepere vetustatem*; docet Petrus Ble-sensis epist. 77. Unde vere Martialis:

*Chartis, nec furta nocent, nec sæcula præsumt,
Solaque non norunt hæc monumenta mori.*

D Possidius namque in calce Vitæ sancti Augustini, ejus perpetuam fore memoriam ob libros conscriptos, haud falsus vates confirmavit; adducto etiam hoc sæcularis poetæ de se loquentis epitaphio, quod tumulo suo adscribi voluit:

Vivere post obitum vatem, vis nosse, vialor?

Quod legis, ecce loquor: vox tua nempe mea est.

(1) Hi Victoris III Dialogi, de quibus infra, impressi sunt tom. XVIII Bibliothecæ Patrum, edit. Lugd.

Præterea operæ pretium est nosse, non solum innumerales fere monachos ex hac nobilissima academia Casinensi prodiisse cujusvis doctrinæ genere referatos; verum etiam assidua fuisse diligentia, pietate ac intentione, sanctorum Patrum, aliorumque virorum doctorum volumina exscribendi; ut postea in rebus dubiis ad Mss. codices et antiquos impressos, ex quibus veræ lectiones restituuntur, tanquam ad oracula quædam tutissime viri docti, ac eruditi confugere valerent; quod lege caverunt prudentissimi imperatores Theodosius et Valentinianus, lib. I. Cod. Theodos., De responsis prudentum: cum non modo auctoribus plerisque deficiamus, sed etiam hi, qui ad manus, non æque omnes emendati sunt. Unde plane ridiculi censeri debent, qui emendatione, an inemendato libro utantur, sua nihil putant interesse; cum certe si depravatis utimur codicibus, nil aliud supersit, nisi, ut Ixioni similes umbram pro re, errorem proscientia amplectamur. Præmissa hac igitur animadversione, subnectenda venit hæc observatio, tantam nempe diligentiam in accurate exscribendo fidelium illam prisca ævi pietatem adjunxisse; ut nec promiscue omnibus Evangelium, Psalterium aut Missale exscribere licitum fuerit; sed perfectæ ætatis homines huic muneri eligebantur, ut errores magis caverent. Quod notatum legitur in capitulari Aquisgranensi, cap. 72: *Si opus est Evangelium, vel Psalterium, et Missale scribere, perfectæ ætatis homines scribant cum omni diligentia.* Et quidem nullus labor, qui manibus exercetur, magis monachis convenit, quam officium scribendi; cum illud sit manu hominibus prædicare, digitis linguas aperire, salutem mortalibus tacitam dare. Vide quæ Gerson late disputavit integro libro De laude scriptorum, hoc est exscriptorum, sive amanuensium; ac Trithemium, qui pariter integrum De laudibus ipsorum conscripsit librum: ad Theophilum Raynaudum societatis Jesu, alterum pene Didymum Chalcenterum de bonis, ac malis libris partit. III, erotem. 4, fol. 309. Tantaque etiam industria, ac studio incredibili insuper usi esse traduntur, ut continuo velut uno opere eandem incudem diu noctuque tundentes, scriptos Codices aliqui artificiose conglutinant, mira animi attentione corrigerent alii, rubro cæteri exornarent, Theodosii imperatoris exemplum imitantes, qui cum a publicis vacaret, libros sacros tanta elegantia scriberet, ut Calligraphi nomen inde acceperit; testis est Raderus in Aula sacra, cap. 6. Imo illos manibus sacros codices contingere piaculum ulterius existimaverunt. Quod simile quidpiam etiam a Gentilibus factitatum reperimus, ita tamen, ut præter manus, etiam pedes, auresque lustrarent. Plutarchus, orat. II, De esu carniæ, ita loquitur: *Quantum nos forstasse peccamus, qui libros istos attingimus non lustratis manibus, pedibus, auribus.* Quam vero gratus divinæ bonitati esset labor iste exscribendi, perspicuo ac evidenti miraculo declaratus agnoscitur; dum Trithemius memorat, De laudibus scriptor. man., cap. 6, fuisse in quodam cœnobio Benedictinorum quendam monachum, qui in scribendis ad ornatum bibliothecæ voluminibus, sedulum, elaboratumque ponebat studium; ita ut quotiescunque a divino potuisset vacare officio, ad secreta cellæ se conferens huic sancto labori insisteret; unde et multa sanctorum opuscula cum ingenti devotione descriperit. Hujus mortui ossa cum post multos annos exhumarentur, tres digiti dextræ manus, quibus tot volumina scripserat, tam integri et incorrupti inventi sunt, ac si eodem tempore sepulcro fuissent impositi; reliquum autem corpus, ut moris est, consumptum ad ossa fuerit. Simile etiam factum de Richardo Anglo Præmonstratensi legere est apud Cæsarium lib. XII, cap. 47. Hinc viri pietate ac eruditione insignes, divinam providentiam tanti habere laborem istum exscribendi animadvertentes (ne multa sanctorum Patrum, ecclesiasticorumque scriptorum monumenta perirent,

quod facile evenisset, nisi monachorum opera ad posteros fuissent transmissa) in florentissimam academiam Casinensem, veluti litterarum tunc temporis seminarium, innumerabilem pene Mss. ac impressorum copiam transtulerunt; ita ut hodie in tota Italia nulla sit paulo celebrior bibliotheca, quæ non aliqua ex parte ipsorum nobilibus thesauris locupletetur. Vide quæ notavit noster Petrus in Auclario histor. {Casinens. lib. III, cap. 62, edit. Venetæ, de libris, quos solum Desiderius abbas, deinde Victor Papa tertius, exscribi curavit; et tunc non immerito fidem nobis dabis; vellegue propterea sacrum Ascesterium Casinense eruditionis merita laude spoliare, est rem manifestam negare, non secus atque olim Zeno motum e rerum natura sustulit, nivi candorem detraxit Anaxagoras; et Soli concessam ab omnibus astronomis magnitudinem Epicurus. Facessant denique hæc ludicra risu potius despicienda, quam disputatione seria confutanda; et producamus, post fabulam tantam istius polymythi sycophantæ, id, quod illustris ille ecclesiasticæ antiquitatis præco cardinalis Baropius tom. IX anno 746, suis Annalibus de Casinensibus intexit: *Sed et illud, inquit, absque trepidatione mendacii asserti jure potest: nullum unquam toto Christiano Orbe exstitisse aliquando monasterium, ex quo tot viri sanctitate conspicui, atque doctrina, tanta numerositate, ad regimen sanctæ apostolicæ sedis adsciti fuerint; ut plane dici possit fuisse idem aliquando seminarium sacrorum antistitem, prout quæ suo loco dicturi sumus manifeste docebunt.* Vertat nunc igitur se in omnes formas Proteus iste, et Casinensium academiam, ut libet, oppugnet simul cum iis qui in ipsa fæce ignorantia volutati, omnibusque pudoris repagulis perfractis, otiosam appellarunt, omnisque rei litterariæ expertem etiam crediderunt. Hæc tibi, benigne Lector, significare volumus, umbraticos impugnatōres, dentesque Theoninos Casinense archisterium cœnobitarum sanctitate, ac doctrina celeberrimum non metuere, cum tantorum doctorum refugium sibi ipsi patere videat; totque ex se tanquam præclaros genuisse filios, qui ingenii sui monumentis, omnique honorum litterarum genere Christi Ecclesiam locupletarunt. Veritas defensore non eget, et mendacium plerumque cadere nullo impellente, ac se ipsum subvertere, dixisse Augustinum memor esto. Demum ne mireris obnixè precamur, si non cunctos noster Petrus scriptores Casinenses, et omnes eorum, quorum meminit, lucubrationes recensuerit; præsertim cum pedem e navigio ponere animus ei non fuerit; quod facile dignoscimus e scriptis ejus, uti e vestigio Hercules: sed pro certo habendum, multa diversorum Scriptorum monumenta, superstitè Petro, adhuc in diversis privatis bibliothecis latuisse, omniaque propterea legere, aut expiscari ex animi sententia non valuisse; maxime hominem publicis, privatisque negotiis districtum, commodiori tempore omnes annotaturum. Et si forte, mi lector, hæc minus ad gustum tuum; en patrociniū: scias quod ab indigentia crimine tueri eum possumus, non solum exemplo, quod neque Trithemius, aut Pantalao, aut Cornelius Callidus, cum de Germanis, neque Sammarthanus cum de Gallis; neque Ferd. Matamoros, cum de Hispanis; neque Folieta, cum de Liguribus; neque Miræus, cum de Flandris; neque Hebediesu, cum de Chaldæis (beneficio Vir. Clar. Abrahami Ecchellensis ex tenebris, atque obscura caligine anno præterito e ductus, eruditissimisque notis illustratus), neque alii, cum de civibus suis, aut sociis scriberent, omnes tunc simul complexi sunt; quos majori forsan adhibita diligentia, aut fortasse magis propitia complecti potuissent: verum etiam sententia Varronis, qui aiebat neminem reprehensum esse, qui stipulam reliquisset ad spicilegium: quod confirmavit Columella de re rustica: *In magna silva, inquit, boni venatoris est, feras indagare: quamplurimas capere, neque cuiquam culpæ fuit non*

omnes cepisse, praesertim, cum munere suo quisquis bene fungitur, si avido lectori famem utcumque sedat, quamvis non penitus eximat. Et ut rem dicamus, si olim civem unum servanti civica donabatur, quamnam coronam plectere debebunt musiei omnes *κασσιόφοροι* nostro Petro, dum non unius, sed plurimum illustrium virorum nomina ab interitu vindicavit, thesaurosque elucidavit invisos? Unii sapienti notum est, quanti res quæque taxanda sit. Denique superfluum rem etiam nos non agere, cum jam de scriptoribus Casinensibus Trithemius, Arnoldus Wion, aliique abunde quoque id praestiterint, in eorum indice non tam sollicitos fuisse, inscius nescis, quin multos non agnoverint; et quos agnovisse se referunt, singula accurate eorum postea non recitasse opuscula. Fruere igitur, studiose Lector, Casinensium laboribus, tibi que persuadeas: quod si amor, studiumque litterarum te incendit (licet fateamur ingenuè, multos litterarum cepisse tædium, quia vident ea facta esse inimicorum retia, quæ honesti erant animi instrumenta) ex polymathicæ Casinensis thesauris aliqua istorum heroum litterariorum scripta transcribere, vel excusa cum Mss. conferre; scio nostris temporibus librorum pretium te non remoraturum; sicuti de Platone legitur, qui tres

A Philolai Pythagorici libros decem millibus denarium, etiam in difficultate rei familiaris, est mercatus, ex quibus plura in suum deinde Timæum usurpavit, ut auctor est jurisconsultus Callus Antiq. Roman. lib. iv par. 2, cap. 16, et de Aristotele, qui creditur libros pauculos Spensippi emisse tribus talentis Atticis, quorum summa sit apud Romanos H. S. duo et septuaginta millia, teste A. Gellio lib. iii, cap. 17. Nec etiam animum tuum perturbatum, ignavumque reddere debet exemplum Nicolai V, summi pontificis, qui ducatum quinque millia ad se Evangelium divi Matthæi Hebraicum afferenti promiserat, ut scribit Eckius homil. de Sancto Matthæo; cum Casinenses non inducti pecunia, sed studio gloriæ divinæ, benevolentia, ac liberalitate paratos se offerunt tibi illa prodere; et tanquam te veterum scriuorum excussorem, manuscriptorumque exemplarium conquisitorem agnoscentes, ad illa evulganda cohortantur, impellent, gratique animi calcaribus insuper perurgebunt. Reminisci quoque te volumus, favore, non odio, dignam hanc nostram esse propensissimam bene de republica litteraria merendi voluntatem: dum totum nostrum studium hisce thesauris reperendis, tuo et bono publico impendimus. Ave mi lector, et fave.

DE VIRIS ILLUSTRIBUS CASINENSIS CŒNOBII.

PROLOGUS.

Coactus assiduis tuis imperiis, Pandalphe praesul venerande, arduam, difficillimamque rem apicibus exarare sum orsus; illustrium scilicet virorum Casinensis archisterii librum. Opusculum isto in tempore novum, oblivionique pene jam traditum; quod utinam qui perspexerint, cum quanta cordis id mœstitia scripserim, advertere valeant: nam stupor, et hebetudo ingens nostri opplevit pectoris arcem, cur a sexcentis ferme jam annorum curriculis in Casinensi gymnasio non exstiterit, qui hunc vilibus saltem mandaret schedulis librum, et hoc non causa inscitiae, sed laborem, ac detrahentium linguas fugiendo accidit. Nunc enim illud Deiloqui est consummatum oraculum: in quo perspicimus homines semetipsos amantes, et quæ sua sunt quærentes, non quæ Jesu Christi, detractationique ardentissime operam dantes. Et primo quidem a Tranquillo, Græco-

(1*) Nursiæ ex patre Anicio Eupropio, et Abundantia matre, ex illustri Riguardatorum familia; unica Nursini comitis filia, facultatumque ejus ac cognominis hærede, sanctus Benedictus natione Romanus, monachorum in Occidente antesignanus ac princeps, eodem cum sorore Scholastica partu nascitur anno Domini 480. Quibus editis, mortua est mater, quasi jam satis vixisset, cum tantos talesque relinqueret posteros; nec alia videretur nupsisse causa, quam ut talium sanctorum fieret mater. Ejus res gestas non solum sanctus Gregorius papa Magnus, omnium virtutum magister, fusc prosecutus est libro Dialogorum (quem Gregorii librum Ingolstadienses Græcolatinum annis superioribus publicarunt), verum etiam ambitioso quasi præconio Alexander secundus, Victor secundus, summi pontifices: Joannes Trithemius, Cardinalis Baronius, ac Arnoldus Wion, qui Lignum vitæ duobus tomis complexus est, in

que Apollonio cœptum, sed ab illustrissimis viris Hieronymo, Gennadio, atque Isidoro apud Romanos ad finem est usque perductum. Et quamvis ab aliis nihil est tam operose actum, quod non Hieronymi eloquentia superet; post istorum tamen e mundo recessum, nullus inventus est, qui illud ad calcem perduceret. Guido præterea noster institutor, moribus vitæque præcipuus, ante hoc ferme septennium, opusculum scribere aggressus est illud; sed laboriosum inibi videns jacere materias ea dimisit facilitate qua cœperat: quod si ille, longe me in sermone sensuque præpollens, rem cœptam dimisit, ego qui acumine mentis iners, sermoneque impolitus, et variis rebus sum implicatus, quid acturus sum? Sed ad ea quæ imminent, stylus sequens vertatur.

CAPUT PRIMUM.

DE SANCTO BENEDICTO.

(1) Benedictus monachorum institutor, vir egregius:

quo propago tanti Patris accuratissime conscriptus est, copiose tradiderunt. Videndus etiam Benedictus Hæstenius, monasterii Affligeniensis præpositus lib. disquisit. monast. prolegom. I, in Vita sancti Benedicti, diffuse de eo agens.

Præter memorata a nostro Petro conscripsit etiam patriarcha Benedictus *De Ordine Monasterii*, qualiter, inquit, a fratribus religiose ac studiose conversari, ac Domino militare oportet, librum unum, qui incipit: *In primis nocturnis horis*. Hic vero liber, una cum Regula excusus fuit apud Junetas Venetiis anno 1593 in-46, procurante Arnaldo Wione, quamvis in hoc opusculo quædam occurrant verba, quæ suspicionem ingerunt, ut sancto Benedicto non videatur hic liber tribuendus; pro qua re lege dictum Hæstenium fol. 1062. Litteris etiam consignavit sermonem in discessu sancti Mauri, cujus initium: *Si vristandum, dilectissimi*, qui integer habetur in Mar-

ac post apostolos singularis, provinciae Nursiae existit oriundus, ex patre Eupropio nomine, matre Abundantia, avo Justiniano, nutrice Cyrilla. Postquam duodecim monasteria, Christo adjuvante, construxit temporibus Justiniani imperatoris, praedictas cellas sub praepositis ordinans, divino ad se facto responso, duobus angelis comitantibus, ad Evangelium praedicandum, paganosque ad Christum convertendos, Casinum advenit; ubi templa idolorum destruens, coenobium construens, circummanentes paganos ad Christum convertit. Scripsit autem jam senex in eodem Casinensi coenobio monachorum regulam, discretione praecipuam, sermone luculentam, epistolas vero duas; primam ad Remigium Rhemensem archiepiscopum; secundam ad

tyrologio Benedictinorum Arnaldi Wionis ad diem quartam decimam Januarii; sermonem pariter in passione sancti Placidi et sociorum his verbis: *Sicut patris est gaudere*. Hic vero excusus est in epistola Siculorum ad sanctum Benedictum, quae ad calcem Casinensis chronici editionis Venetae fuit adjecta. Supradicta opuscula simul colligata reperies in novissima Bibliotheca sanctorum Patrum, et postremo loco in Theologia regular. Cl. viri patris Caramuelis Ord. Cisterciensis, doctissimis etiam illustrata commentariis. Notandum vero quod licet epistola ad sanctum Remigium, quae in fine dicti chronici. Casin. et alibi legitur, in dubium a cardine Baronio tom. VI Annal. anno 707 una cum tota historia revocetur; lapsusque ex nominum similitudine irrepisse putet: attamen cum eam veram Petrus Thiraeus lib. singul. de Demoniacis agnoscat, nec post edita Baronii scripta quidquam insinnet dubitationis, defendendo etiam eam Antonius de Yepes in chr. Ord., Balduinus Moreau in opusculis sancti Benedicti, et Georgius Colvenerius in scholiis ad Flodoardi historiam; lectoris propterea iudicio relinquimus, ut ipse suapte diligentia discernat quid vere sancto Benedicto tribuendum, quidve illi adjudicandum censeat. Non est autem hoc loco silentii tenebris involvendum, quod novissime ad huc epistolae fidem adstruendam dictus Haftenius comment. ad vitam sancti Benedicti cap. 16, disquisit. monast. se invenisse refert, in antiquo videlicet Ms. cod. bibl. monast. Sancti Martini Tornaci, alteram epistolam monachorum Rhemensium post quingentos annos a sancti Benedicti obitu ad Casinenses perscriptam, quam totam ibi integram reddidit. Denique an vere cunctae supradictae lucubrationes genuini sint fetus sancti Benedicti, discutitur solita diligentia, eruditione, ac doctrina a praefato Caramuele in Theolog. reg. p. 2; ideo lectorem ad eum remittimus.

Vixit sanctus Benedictus annos 63, cum habitasset Nursiae annos septem, Romae septem, Sublaci triginta quinque, Casini quatuordecim; stans atque erectus in templo inter discipulorum manus (editis prius perfectae administrationis copiosis actibus, relictis pietatis praeclearis monumentis, ac congestis innumeris meritorum manipulis) efflat animam, quae illustri via caelum deduci visa est, anno Domini 543, die 21 Martii, hora tertia matutina; et sepulcro appositum epitaphium, ut refert Sylvester Maurolicus lib. 1. Hist. sac. omnium relig. de Sancto Benedicto agens:

*Nursia me genuit, specus obtulit alta Casini,
Me rapuit vertex, aula beata tenet.*

Ceterum, de die et anno obitus sancti Benedicti exstat controversia quam affert et dissolvit rei chronologicae peritissimus vir Dionysius Petrus in Rationario temporum, parte secunda, libro quarto, cap. 14, illucque amandamus lectorem plenioris discussionis hujus puncti avidum.

A Maurum suum discipulum, quem in Gallias ad praedicandum direxerat, elegantissimo sermone composuit. Fuit autem temporibus Anastasii, Zenonis, Justiniani, et Justiniani imperatorum; sepultus vero est in Casino in ecclesia Sancti Joannis Baptistae ante altare, ubi a toto orbe venerabiliter honoratur.

CAPUT II.

DE FAUSTO.

(2) Faustus ejusdem Patris discipulus, septennis in Casino oblatas, et a sanctissimo Benedicto cum Mauro Casinensi praeposito in Gallias directus, post suam reversionem, beati Mauri vitam ex jussione Abbatis Theodori lucidissime valde composuit. Claruit autem temporibus supradictorum imperatorum, sepultus autem est in monasterio Lateranensi.

(2) Sanctus Faustus, natione Italus, divi Benedicti primarius assecla, ac symmysta, sensuum, affectionumque mortificatione fuit tanta, ut supra imitationem fuisse videretur. Cum septem annorum esset, divo Benedicto a parentibus suis fuit oblatas; a quo tandem post perfectam regularis propositi institutionem, cum beato Mauro missus fuit in Gallias anno salutis 542, Arnaldi Wionis annorum calculo; at juxta computum Ecclesiae, anno 535, ad construendum coenobium, ubi in magna sanctitate multis annis conversatus, tandem ad Lateranense monasterium est regressus. Testatur id etiam Martyrologium Gallicanum Cl. V. Andreæ Saussey in supplemento ad diem decimam quintam Febr. his verbis: *Depositio S. Fausti monachi Casinensis, discipuli sancti Benedicti, qui aliquandiu in coenobio Glanosolii in Aedegavensi praesulatu ad Ligerim, sub S. Mauri disciplina conversatus, postea redux in Italiam apud Casinum suum cursum finivit*, etc.

C Is erat per haec tempora calamitissima Italiae status, ut Langobardis crudeliter ubique grassantibus, nulla urbs tam munita, nullus locus tam remotus inveniretur, quo illi suis incursionibus non perurperent. Neque coenobium Casinense cladis acerbissimam calamitatem effugere potuit; quam etiam S. Benedictus praenuntiaverat. Itaque fugientes monachi ex eodem coenobio Romam profecti sunt, et Pelagium secundum pontificem adiverunt, ab eoque benigne accepti, juxta Lateranense patriarchium, monasterium in honorem SS. Joannis apostoli et evangelistae, ac Pancratii martyris construxerunt, ibique spatio centum triginta annorum habitaverunt; in quo degens sanctus Faustus vitam sancti Mauri abbatis in Gallia condiscipuli sui, qui septuagenario major in caelum migraverat anno Domini 584, juxta vero Chronolog. clar. V. Guesnay in Vita sancti Joannis Cassiani, anno 565 luculentissime literis consignavit, sub Christi anno 606 quod colligitur ex praefatione, in qua sic loquitur ipse Faustus: *Hoc opusculum beatissimus Pater Bonifacius ostendi; quod ipse sanctissimus Pontifex approbans laude dignum duxit, suaque sancta auctoritate ruboravit*. Fuit is Bonifacius Papa III, ut Leo Ostiensis. chron. Casin. lib. 1, cap. 3, testatur, qui anno 606 sedere coepit, et anno eodem decessit, succedente Bonifacio IV papa. Unde corrigendus Trithemius de script. eccles. in verbo *Faustus*, qui ad Bonifacium II scripsisse refert. Edita est ea Vita a Lippomanno, et Surio ad diem quintam decimam Januarii, et a Monumentis tom. I. Vide Acta sanctorum V. Cl. Bollandi ad hanc diem, in quibus vita, translatio, ac miracula sancti Mauri accurate descripta leguntur. Ad etiam notas V. Cl. Joannis Tamayo in Martyrolog. Hispan. ad diem decimam quartam Januarii. Observavit tamen Hugo Menardus in notis Mart. Bened. praedicta acta esse corrupta, tu tamen illum consule. Exstare etiam in bibliotheca Carmelitarum Excelsa-

CAPUT III.

DE MARCO.

(5) Marcus Patris Benedicti discipulus, et Casinensis monachus, vir egregius, et in Scripturis ap-
prime eruditus. De adventu sanctissimi Benedicti ad
Casinum; de situ loci, constructioneque cœnobii
elegantissimus versu composuit.

CAPUT IV.

DE SEBASTIANO.

(4) Sebastianus B. Benedicti monachus, Hierony-
mi doctoris egregii Vitam describens, legendam Ec-
clesiis tradidit: in qua, quæ ei a puero institutio,
quale in juventute studium, quæ in senectute ei
scientia fuerit, lucidissime satis demonstrat.

CAPUT V.

DE SANCTO SIMPLICIO.

(5) Simplicius sanctissimi Benedicti discipulus, ac

torum charomontensium in Arvernia Vitam Ms.
sancti Mauri metro et prosa scriptam per Odonem:
libellum miraculorum ejusdem: sermonem de trans-
latione ejusdem in monasterium Fossatense, docet
Vir Clar. Philippus Labbeus Societatis Jesu in nova
Bibliotheca Mss. librorum edita Parisiis anno præ-
ter. pag. 206. De gestis Fausti agit Sigebertus cap. 52,
de script. eccles. Martyrol. Benedict. sub die decima
quinta Febr. Galesinus, Maurolycus, et Trithemius
de Vir. illustr. ordin. S. Bened. lib. II, cap. 2, et
lib. III, cap. 3. Leo Ostiens. lib. II, cap. 3 Histor.
Casin. Vincent. in Specul. histor. lib. XXI cap. 68
et 69. V. Cl. Gerardus Joan. Vossius de Histor. Lat.
lib. II, cap. 24. Ad lucis æternæ præmia evocatus
fuit S. Faustus circa annum Domini 620.

(3) Marcus a sancto Benedicto familiarissime di-
lectus, vir ad poeticam artem extollendam a natura
progenitus, moribus et conversatione præclarus, ac
in litteris etiam secularibus peritissimus. Et ne
Marci auctoritas a nonnullis parvi habeatur, tan-
quam obscuri alicujus scriptoris, hic producere de
eo quorundam veterum scriptorum testimonia non
alienum duximus. Paulus Diaconus lib. I, c. 26 de
gestis Langob. sic ait: *Hæc omnia ex Marci poetæ
carmine sumpsit, qui apud eandem Patrem (Benedi-
ctum) huc veniens aliquot versus in ejus laude compo-
savit.* Eadem referuntur ab Aldrovando lib. II, cap. 4
de miracul. sanct. Bened. Sanctus Petrus Damianus
serm. 8, in vigilia sancti Benedicti: *Hæc plane de
Marci, ejusdem, videlicet D. Benedicti discipuli, ve-
rusto carmine jam defloravimus.* Vide etiam Sigebertum
de script. eccles. capit. 55. Præter recensita
a nostro Petro, quæ inedita remanserunt, scripsit
etiam versibus heroicis ejusdem sancti Benedicti
magistri sui nonnulla miracula a divo Gregorio papa
primo omissa: quæ carmina cum diu delituisent,
excusa modo reperiuntur in tertio poematum volu-
mine D. Prosperii Martinengii, Romæ anno 1590
in 4. studio et opera Arnoldi Wionii, ut ipse testa-
tor lib. Lign. vitæ; quæque Mantuæ in cœnobio
Sancti Benedicti inventa etiam refert. Scripsit in-
super Gnomas impressas Haganæ anno 1551 et alia
quædam opuscula collecta per Joannem Picum, edita
sunt Parisiis anno 1563 in-8. Claruit eodem fore
tempore quo sanctus Faustus: id est, usque ad
imperium Heraclii Augusti, anno Domini 610.

(4) Vita sancti Hieronymi Ecclesiæ doctoris maxi-
mi, pluribus referta mendaciis, quæ sine auctore
vulgatur, teste cardinali Baronio ad annum 420, num.
49, non videtur tribuenda nostro Sebastiano, ut ali-
qui perperam arbitrato suo scriptis fecerunt; cum
tantum ab ipso litteris demandata fuerit Vita aequa-
lis sui sancti Hieronymi discipuli Sancti Benedicti,
non autem Ecclesiæ doctoris; illamque deinde co-

A post eum in Casino abbas effectus: Regulam, quam
suis magister ediderat, publice legendam omnibus
monachis tradidit. Versus quoque nonnullos de ea-
dem re descripsit. Fuit vero temporibus Justini Ju-
nioris, sepultus autem in Casino, juxta corpus B. Be-
nedicti.

CAPUT VI.

DE LAURENTIO.

(6) Laurentius ejusdem cœnobii monachus, scien-
tia antecessorum suorum post sanctissimum Bene-
dictum nulli inferior, factus episcopus, beati Mauri
vitam, ac Castrensis episcopi passionem versibus
adornavit: historiam quoque Sancti Wenceslai, et
sermonem de beati Benedicti vigilia elegantem com-
posuit.

nobis Benedictinis legendam tradidisse scribit Ar-
noldus lib. Lign. vitæ. Vide Gerardum Joannem
Vossium, diffusæ, reconditæque eruditionis virum,
lib. de hist. Latinis in Sebastiano. Floruit circa an-
num Domini 560.

(5) Sanctus Simplicius abbas ab obitu divi Bene-
dicti tertius, ut docet S. Greg. lib. II Dial. in princ.
Vir cœlestibus charismatibus præditus, omnique
testimonio sanctitatis illustris. Versus, quos in lau-
dem regulæ sancti Benedicti descripsit, una cum
diversis aliis sanctorum monachorum regulis, in
lucem propediem dabit vir præcellentis doctrinæ, et
summus ecclesiasticæ antiquitatis assertor ac vindex
Lucas Holstenius. Vide quæ annotarunt Hæftenius
in tr. 6, disquis. 1. de regulæ sancti Benedicti pro-
mulgatione in Simplicio, Matthæus Lauretus de
existentia corporis sancti Benedicti in cœnobio Ca-
sin., cap. 5. Hugo Menardus de origine et incre-
mento ordinis S. Benedict., pag. 870, ac Antonius
de Yepes in chron. Bened., fol. 337, de sera pro-
mulgatione dictæ regulæ, ubi argumenta eruditissi-
mi Antonii Gallonii in Apologia de monachatu sancti
Gregorii adversus abbatem Constantinum Cajetanum
enervant ejusque diluunt objectionem. Ad auspica-
tissimum locum indeterminatæ beatitudinis transivit
Simplicius circa annum Domini 576 miraculis corus-
cans; sepultus est Casini una cum Constantino ab-
bate suo prædecessore juxta sui magistri corpus.
Horum corpora primum a Desiderio abbate, postea
Victore Papa III, una cum sacris cineribus Carolo-
mani regis ac monachi, inventa sunt anno Domini
1071 * ut ex nostro Petro Diacono serm. Ms. de
Octava Sancti Benedicti habetur. Vide V. Cl. Mar-
cum Scipionem in Elog. abb. Casin. in Simplicio;
eum etiam commemorant Trithem. De vir. illustr.
ord. S. Bened. lib. III, cap. 10. Leo Ostiens. lib. I,
cap. 2 histor. Casin. Anastas. Biblioth. Monachus in
libello de translat. Sanct. Bened., et iterum noster
Petrus lib. Ms. De ortu et vita Justor. Casin., cap. 10.

(6) Opuscula Laurentii monachi Casinensis, de-
inceps episcopi, incertæ tamen sedis, exstare Casini
Ms. uti et alia quædam in sexto pluteo ad dextram
bibliothecæ, testatur Arnoldus Wion lib. Lign. vit.
Historiæ sancti martyris Wenceslai ducis Bohemo-
rum, habitu monachi Benedictini, sed non profes-
sione, auctore Laurentio, meminit Baron. in Mar-
tyrol. ad diem 28 Septembris, illamque etiam Ms. in
nostro exili Mss. sacrorum penario aservamus tali
lemmate: *Dominus ac Redemptor noster humanis vi-
sibus, etc.* quam, si vota et spes nostras Deus Opt.
Max. fortunaverit, una cum aliis sanctorum Vitæ
hactenus ineditis bono publico proferendam dabimus.
Scripsisse præterea præfationem in doctrinas Doro-
thei, constare ut in Bibl. SS. Patrum Tom. II, edit.

CAPUT VII.

DE CYPRIANO.

(7) Cyprianus presbyter sub Petronace abbate in eodem cœnobio monachus factus, de B. Benedicti miraculis hymnum in ejus festivitate cantandum

2. auctor est Possevinus in Apparatu in verbo Laurentius; sed Vossius de hist. Lat. fatetur se non satis assequi mentem Possevini, vel mirifice eum rationem fugere; nam noster Petrus Diaconus, quem de hoc Laurentio monacho scripsisse refert, vixit circa Annum Domini 1145; at ille Laurentius monachus, qui auctor est præfationis Dorothei esse Hilarionem monachum Casinensem: at Hilario ille floruit circa annum Domini 1516, annis quadringentis quinquaginta et amplius post Petrum Casinensem. De vita sancti Castrensis episcopi et martyris, consule cl. vir. Michaellem monachum in Sanctuario Capuano. Floruit Laurentius circa annum Domini 750.

(7) Hymnus, quem composuit Cyprianus de beato Benedicto, in Bibl. Casinensi tali servatur exordio: *Aureo Solis radio perennis*, etc., teste Arnoldo Wionelib. Lign. vit. Scripsit et alia nonnulla. Vivebat anno Domini 760.

(8) Paulus cognomento Warnefrid ex Langobardorum gente originem duxit, Warnefridi ac Theodelindæ filius; vir apostolicus, ac antistes doctissimus, appellatus a Gaspare Barthio Polyhistor, qui pene innumera miræ ac exquisitæ eruditionis monumenta suo eximio ingenio, acri judicio, ac prudentia singulari prodidit; et ne quid a lectore curioso de Paulo desiderari possit, verba damus Leonis Ost. in Chron. Casin. lib. 1, cap. 15: *Iste siquidem ex Langobardorum gente originem duxit; ejus namque abavus Leupichis nomine, eo tempore quo primum in Italiam Langobardi ingressi sunt cum eis venit. Cujus Pauli pater nomine Warnefrid, mater Theodelinda fuit. Qui a puero disciplinis liberalibus eruditus, maximum in curia Desiderii ultimi regis Langobardorum ob suam industriam, familiaritatis locum obtinuit: cancellarius dicti regis, atque Aquileiensi patriarchii diaconus extitit: (hinc Paulo Diaconi cognomen ab adepta dignitate inditum, perpetuo adhæsit, licet hoc non attendat Raphael Volaterranus, nam pro diversis habet nostrum Paulum historiæ, Langobardicæ scriptorem, et Paulum Diaconum Aquileiensem). Hic post captam Papiam, cum regi quoque Carolo pro sua prudentia admodum charus, et familiaris effectus est, ac non multo post cum accusatus apud eundem regem fuisset a quibusdam invidiis, quod eum propter fidelitatem Desiderii domini sui voluisset occidere, fecit eum idem rex comprehendere, et coram se adduci: quem cum interrogasset, utrum vera essent, quæ super morte sua de eo dicebantur, constanter respondit, se pro certo fidelissimum domini sui fuisse, et in eadem se fidelitate cum vita perseverare: ad hæc rex subito ira succensus, præcepit eum manibus sine mora privari; sed mox in se reversus, et reminiscens sagacitatis ejus, atque prudentiæ, suspirans ait: *Et si ejus manus abscidimus, ubi tam elegantem scriptorem reperiemus? et ais proceribus assistantibus sibi: Dicite quid super hoc vobis videtur: at illi: Jubete, inquit, ut eruantur ejus oculi, ne aliquando aliquas alicui contra vos litteras dirigat. Et ubi, vel quando, ait rex, tam insignem historiographum, aut poetam invenire valebimus? illi vero videntes circa illum regis compassionem, ac benevolentiam, suaserunt tandem, ut in Diomedis insulam, quæ hodie a tribus montibus Tremiti dicitur,**

(a) Hinc varia lectio codicis Leonis, quo usus est Marus, ab edito in collectione nostra. Is eundem si, ut in impressis hactenus ipsius annotationibus legebatur, ita se

A descripsit. Claruit autem temporibus Leonis, Constantini, et Hirenes imperatorum.

CAPUT VIII.

DE PAULO.

(8) Paulus Aquileiensi patriarchii diaconus, regis-

eum exsiliaret. Factumque est, ubi cum per aliquot annos exsul mansisset (a), tandem ad Monasterium Casinense, celebri sanctiatis fama notissimum clam perrexit ibique monachus factus, pie et religiose vitam duxit, ac diu superstes in senectute bona in pace quievit, cum innocentie, humilitati, silentioque ultra humanum modum operam dedisset. Sic dictus Leo Ostiensis.

Plura alia veneratione digna, insigniaque virtutum monumenta immortalitati consecrassæ fertur, quæ ad notitiam nostri Petri non pervenerant: videlicet Vitam sancti Benedicti metricè scriptam, quam invenies apud eundem Paulum lib. 1, cap. 26. de gestis Langob. Arnoldus Wion mentionem facit cujusdam poematis de Vita sancti Benedicti a Paulo Diacono conscripti, cujus singuli distichi iisdem quibus incipiunt, desinunt verbis, quod integrum afferit Aymoinus serm. de sancto Benedicto, ubi etiam ejusdem Pauli hymnum afferit singula miracula divi Benedicti continentem. Exaravit iusuper Paulus Vitam sancti Mauri abbatis miro quodam artificio descriptam: sic exorditur:

Dux, via, vita tuis, decus et laus, gloria virtus, Jesu, lux lucis, Dux, via, vita tuis.

Tu facis, Omnipotens, animalia muta profari.

Quod tibi cumque placet, tu facis omnipotens,

Da, precor, ut referam sancti magnalia Mauri,

Quæ per te gessit, da precor, ut referam, etc:

vitamque etiam sanctæ Scholasticæ virginis, mandante Carolo Magno imperatore, quæ integræ in tertio poematum libro habentur Prosperi Martineggii; lectorem propterea curiosum ad eum remittimus. Sicuti etiam jussu ejusdem Caroli (qui anno 814. V Kalend. Febr. Aquisgrani diem clausit extremum, ætatis annorum 71), ordinavit historias, et lectiones per totum annum singulis festivitibus sanctorum congruentes: quæ ejus dispositio ab ecclesia tota observata est, et usque ad hæc nostra temporal inviolabiliter custodita; servatur apud nos hæc etiam ordinationis nota MS. Vide epistolam Caroli imperatoris de hac ordinatione scribentis, quæ homiliario Alcuini præponitur. Præterea de eadem sancta Scholastica nonnullos composuit versus, qui habentur in Martyrologio Arnoldi Wionis ad diem decimum Febr. Vitam etiam sancti Arnulphi Metensis episcopi, qui fuit primo præfectus domus regis Francorum, postea Metensium episcopus, quæ apud Sarium Tomo IV ad diem 16 Augusti, et apud Bedam tom. III, reperitur, licet falso ipsi Bedæ ascribatur. Librum de gestis episcoporum Metensium, editum per Marquardum Freherum in Corpore histor. Franc., indicat ipsemet Paulus scripsisse lib. vi De gestis Langob. cap. XVI. De gestis Episcoporum Papiensium librum unum, quem se vidisse testatur Galesinus. Ad Carolum Imperatorem epistolam unam, quæ ms. in Biblioth. Casin. ad dextram scamno III, n. 179 servatur. Vitam sancti Cypriani Episcopi, et Martyris, quæ habetur in Prolegomenis Jacobi Pamelii ad S. Cypriani opera. Versus ad Arichem principem Beneventanum generum Desiderii regis typis modo cusi reperiuntur apud virum Cl. Camillum Peregrinum rerum antiquarum indagatorem indefessum, historicumque insigne in hist. principum Langob.

habebat, enormiter quidem vitiatum erat et mancus. Nos ad veram lectionem hujus loci initium restitimus. M'a.

que Desiderii notarius, sub Theodemario abbate ad Casinum perveniens, monasticumque schema suscipiens, sanctitate, gravitate suo tempore singularis, philosophia quoque a pueritia eruditus, composuit in laudem beatissimi Benedicti versus elegiaco metro digestos; hymnos quoque sancti Johannis Baptistæ, sanctique Benedicti; versus ad Carolum imperatorem, ad Arichis Beneventanum principem;

pag. mihi 235. Divorum etiam aliquot facinora, laudesque luculentis versibus celebravit: quo in genere carmen in S. Joannem Baptistam tutelarem suum, patronumque regni Langobardorum maxime excellit, cujus pietate, ac numeris Romana ecclesia delectata recitandum proposuit, estque inter sacros hymnos elegantia et venustate facile princeps: sic exorditur.

Ut queant laxis resonare fibris, etc.

Composuit et hymnum de passione sancti Mercurii ac etiam alterum in translatione corporis Beneventum: primum refert Petrus Piperus Beneventanus Lib. v, cap. 20 De effectibus magicis. Exstat pariter hymnus alcaicus dactylicus e vet. ms. Lang. Eccles. Benevent. ritu in festo assumptæ virginis Deiparæ decantari solitus, a nostro Paulo, ut asseritur, scriptus, incipit:

Quis possit amplo fame præpotens, etc.

Insuper aliqua fragmenta MSS. sub nomine Pauli Diaconi, mutila tamen, et hiulca nos custodimus; videlicet, Vitam Germani sanctissimi Constantinopolitani patriarchæ per Paulum Diaconum historicum scriptam. In transitu Petri Damiani, de dimittendo episcopatu orationem, in qua fit mentio de sancto Arnulpho Metensi episcopo. Vitam sancti Petri Damasceni episcopi, et martyris nec non alterius Petri pariter martyris, per Paulum Diaconum scriptam. Alia etiam opuscula necdum prælo subjecta Casinatam biblioth. exornant, videlicet Cod. ms. sign. num. 146, præfixus est sermo Pauli Diaconi in Evangel. *Nemo accendit lucernam, etc.*, incipit. His sancti Evangelii verbis, etc. Item Cod. c. xlv, pag. 198. Vita sancti Gregorii Papæ I, tribus libris conscripta per Paulum Diaconum, incipit: *Gregorius Urbe Romulea patre Gordiano, finit: Idum Martiarum regnante, etc.* Item Cod. 305, ejusdem Pauli Diaconi sermo de B. Virgine, incipit: *Licet omnium Sanctorum, etc.* Ejusdem sermo in illud Evangelii, *Simile est regnum caelorum homini regi, qui voluit rationem ponere, etc.*, incipit: *Præsens sancti Evangelii lectio, etc.* Hæc vero homilia inter opuscula sanctorum aliquot Patrum per Thomam Galletum edita habetur Lugduni anno 1615, pag. 450. Sicut etiam in celeberrima bibliotheca Medicea plut. 17, exstare inter octo volumina homiliarum diversorum auctorum nonnullas Pauli Diaconi homilias refert Henricus Ernestus in Catal. Medic. Biblioth. In eodem Archivio Casin. adsunt commentaria mss. in fol. Pauli Diaconi in Regulam sancti Benedicti, ubi in fronte habetur pictura vetustissima sancti Benedicti, et Joannis abbatis cui Regulam tradidit, licet commentarium prædictum Hugo Menardus Ruthardo monacho Rahani et strabi auditori tribuendum esse notarit. Vide disquisitiones monasticas Hæstani lib. II, tract. 5, disquis. 4. Item epistola Pauli Diaconi ad Carolum Magnum, nomine Theodemari, et Casin. congreg. scripta, de qua Ostiensis in Chron. Subjungitur etiam in eodem Codice ms. sylloge quedam chronologica ejusdem, ut nonnulli putant, Pauli, quam simul cum quadam historiola sub titulo ignoti Casinensis vir. cl. Camillus Peregrin. Histor. princip. Langobard. ultimo loco in lucem edidit. Epistolarum ad diversos librum unum scripsisse etiam fertur.

sanctique Fortunati episcopi vitam eleganter descripsit; homilias quoque quinquaginta, sancti pontificis Gregorii Vitam; in Regula sancti Benedicti expositionem; ac de ingressu Langobardorum in Italiam, origine regnoque eorum, historiam valde luculentam edidit. In historia autem Eutropii quam plurima adjunxit. Universas etiam lectiunculas a principio mundi usque ad suam ætatem, una cum annali com-

Observandum denique est, auctorem Miscellæ falso dici Paulum Diaconum, Baron. Tom. V. Annal. et Bellarm. De scriptor. eccles. probant. Vide notas eruditissimi Auberti Miræi in Siebertum De scriptor. eccles. cap. 80, et præcipue Vossium de histor. Latin. in Paulo, et de natali anno Christi dissert. 7, pag. 5, Camillum Peregrin. histor. princip. Langobard. qui Paulum callide non produxisse historiam Langob. ad sua tempora observavit, sicut etiam nonnulla alia silentio obvelasse. Alphonsus Ciacon. in Vitis pontificum in Leone: *Habet, inquit, auctor Miscellæ Paulus, vel potius Joannes Diaconus.* Sed utcumque sit de nomine scriptoris, certe, quod in omnibus fere mss. Cod. nomen Pauli, non Joannis legitur.

Claruit Paulus anno Domini 704. Cum innocentia, humilitati, silentioque ultra humanum modum operam dedisset, atque in Casinensi monasterio usque ad finem vitæ arduæ satis, ac districtissime vixisset, sepultus est Casini ante capitulum, gloriosis emicans meritorum maximorum insigniis, testatur noster Petrus Lib. ms. De ortu, et vita Justor. Casin. cap. XXV. Exstant Caroli Magni litteræ metro exaratae nostro Paulo, in quibus de susceptæ vitæ ratione per ipsum, sacrique cenobii Casin. sanctitate mirifice gratulatur: quarum litterarum partem hic inserimus, ut clarissimi imperatoris in eruditus homines singularis humanitas, deque sacri archisterii Casin. sanctitate præclara existimatio agnoscat. Est hujusmodi:

*Hinc celer egrediens, celeri mea charta volatu
Per silvas, colles, valles quoque præpete cursu,
Alma Deo chari Benedicti tecta require;
Est nam certa quies fessis venientibus illuc.
Hic olus hospitibus, piscis, hic panis abundat,
Pax pia, mens humilis, pulchra et concordia fra-*
[trum.

*Laus, amor, et cultus Christi simul omnibus horis,
Dic Patri, et sociis cunctis, salvet, valete.
Colla mei Pauli gaudent amplecte benigne,
Dicito multoties, salve Pater optime, salve,*

De Paulo mentionem habent Leo Ostiens. Chron. Casin. lib. I, cap. 17; Siebert. cap. 80; Trith. De viris illustribus Ord. S. Bened. lib. II, cap. 30; Arnold. Lib. v; cap. 91 Lig. vitæ; Th. Bempsterus in notis antiq. Roman. Ipse Paulus de se ipso multis in locis, et alii innumeri; in pervetusto cod. ms. legitimus Paulum fuisse diaconum S. R. E. cardinalem, uti etiam dicto lib. ms. nostri Petri de ortu et vita Justorum Casinensium in cap. 25, inscriptione his verbis:

De Paulo diacono cardinali, etc

Quem sicut exscriptores, sive amanuenses lectori facere voluisse existimamus, dum in nullis tabulis ecclesiasticis in numerum Cardinalium adscriptum colligimus. Vel potius scrupulum istum injectum fuisse credendum a Martino Polono in præfatione suæ Chronicæ, dum in opere De gestis imperatorum et Pontificum nominat quemdam Paulum Diaconum romanum et cardinalem: iste tamen dissolvitur nodus quod noster Paulus fuit diaconus Aquileiensis, et postea monachus Casinensis; at iste, ex quo

puto rhythmicè composuit. Fuit, autem temporibus A
Caroli imperatoris. Sepultus est in eodem cœnobio
juxta ecclesiam sancti Benedicti ante capitulum.

CAPUT IX.

DE HILDERICO.

(9) Hildericus, ejusdem Pauli Diaconi auditor, de
origine præceptoris sui vita, institutione, doctrina,
religione, habitu, lucidissimus versus composuit.

CAPUT X.

DE THEOPHANO.

(10) Theophanus diaconus, vir eruditissimus ac
disertissimus, de constructione cœnobii Domini Salva-
toris de adventu sancti Benedicti ad Casinum, ac de

profecit Martinus, vocatur Romanus diaconus et
cardinalis. Vide Vossium de histor. Latin.

Exstat epitaphium Pauli Diaconi versibus exorna-
tum ab Hilderico monacho et abbate Casinensi dis-
cipulo prædicti Pauli : quod tibi, singulari humani-
tate V. cl. Caroli Borelli cler. Regul. Minor. nobis
suppletatum, ex antiquo ms. cod. sign. 256. Bi-
blioth. Casinensi depromptum, nunc primum in
lucem damus.

EPITAPHIUM PAULI DIACONI.

Perspicua clarum nimium tum fama per ævum.
Astra simul junctum pangant te cœtibus almis.
Verifico Levita tuos quis, summe, triumphos
Lucifui, Paule, potuit depromere dictis ?
Ut tua, sed lector properans huc noscat, et hospes
Sacrato tumulo requiescere membra sub isto,
Laudis amande tuæ summam carmine digno
Almificos actus dignum est reserare canendo.
Eximio dudum Bardorum stemmate gentis
Viribus atque armis, quæ tunc opibusque per orbem.
Insignis fuerat, sumpisti generis ortum :
Tam digna est, postquam nitidos ubi sæpe Timavi
Annis habet cursus, genitus tu prole fuisti :
Divino instinctu regalis protinus aula
Ob decus et lumen patriæ te sumpsit alendum ;
Cum tua post Tiberidem populis et regibus altis
Tunc placida cunctis vita, studiumque maneret.
Omnia sophiæ cœpisti culmina sacrae,
Rege momente pio Ratchis, penetrare decenter
Plurima captasses digne cum dogmata, cujus
Resplendens cunctas, superis ut Phoebus ab astris,
Arctois rutilo decorasti lumine gentes ;
Hæc sint jam nimium, fluidi cum gloria sæcli
Condignis ditaret ovans te sedule gazis,
Lucis ob æternæ vitam sine fine beatam
Audacter sprevisi hujus devotus honores :
Regis et immensi fretus pietate polorum
Vernanti huc domino properasti pectore Christo
Subdita colla dare Benedicti ad septa beati ;
Exemplis mox compta tuis ubi concio sacra
Tum jobar ut fulgens cœpit radiare coruscis,
In te nam pietas jugiter, dilectio dulcis,
Nectareus et pacis amor, patientia victrix,
Simplicitas solers nimiam, concordia summa
Omne sin ulque homum, semper venerande, manebat ;
Nunc ideo Cœli te gemmea regna retentant,
Siderem retinens pariter per secla coronam.
Hoc tibi posco, s. cer. gratum sit carmen honoris.
Hilderic en cecini quod lacrymando tuus,
Quem requiem captare tuis fac quæso perennem
Sacris precibus, semper amande Pater.

(9) Fuit deinde abbas Casinen. Hildericus, et eod-
dem mense, quo electus, obiit, scilicet anno Domini
854, cum sedisset diebus decem et septem : versus
quos composuit de Paulo, supra retulimus.

(10) Vixit sub Ludovico I^o imperatore, anno Do-
mini 855. Mur.

(11) Opuscula quæ Bassatius abbas Benedictinus

miraculis per eum inibi factis, et in laudem sanctæ
Dei genetricis, et de constructione monasterii sanctæ
Mariæ in Plumbariola versus mirificos edidit.

CAPUT XI.

DE BASSATIO

(11) Bassatius Casinensis cœnobii abbas, vir
Scripturis sanctis deditus, et notitia ecclesiastici
dogmatis sufficienter instructus, composuit nitido
satis et aperto sermone quosdam tractatus : fuit
autem tempore Ludovici imperatoris

CAPUT XII.

DE S. BERTARIO.

(12) Bertarius, supradicti Bassatii discipulus, ac

decimus octavus scripsisse exponitur, quænam con-
tineant, non explicat Pctrus ; nisi intelligere velimus
quod cum suo tempore ordinem monasticum aliqua
jam ex parte corruptum in Liguria, Burgundia ;
Germania vidisset, sermonibus ac doctrinis correxisset .
Naturæ concessit non sine opinione sanctitatis,
Casini, anno Domini 861, die xvi Kalend. Aprilis, et
in Capitulo fratrum-juxta ædem divi Benedicti,
quam magnifico ornatu decoraverat, sepultus est.

(12) Sanctus Bertharius, ab ipsis Francorum regi-
bus ortum ducens, vir tantæ sanctitatis et inculpatae
vitæ laudibus conspicuus, clam suis, domo, ac patria
digreditur, illud poetæ veteris animo semper agi-
tans :

Qui vult esse pius, regalibus exeat aula.

Religiosa peregrinatione inde usque è Galliis Ca-
sinum suscepta ; quo simul ac pervenit, res suas
sæculum habere jussit, omniaque illius ornamenta,
opes, dignitates (quæ propter summam Bertharii no-
bilitatem, modestiam, ingenium, ipsi non dubia spe
proponerantur) tanquam stercus arbitratus, nudus
ad Christi nudi crucem confugit, et Benedictinis ad-
dictus est Casini : deinde vero Bassatio abbate de-
mortuo, communi Patrum consensu abbas eligitur
anno Domini 856. Per hæc enim tempora Bertharius
a Sarracenis, qui Italiam invaserant, plures est per-
pessus injurias ; nempe quod auxilia adversus illos
ex Gallia, et aliunde advocasset, frequenterque in
eos egressus, ac impetum faciens, a finibus illis a-
vertisset ; unde in se odium immane concitatum fuit.
Quadam igitur die Lyri amne advecti Sarraceni,
Bertharium in majori æde cœnobii Sancti Germani
celebrantem repente adorti, cum aliquot monachis
obtruncant xi Kalend. Novembris anno Domini 863,
sedente Ludovico imperatore Arnulphi imperatoris
quarti filio, cum annis 28 non exactis monasterio
Casinensi, impleto cumulo meritorum, præfuisset.
Consule Leonem Ostiens., lib. 1. cap. 46 ; Chron.
Casin. ; Carolum Sigonium de Regno Italiæ libr. vi,
et Camillum Peregr. Histor. princip. Langob. in se-
rie abb. Casin. in Berthario. Ejus martyrii acta ab
Ignatio Prangens monast. Casin. priore conscripta
hactenus inedita apud nos servantur tali exordio :
*Tempore, quo sacrum imperium ad tuendas res Ec-
clesiæ Romanæ, etc. Ejusdem sancti Bertharii vitæ
per dictum Ignatium exarata, notisque Constantii
Cajetani illustrata meminit etiam Labbeus in nova
Bibliot. mss. librorum pag. 363, Martyrol. Gal-
licanum sub die xxii Octobris sancti Bertharii etiam
mentionem facit. De vita et translatione reliquiarum
sancti Bertharii ad montem Casinum vide Martyrol.
Wionis ad 22 Octobris et 11 Decembris.*

Scripsit sanctus Bertharius philosophus ac medi-
cus insignis, ante conversionem suam multa verba
et soluta oratione : nempe de medicina et Gram-
matica, videlicet de innumeris morbis hinc inde
collecta volumina duo ; de grammatica libros ali-
quot.

post eum abbas *Casinensis* effectus; vir genere et litteris nobilis, honestatis, religionis ac martyrii corona perspicuus. Scripsit non contemnenda opuscula, sed præcipua sunt illa quæ abbas jam constitutus edidit. De sancto Luca Evangelista sermonem: de beata Scholastica homiliam descripsit: librum quoque difficillimum sententiarum tam Veteris quam Novi Testamenti patravit ipsumque *anticimenon* appellavit. De vita autem, et obitu ac miraculis sanctissimi Benedicti, necnon ad Angelbergam Augustam aliosque suos amicos versus mirificos fecit. Sed cum peccatis Christicolarum exigentibus, justo Dei iudicio Italia ab Ismaelitis devastaretur, solusque contra eorum sævitiam ob defensionem Christianorum per decem et septem annos et... acerrime expugnaret, consilio Sarraceni habito clam navem ascendunt, et ad monasterium Domini Salvatoris, quod situm est ad pedem Casini montis venientes.

Sed postea studium mutans, animarumque medicus constitutus, fecit sermonum et homiliarum librum unum qui adest ms. in Biblioth. Casinen. Cod. sign. num. 107; de S. Matthia apostolo sermonem unum, cuius initium: *Inclutam, et gloriosam festivitatem*. Vide tamen notas Michaelis monachi ad Kalendarium quintum sub die vigesima quarta Februarii sanctuarii Capnani.

De sancto Romano abbate sermonem unum, exordium est: *Adest nobis dies*, etc. cuius etiam mentionem facit Arnoldus Wion ad Martyrol. Bened. sub die xxii Maii: quæ suprascripta opuscula ac tractatus ad notitiam Petri non venerant.

Sermo de S. Luca evangelista, quem noster Petrus indicavit, habetur in Breviario Ord. S. Benedicti, ac etiam in Biblioth. Vallicellana, testatur card. Baron. in Martyrol. ad diem xviii Octobris,

Versus ad Angelbergam Augustam, uti etiam de vita et obitu sanctissimi Benedicti, excusi sunt Romæ anno Dom. 1590 et in tertio poematum volumine Prosperi Martinengii simul cum duobus aliis poetis, qui nondum erant impressi reperiuntur; habenturque etiam in notis Martyrolog. Benedict. Arnoldi Wionis ad diem xxi Martii.

Libri, cui nomen fecit *Anticimenon*, id est contrariorum, sive contrapositionum libri utriusque Testamenti, exstat impressus Colonie anno Domini 1503, in-8°, incerto auctore: ignotum enim tunc erat nomen nostri S. Bertharii iis qui in lucem dictum librum prodiderunt, exorditur: *Cum in Genesi septem primi dies legantur*. Meminere hujus libri Leo Ostiens. lib. 1, c. 32, his verbis: *Hic* (videlicet Bertharius) *apprime litteratus, nonnullos tractatus atque sermones, necnon et versus in sanctorum laude composuit. Cujus et Anticimenon de plurimis tam Veteris quam Novi Testamenti quæstionibus hic habetur*: et Fabianus Justinianus in suo indice universali littera A, fol. 30; inscio tamen nomine auctoris. Custoditur etiam liber iste manu exaratus litteris Langob. sub nomine nostri S. Bertharii in Biblioth. Ancianæ. Ejus opuscula penes Abb. Constantinum Cajetanum existisse, scribit V. clar. Leo Allatius omnigena eruditione egregie, doctæque instructus, Librorumque helleno lib. de Viris illustribus, cui titulum fecit *Apes urbane*, in verbo Constantinus.

Agunt de S. Berthario Ostiensis loco cit., Trith. De viris illustribus, Sigonius De regno Italiæ lib. vi, aliique.

(15.) Authpertus abbas decimus septimus ord. S. Benedicti creatus die xvi Octobris anno 834, præfuit annis tribus: subductus est e mortalium cætu x Kalendar. Martii anno 837 et Casini sepultus, regnante

Eccliam intrant, ibique Bertharium martyrem Christi reperiunt. Cumque ad eum venissent, dixerunt: Tu es Bertharius, qui usque nunc Christianos defendisti, ac pro illorum liberatione ad imperatorem bis ultra montes perrexisti? justum est ergo ut pro eis mortem suscipias, ac pro fide Dei tul. Hæc eum dixissent, ab eisdem Sarracenis juxta altare sancti Martini pro fide Christi capite truncatus est. Passus est autem temporibus Ludovici imperatoris: sepultum vero est ejus sacratissimum corpus juxta ecclesiam Sancti Joannis Baptistæ in capitulo Casinensi.

CAPUT XIII.

DE AUTHPERTO.

(15) Authpertus ejusdem cœnobii abbas, vit disertus et valde eruditus, inter multa et præclara ingenii sui monumenta in laudem S. Mathiæ apostoli, necnon de Purificatione sanctæ Dei Genitricis, alio-

Lothario imperatore. Vir fuit moribus compositus; religione præstans, ingenio non infelix, literaturæ non ignobilis, teste Leone Ostien. in Chron. lib. 1, cap. 25, edit. Venet. Bibliothecam quam habebat optimis cujusque generis libris instructam, cum sarcinam mortalem exeret, Casinensibus legavit. Traduntur enim dono data, inter cætera, ab Authperto infra scripta raræ eruditionis monumenta, videlicet diversæ homiliæ mss. S. Epiphaniï episcopi; exstant in cod. sign. n. 305, pariter in cod. 232 adest liber S. Greg. Nysseni episcopi de conditione hominis, ex versione Dionysii abbatis. *Incipit epist. Dionysii ad Egiptum presbyti. Domino sanctissimo, et a me plurimum venerando*. Inhæret præterea eidem cod. 252 liber De vita christiana Fastidii Britannorum episcopi, qui in cod. Vatican. 551 vocatur Fastidiosus, incipit: *ut ego peccator, et ultimus, insipientior cæteris*, etc., sunt fol. 14 in-4° de quo Gennadius De scrip. Eccles. cap. 56. Vide Vossium De hist. Lat. lib. 11, cap. 49, in Dionysio; sicuti in scanno 5 ad sinistram cod. sign. n° 29. Auxilii presb. Etymologicum habetur, liber egregius vetustissimus. Et in eodem scanno cod. sign. n. 30, sequuntur ejusdem Auxilii presbyti. varia theologica erudita: nempe primo quæst. 137 in Exameron; secundo, aliæ quæstiones ferme omnes De Genesi; tertio, capitula differentiarum 36; quarto, De distinctione quatuor vitiorum; quinto, De Trinitate, per quæstiones et responsiones, ubi deinde ferme omnia nomina explicat, quæ in rebus ecclesiasticis versantur, ut quid neophytus, quid catechumenus, quid competens; sexto de officiis divinis, per interrogationem et responsionem, ut: Unde dicta sit missa, etc.; unde statio, et quid inter stationem et jejunium intersit, quid abstinentia, etc.; quænam sit Xerophagia, et quæ reconciliatio, etc. Quæ suprascripta mss. opuscula, sicuti pene infinita alia, quæ hodie Bibliothecam Casinens. exornant, magnifico munere fuere [fuisse]? a nostro Authperto donata, asserunt nonnulli; sunt enim Bibliothecæ in monasteriis, velut Armamentaria militiæ spiritualis, et gazophylacia thesaurorum religiosorum.

Scripsit Authpertus præter exposita a nostro Petro diversas insuper homilias et sermones, scilicet de Assumptione B. Mariæ, tali exordio: *Adest nobis, dilectissimi*; de nativitate ejusdem, sive sermonem communem in ejus festivitatis, qui incipit: *Celeberrimus hodierna*; sermonem in festo omnium sanctorum, incipit: *Adest, dilectissimi*, etc. Habentur hi sermones mss. in Biblioth. Casin. cod. signat. num. 305. Sermo vero in laudem S. Mathiæ apostoli ineditus adhuc creditur.

rumque sanctorum, homilias valde pulchras composuit. Fuit autem temporibus Lotharii imperatoris.

CAPUT XIV.

DE ERCHEMPERTO.

(14) Erchempertus diaconus, parvulus et ipse B. Benedicto oblatu, de destructione et renovatione Casinensis cœnobii, necnon de Ismaelitarum incurusione historiam necessariam satis composuit. Fuit vero tempore Ludovici imperatoris.

Circumferuntur sub nomine nostri Authperti abbatis, sed perperam, infrascripta mss. opuscula; videlicet sermo De cupiditate viris sæcularibus valde utilis, habens Scripturarum testimonia octoginta. Incipit: *Sanctorum Ecclesiam*. Sermo in Purificatione beatæ Mariæ Virginis, qui exstat impressus quoque in Alcuini Homiliario. *Si subtiliter a fidelibus*. Sermo in Dedicatione Ecclesiæ. *Vide civitatem sanctam Hierusalem*. Oratio contra septies septena vitia: *Summa et incomprehensibilis natura*. Homilia in illud Evangelii sancti Marci: *Assumpsit Jesus Petrum et Jacobum, et Joannem*. Quæ in Breviario Ecclesiæ Atinensis litteris Langobard. in tres lectiones distincta habetur sub die sexta Augusti: *Solet nonnunquam evenire*. Vita sanctorum Patrum Paldonis, Tatonis, et Tasonis monasterii Sancti Vincentii de Vulturno abbatum: *Humani generis primus parens*. De qua vide catalog. Sanctor. Ferrarii ad diem xi Octob., xi Januar., xi Decembris, et Bollandum sub die xi Januar. Quæ præfata opuscula male nostro Authperto attribuantur, cum suum agnoscant auctorem Ambrosium Authbertum alias Ansbertum monachum et abbatem S. Vincentii de Vulturno prope Capuam fluvio, qui claruit anno Domini 890 fuitque Magister in humanioribus Caroli Magni, de quo Sigebertus De scrip. Eccles. cap. 91, et Aubertus Miræus in auct. De scrip. cap. 257, cujusque etiam exstant lucubrationes nonnullæ impressæ Colonia anno Domini 1536 in-fol. Certe quoad supramemorata opuscula, quæ nos manu exarata etiam asservamus, præferunt nomen Ambrosii Authperti abbatis Sancti Vincentii, non Casinensis.

Porro Authpertus iste in Bibliotheca philosophica, et alibi a nonnullis appellatur Rupertus, quem inquit vixisse anno 1040 sed duplex hic lapsus est, nimirum in nomine, et in annorum numero: quippe in Casinensium abbatum catalogo nullus Rupertus invenitur, et anno 1040 Richerius abbas monasterio Casinensi præerat.

(14) Erchempertus ab aliis Herempertus: seu Herembertus, e Langobardorum illustri stirpe, genus sumens e Beneventanis ducibus, pater ejus Radelgarius, abavus Rodoalt, patruus Radolphus vocabatur. Vir fuit sanguinis splendore et doctrina non ignobilis, historiæque scientissimus; ad humanæ tamen vitæ incommoda solum natus. Scripsit Chronicon, sive historiam Langobardorum, cujus prototypum, putatur periisse; tempore tamen Desiderii abbatis Casin. qui postea fuit Victor papa III exscriptum fuisse, ita ipso mandante, testatur noster Petrus in auctario Chron. Casin. lib. III cap. 62, edit. Venet. Fusioris enim hujus historiæ epitomen, seu potius anctarium ad histor. Pauli Diaconi De gestis Langobard. ann. 888 ab ipsomet Erchemperto confectum, ut creditur, vir clar. Antonius Caracciolus ex ord. Cler. Reg. primum ex ms. codice Vaticano edidit, notisque illustravit, et typis Neapoli anno 1626 in-4° publicavit una cum Chron. Lupi Protospatæ, Falconis Beneventani, aliorumque. Verum postremo loco eruditissimus Camillus Peregrinus suæ Langob. hist. prædictum Chron. seu Epitomen scholiis ornatum solita diligentia ac eruditione at-

CAPUT XV:

DE JOANNE.

(15) Joannes supradicti Casinensis cœnobii abbas, vir nobilis carne et spiritu. De persecutionibus ejusdem cœnobii, et de miraculis inibi factis, Chronicam succinctam, sed valde necessariam loco descripsit. Sepultus vero est in monasterio Capuano.

textuit: unde qui plura volet, apparatus, notasque ejusdem consulere poterit. Vide etiam Philippum Labbeum in nova Bibl. mss. librorum part. I, pag. 10 et 366.

Scripsit insuper Erchempertus Carmen de vita Landulphi episcopi Capuani, de quo vide Sanctuarium Capuan. Michaelis monachi, ac etiam prænotatum Peregrinum in præfat. ad dict. histor. pag. 15.

Ab eodem pariter Erchemperto litteris consignata putantur acta translationis sancti Matthæi apostoli, et ea fortasse censentur, quæ edidit Columna archiepiscopus Salernitanus; verum prædicta acta, quæ mss. penes nos sunt, præferunt nomen Paulini Legionensis, sive Londinensis episcopi in Britannia: initium est: *Matthæus evangelista et apostolus, cum primum in Judæam, etc.*

Observandum etiam est, non exstare opuscula, quibus noster Petrus titulum fecit, de destructione et renovatione Casinensis cœnobii; necnon de Ismaelitarum incurusione: nisi velimus dicere, in prædicto Chronico, sive historia, utramque descriptam fuisse cladem. Adi vir. clar. Vossium De hist. Lat. lib. III. Denique Leo Ostiens. in Chron. Casinensi sæpe meminit Erchemperti, e quo plurima desumpsisse videtur, ut lib. I, cap. 9, et 19, 46. Et card. Baron. ex Erchemperti historiâ multa pariter haussisse, atque in suos annales inseruisse, facile videre est. Lege ipsum ad ann. 871, 872, 874 et 912.

Quoto autem signate anno Erchempertus mortalis corporis deposuerit pondus, ignoratur: licet quidem opinari ann. 889, dum exeuntem annum 888, viderat, descripseratque, nec ulterius historiam produxerat suam, quam se producturum promiserat; et sic nostrum Petrum non libasse historiam Erchemperti, suspicatur præfatus Peregrinus, dum claruisset refert sub Ludovico imperatore, cum illum vixisse sub Carolo M. compertum habeamus. Carolus enim imperavit ab anno 881 ad annum 898.

(15) Joannes abbas, Capuæ illustri loco natus, principum Landulphi primi, et Atenulphi secundi consanguineus, vir animo infractus, litteris eruditus, et ut eruditione, sic et sanctitate insignis, ex archidiacono Capuano monachus Casinensis: quo tempore scilicet, anno Dom. 915, cœnobio Casinensi a Sarracenis vastato, monachi Capuæ habitabant, ob singularem morum maturitatem abbas creatus est. Cœli limina petiit omni virtute prælucens, anno Domini 934, ac in Capuano cœnobio tumulatus est, sanctorumque deim Casinensium festis sub prædicte Kalendas Aprilis ascriptus legitur. Meminit Ferrarius in novo catalogo sanctorum. De eo scribunt Leo Ostiens. Chron. lib. I, cap. 56, 57 et 58; noster Petrus lib. ms. De ortu et vita Just. Casinen., cap. 36, et Vossius De histor. Lat. lib. III. Vide Sanctuarium Capuanum Michaelis monachi pag. 157, ubi diffusè de Joanne agit.

Chronicon, quod descripsit de persecutionibus cœnobii Casin. et de miraculis inibi factis, ineditum adhuc remanet, illudque existimatur, quo in prototypo sui Chron. usum se dixit Ostiensis his verbis: *Adhibui præcipue Chronica Joannis abbatis, qui primus in*

CAPUT XVI.

DE THEODORICO.

(16) Theodoricus Casinensis gymnasii presbyter, vir inter Scriptores ecclesiasticos non immerito prædicandus, historiam sancti Confessoris Christi Firmani, et hymnum in laudem beatissimi Mauri venusto stylo descripsit.

Capua nova monasterium nostrum construxit. Camillus Peregrinus histor. Princip. Langob., fol. 122, aliud Chronicon postremorum comitum Capure hactenus ineditum in lucem evulgavit sub nomine nostri Joannis abbatis, licet autographum nomine ipsius Joannis careret, quod haud raro antiquis scriptoribus, et maxime monachis, in more fuit, ut in editione librorum modestæ ergo, nomen celarent suum; notarunt viri clarissimi Sixtus Senensis in sua Biblioth. lib. IV in verbo *Mammotreptus*, ac Theophylus Raynaudus in Raymundo Jordano, qui hactenus Idiota nomen præferebat.

(16) Quisnam fuerit sanctus Firmanus qui scire desiderat, consulat card. Baron. in annal. Eccles. ad ann. 993, qui citat etiam S. Petrum Damianum, ante ejus tempora vixit. Unde Ferrarius in catalogo Sanctorum sub die 11 Martii sic legit: *Firmanus, Firmii in Piceno natus, admirabili floruit sanctitate, qui inter sanctos Confessores, non solemnibus ritu, sed sola altaris, sacellive erectione relatus est.* Arnoldus Wion lib. II, cap. 78, Lign. vit. in Theodorico hæc refert: *N. Theodoricus monachus, et sacerdos monasterii Casinensis scripsit de vita sancti Firmiani episcopi lib. I; de S. Mauro abbate hymnum unum.* Vossius De histor. Lat. in Theodorico, nuncupat Firminum, et ait fuisse primum Ambianensem in Galliis episcopum, qui temporibus Diocletiani martyrio decessit 7 Kalend. Octobris: utriusque tamen decepti, ut credimus, ob solam nominis similitudinem, aut ob depravati forsitan codicis lectionem; Theodoricus enim noster sancti Firmani confessoris ord. S. Benedicti vitam descripsit, non autem Firmani episcopi, aut Firmini pariter episcopi. Fuit quidem Firmanus monachus et abbas monasterii Sancti Sabini in Firmana civitate, at non episcopus; decessitque ante Leonem papam IX. Olim in cathedrali Firmana huic sancto dedicatum visebatur altare, et in ecclesia Sancti Jacobi ad radices montis Gerionis magno populorum concursu ejus festum celebrabatur, cui item visendum sane altare consecraverunt. Legitur præterea Ubertus episcopus Firmanus non solum Ecclesiam Sancti Michaelis archangeli prope mare in fundo Rejano sitam anno Dom. 1016, abbati Firmano, et monachis S. Benedicti concessisse; verum etiam multa alia bona, prædicaque, anno 1010 tradit Leo Ostiens. in Chron. lib. II, cap. 26. Vide eruditissimum Ughellum, virtutibus omnibus perinsignem, ac in cumulandis ecclesiasticis monumentis perpetuum cultorem, diligentissimumque indagatorem, tom. II Ital. sac. in catal. episc. Firmanorum in Uberto. Claruit Theodoricus circa annum Dom. 1012.

(17) Stephanus papa decimus, antea Fridericus e nobilissima Familia Lotharingæ (aliqui nonum legunt, eo quia pontificum catalogo Stephanum hujus nominis secundum Zachariæ pontificis successorem non ascribunt, cum dies tres solummodo in pontificatu transegerit: quæ ratio non debet certe illum ab alio summorum pontificum expungere), fuit itaque frater magni Gothifredi regis Hierosolymitani. Vir quidem nobilitate sanguinis satis notus, sed animi splendore et doctrina multo magis clarus. A Leone papa IX, ejus consanguineo, cardinalis diaconus Sanctæ Mariæ in Dominica anno Dom. 1050, ac etiam S. R. E. cancellarius et bibliothecarius creatus legitur: Constantinopolim mittitur,

A

CAPUT XVII.

DE STEPHANO.

(17) Stephanus S. R. E. pontifex, vir eruditissimus ac singularis, prius quidem S. R. E. cancellarius ac dicti Casinensis cœnobii abbas effectus, post Richerii transitum carne simul et spiritu nobilissimus, dum causa consecrationis suæ ad urbem Ro-

Græcam Ecclesiam cum Latina conciliaturus; Michaellem Cæulariam patriarcham ejusdem urbis deposuit, et anathematis vinculo innodavit; inde rediens, sæculique tædio affectus, verum pro certo habens illud philosophi a Plutarcho singulari commentario celebratum, *Latens vive*, Casinum petit, ubi positus honorum insigniis ad exactam religiosæ humilitatis legem se totum composuit: et post biennium communibus monachorum suffragiis creatur abbas in locum Richerii anno 1057, IV Kalend. Junii, die Veneris post Pentecosten; deposito Petro, qui præpropere fuerat intrusus. Quare delati muneris confirmationem petiturus (nec enim fas erat Casinatem præfecturam Romani pontificis injussu adire) Florentiam, ubi per eos dies Victor papa II degebat, se contulit, a quo non solum abbas (quod quærebatur) sed iterum etiam cardinalis tit. sancti Chrysogoni, ex archidiacono S. Mariæ in Dominica, factus presbyter secunda promotione, isque solus, præter opinionem et votum renuntiatur anno 1057. In reditu igitur e Tuscia, dum Romæ etiam subsisteret, nuntiatio Victoris obitu, per Bonifacium episcopum Albanensem, mirifica sacri senatus conspiratione in demortui pontificis locum sublegitur, adeo invitus ac reluctans, ut per vim ex hospitio ad basilicam S. Petri ad Vincula educendus fuerit, pontificatumque ipsi procurantibus aiebat mœrens: *De me non potestis agere, nisi quod permiserit Deus, et absque illius nutu, nec mihi dare, nec auferre istud potestis.* Postridie ingenti omnium ordinum acclamatione, ac lætitia in Vaticano consecratus, Stephani decimi appellatione insignitur anno Domini 1057, die Sabbati II Augusti, quoniam festum sancti Stephani papæ et mart. eo die celebrabatur. Ita Fridericus nondum quadriennio monachus, hoc anno intra unum prope modum mensem, et abbas Casinensis, et card. S. R. E. ac tandem summus pontifex renuntiatur. Rem illico Christianam, quam perinvitus susceperat, prudentissime temperavit; siquidem adjecto animo ad veteris disciplinæ instaurationem, multa pie prudenterque constituit, et præcipue contra concubinatum, aliaque plurima cleri vitia, unde omnes clericos Romæ degentes, qui post interdictum papæ Leonis incontinentes existerant, de conventu Clericorum et choro Ecclesiæ præcepit exire; et qui inobedientes ejus sanctissimæ ordinationi resistebant, Deus ultionum in eos signa demonstrabat, ut notavit noster Petrus lib. ms. De ortu et vit. Justor. Casin. cap. 58 de quodam presbytero, qui juxta canonicam B. Cæciliæ Transtyberim habitans, feminam abjicere non acquiescebat, vana et frivola hæc judicans statuta. *Dum itaque incolumis, inquit Petrus, vegetus ac sanus existeret, vespertinis horis ad quiescendum se in lecto composuit, sed repentina divinæ ultionis animadversione percussus subitanea morte mortuus est.* Falsorum monachorum item ac sanctimonialium vitam idem pontifex reprehendit et correxit; Simoniacam hæresim in æternum damnavit. Mediolanensem Ecclesiam, quæ per ducentos fere annos a subjectione Romanæ Ecclesiæ insolenter se subtraxerat, eidem obtemperantem fecit. Denique dum se totum in depravatis moribus corrigendis accommodasset, infirmæ tamen sæmpervaleatutinis, Florentiæ singulari omnium dolore ac luctu vitam cum morte vel cælo potius commutavit anno 1058, die 28 Aprilis, ibique sepultus in cathedrali ecclesia

nam pergeret, defuncto Victore Ecclesie præsule, a cardinalibus et episcopis Romanus pontifex eligitur. Scripsit apud Constantinopolim adversus Michaelē ejusdem Urbis abusivum patriarcham una cum Uberto librum De corpore Domini, in quo omnia, quæ Græci adversus Latinorum sacrificium delatrabant, destruxit. Alium etiam librum de eadem re edidit adversus quemdam monachum Constantinopolitanum. Claruit vero temporibus Constantini et Henrici imperatorum; sepultusque est in civitate

Florentiæ, ubi multa signa usque in hodiernum diem per eum Deus patrare non cessat.

CAPUT XVIII.

DE VICTORE.

(18) Victor, et ipse apostolicæ sedis pontifex, Casinensis abbas, compunctione timoris Dei plenus, castitate singulari, professione et opere monachus, in nuptis sponsam suam relinquens, eremum petiit, ibique sanctæ religionis habitum sumpsit: cujus fugam rabido furore insequentes parentes, eum

Reparatæ, absque ulla inscriptione, cum sedisset decem menses, totoque etiam vitæ spatio abbatia Casinensi sibi reservata; constituto tamen illic ejusdem cœnobii monacho Desiderio Vicegerente, qui postea Victor papa III est appellatus, exemplo Leonis papæ IX, qui sibi episcopatum Tullensem quoad vixit retinuerat, dato suffraganeo. Sanctum Petrum Damianum Sabbato quatuor temporum Martii in collegium cardinalium renitentem cooptavit, ac in episcopum Ostiensem etiam consecravit, ut proinde ipse Damianus, in Epistola ad Nicolaum II, suum vocaverit persecutorem Stephanum. Ut etiam Hildebrandum S. R. E. archidiaconum, sanctum Salvanum, utpote bona intentione adversarium, nimirum, quod votis de repetenda eremo conceptis pertinaciter obstitisset, datis litteris ad Alexandrum papam II.

Res gestas Stephani scripserunt Sigebertus in Chron. ad annum 1058, Leo Ostiens. in Chron. Lib. II, cap. 77, 96, 100 et 101, qui suo tempore multa patrata fuisse ad ejus sepulchrum miracula scribit. Ejus sanctitas memoratur in martyrologiis Arnoldi Wionis, Hugonis Menardi, et Andræ Saussay. Vide etiam Lambertum Schafnaburgensem in hist. Germ. ad ann. 1058; Frizonem in Gallia purpurata, Sigonium de Regno Ital. lib. IX aliosque.

Scripsit, præter memorata a Petro, epistolam ad Gervasium Barhet archiepiscopum XLIII Rhemensem; habetur tom. II Biblioth. Patrum, et tom. VII Concil. apud Baron. ad annum 1057, num. 33, ac Papyrium Massonum: sed male ad Wilhelmum pro Gervasio dicitur, cum nullus reperiatur hoc nomine toto illo seculo Rhemensis archiepiscopus.

Diplomata varia pontificia fertur scripsisse, dum bibliothecarii ac cancellarii S. R. E. officio fungeretur. Ejus decreta leguntur Coloniae excusa cum aliis, teste Possevino in Apparatu. Si plura de scriptis Stephani videre optas, adeas Rupipozeum episcopum Pictaviensem in nomenclatura. Card. Possevini in dict. Apparatu. et Claudium Robertum in Gervasio Barhet.

(18) Victor papa tertius, in sæculo Dauferius, deinde monachus, Desiderius vocatus, Samnio Beneventani principis unica proles originem trahens, ex familia Epiphania natus anno Domini 1027, a primis annis amores suos ac delicias in cœlo collocans, in eremum etiam secedit (erat enim sæculi rigidus aspernator); deinde inter Casinates opera Romani pontificis admissus fuit, nihil aliud in votis habens quam latere, et nesciri: unde de illo vere dici poterat, quod hodie in effigie Thomæ Kempensis legitur: *In omnibus requiem quæsiisti, sed non inveni, nisi in abditiis recessibus et libellis.* Non multo post igitur, videlicet ann. 1056, ætatis suæ 30, abbas Casinensis eligitur (qui ante electionem S. Benedictum sibi hilari vultu, manu porrecta innuentem, et juxta se considerare jubentem per visum aspexit: quæ visio Casinensis cœnobii eum abbatem futurum indicabat) et a Romano pontifice in procurandis magni momenti negotiis ad Michaelē imperatorem legatus mittitur, e qua legatione postea regressus, administrationem demum cœnobii Casinensis suscepit et a

Nicolao papa II, anno Domini 1059, inter cardinales, tit. S. Cecilie cooptatur. Exincto apud Salernum Gregorio VII, Desiderius omnium consensu, Christianæ reipublicæ præficitur, quo, ille, accepto nuntio, tanquam repentine calamitatis inopinato casu percussus, nunquam persuaderi potuit, ut electioni assentiretur, diserte contestans se pontificem esse nolle, et deposita cruce, chlamyde coccinea, caeterisque pontificiis ornamentis, præter albam, quam renitenti non potuerunt imponere, Casinum, generosa seculi fuga, ad suos remigrat: sed quia deliberratum erat, neminem alium, ipso superstite ac vivo, ad illud dignitatis culmen evehere, importunis cleri, principumque precibus victus pontificatum admittit anno Domini 1086, 1x Kalend. Junii, qui minime postea consecrari passus est, usque ad XII Kalendas Aprilis die Dominico in Ramis palmarum, in diocœnia sanctæ Lucie ad Septisolum ann. 1087. Quo tempore, dum Victor rem divinam faciebat in monasterio Casinensi, ad gloriæ immortalis conscendit sublimitatem anno ætatis suæ 60, XVI Kalend. Octobris (veneno in calicem infuso, Henrici IV imp., pseudopape insidiis suspicantur nonnulli. Vide Genebr. Lib. IV Chron.), dignus vivere annorum seriem innumerabilem, cum prefuisset in sede apostolica ab ipso suæ electionis exordio annum unum, a consecratione menses quatuor, dies septem, et in Martyrologio Benedictino sub die XVI Septemb. ascriptus hoc elogio: *In monasterio Casinensi obitus beati Victoris Pape tertii, sanctitatis vita, et miraculorum gloria clarissimi.* Michael Constantinopolitanus imperator Victorem nostrum fama notissimum venerabatur, eique nuntios et plura munera misit: postulans ut pro se, filiis et imperii statu Deum exoraret. Leo Ostiens. in prologo lib. in Chroa. Casin. admirabilem et singularem sui ordinis vitam Desiderium appellavit, et sanctus Petrus Damianus archangelum monachorum. Ejus sepulchrum visitur in capella Sancti Bertharii abbatis et martyris ad sinistrum altaris cornu, hoc ornatum epitaphio:

*Qui fuerim, vel quid, qualis, quantusque doceri
Si quis forte velit, aurea scripta docent.
Stirps mihi magnatum, Beneventus patria, nomen
Est Desiderius, tuque, Casine, decus.
Intactam sponsam, matrem, patriamque, propinquas
Speruens, huc propero, monachus effictor.
Abbas dehinc factus, studui pro tempore totum
(Ut nunc aspiciat) hunc renovare locum.
Interea suam Romana clarus in Urbe
Presbyter Ecclesie, Petre beate, tue.
Hoc senis lustris, minus anno, functus honore
Victor, Apostolicum scando dehinc solium.
Quatuor et senis, vix mensibus inde peractis,
Bis sex lustra gerens, mortuus hic tumulor
Solis virgine stabat lux ultima Signo,
Cum me Sol verus hinc tulit ipse Deus.*

Multa dum vixit scripsisse fertur, inter quæ adnotatum Dialogi sub hoc programmata evulgata: *Victoris tertii Rom. Pontif. olim Desiderii abbas Casinensis Dialogi.* Diversa enim miracula in cœnobio S. Benedicto, aliisque monachiis in Casinensi cœnobio

reperitum veste monasterii illum tegminibus indueti quaedam hora aufugiens, n. Magel; Casinum adveniens, mo. P. nasticam isthic consecrationem accepit. Factus deinde abbas, totum Casinum cœnobium renovavit. Dicitur miraculis præterea, quæ a B. Benedicto et a monachis Casinensibus gesta sunt, una cum Theophilo diacono libros edidit quatuor. Cantum etiam B. Mauri composuit, in quibus qui vult artis grammaticæ famitem, et monochordi sonori Magade reperiet notas. Factus dehinc sedis apostolicæ pontifex scripsit ad Philippum regem Francorum, ad Ugonem Cluniacensem abbatem quamplures epistolas. Claruit autem temporibus imperatorum Michaelis, Constantini, Alexii, atque

A Henrici. Sepultus vero est in absida capituli Casinensis.

CAPUT XIX.

DE ALPHANO.

(19) Alphanus Salernitanus archiepiscopus, et Casinensis cœnobii monachus, vir in Scripturis sanctis eruditus, et notitiâ ecclesiasticorum dogmatum ad plenum instructus. Composuit nudo et lucidissimo sermone passionem Sanctæ Christinæ, Hymnos præterea de eadem virgine duos; de Sancto Benedicto versus ad Pandulphum Marsorum episcopum; cantus S. Sabinæ; versus Sanctæ Christinæ, S. Petri Apostoli; in laudem monachorum Casinensium. De situ constructione ac renovatione ejusdem cœnobii; metrum saphicum hendecasyllabum de S. Mauro; item ejusdem hymnos; de sancto Matthæo hymnos tres; de sancto Fortunato duos; de sancto Nicolao;

bio, et alibi patra leguntur, quos annis superioribus Romæ in-8°, forma in lucem e Vatic. Biblioth. de-promptis edidimus, notisque illustravimus.

Cantus, quem de sancto Mauro composuit (erat enim musices et medicæ artis peritissimus) in odea monasterii Casin. legitur: nota tamen, quod Magadium in dicto cantu indicatum, ea pars est lyre, in qua plectrum illiditur, ubi scilicet percussio chordarum fit manu dextra, ut Budæus notavit. Vide Librum de harmonia psallentis Ecclesiæ cap. 17, § 3, num. 5 circa finem, Dou. Joannis Bona cong. Sancti Bernardi, ord. Cisterc. abbatis dignissimi, viri omnigena litterarum eruditione instructissimi, validisque præsidis disciplinarum omnium tam metro quam prosa nobiliter instructi.

De rebus gestis Victoris agunt Leo Ostiens. lib. III per totum; Binius in VII tom. Concil.; Sigonius lib. III De regno Italiæ; Arnoldus Wion. lib. v, pag. 633 Lign. vitæ; Albertus Crautzius; Baron. ad an. 1087; Camil. Peregr. Histor. Princ. Langob. in serie abb. Casin. in Desiderio, alique.

(19) Alphanus Salernitanus, primo monachus Casinensis, deinde postulatione Gisulfi principis, abbas monasterii Sancti Benedicti Salerni, et postremo ejusdem civitatis archiepiscopus renuntiavit anno Domini 1057 interfuisse enim legitur concilio Romano sub Nicolao II, scientiæ tanto lumine cum acacitate conjuncto præditus dicitur, ut illius sæculi hominibus pro miraculo fuerit: philosophus, theologus, ac orator celeberrimæ opinionis, poeticeque artis disertissimus; neque vero alienum ab episcopi dignitate existimandum, quod in Dei laudibus poeticam maxime adhibuisset, cum et Paulus gentium Doctor hymnis et canticis Deum celebrari jubeat; nec jam inde ab initio nascentis Ecclesiæ exempla defuerunt. Quo in numero familiam ducunt Damasus pontifex, Nazianzeus, Damascenus, Paulinus, Fortunatus, Prosper, Sidonius, ceterique præules. Lucubrationes, quas notavit noster Petrus, editæ habentur apud V. cl. Ughellum in calce tom. II Italiæ Sacræ, deumptis versibus, quos scripsit in laudem Romualdi Cansidici, et Sigismundi monachi Casinens. quos mss. servamus.

Insuper exaravit Alphanus præter recensita, quædam insignia profundi sensus opuscula, videlicet De unione Verbi Dei et hominis librum unum; De unione corporis et animæ librum unum; De quatuor humoribus corporis librum unum. Exstabant prædicta doctrinæ consummatissimæ monumenta in Casin. Biblioth. mss. in pluceo 8 ad sinistram; num vero hodie, nondum comperimus, quamvis illa cum diligentia ab antiquitatum Eccles. indagatoribus perquisierimus. Passio sauctorum martyrum duodecim

fratrum Beneventanorum, licet non una die sint passi, quam metro heroico in honorem dictorum sanctorum scripsit ad Fratrem Roffridum Casinensem monachum, legitur apud Lippomanum tom. IV, et Sur. tom. VII, sub die prima Septembris, cujus etiam mentionem facit Galesinus in not. ad Mart. servaturque etiam ms. in nostro tenui litterario penu.

Notandum tamen est quod non solum ex isto nostro ms. exemplari versus editi emendantur; verum etiam ex aliis centum versibus hactenus ineditis metrum heroicum suppletur, sequitur enim:

Sic sacra temporibus sanctorum corpora multis, etc.

C Terminatur sic:

Jam sistat opus milieno carmine clausum.

Historiam prædictam ad fidem dicti ms. cod. correctam, omnibusque numeris absolutam Deo dante evulgabimus. Commentatus quoque est de aliis sanctis, quæ a Trithemio præterita Possevinus recenset.

Aliorum hymnorum et carminum libri una cum epigraphis, partim excusi sunt in tertio tom. poematum Prosperi Martinengii in-4°, Romæ 1589, et in Annual. card. Baron. tom. XII, partim vero in calce tom. II Italiæ sacre. Inter opuscula Guaiferii Salernitani monachi Casinens. cod. sign. num. 280 Biblioth. Casin. cuncta Alphani poemata intexta nunc habentur.

Claruit Alphanus velut sol cunctis fulgidus, virtutis exempla felicitatisque tramitem subditis præmonstrans, ultimis Henrici tertii, ac primis Henrici quarti temporibus, anno scilicet Dom. 1057 usque ad annum 1086 post vigesimum novum annum sui præsulatus, mense Maii: qui etiam fuit inter sanctos relatus, inquit Arnoldus Wion. Illic corrigendum Falconis Chronicon editum a viro clar. Antonio Caracciolo, in cuius indice hæc leguntur: *Alphanus archiepiscopus Salernitanus obiit a. 1121. Succedente sibi Romualdo Chronici scriptore. Fal. o 2-0. Fuit auctor poematum quæ servat bibliotheca Vaticana, ut testatur Baron. tom. XII ad annum 1111. Diversus est ab Alphano illo senigri, qui consecratus est archiepiscopus anno 1058, de quo Leo Ostiens. lib. II, cap. 99, 100. Noster enim Alphanus, qui auctor est poematum, fuit electus et consecratus archiepiscopus Salernitanus a Stephano papa X, anno 1057, non autem senior Alphanus, ut clare docet Leo Ostiens. in Chron. lib. II, cap. 97, ac etiam lib. III, cap. 7, 8 et 35. Ad Vossium De histor. Lat. in Alphano.*

ad Attonem episcopum Theatinum; ad Gisulphum A principem Salernitanum; ad Sigismundum monachum Casinensem; ad Guilielmum ejusdem loci grammaticum; ad Guidonem fratrem principis Salernitani; ad Goffridum Aversanum episcopum; ad Hildebrandum archidiaconum Romanum; ad Romualdum causidicum Salernitanum; ad Roffridum monachum Casinensem: metrum heroicum in honorem sanctorum duodecim fratrum; confessionem metricam ejus; versus de Ecclesia Sancti Joannis Baptistæ in Casino; epitaphia quamplurima virorum insignium, et alia quæ in nostram notitiam non venerunt. Fuit autem temporibus supradictorum imperatorum; sepultus vero est apud Salernum.

(20) Fuit Amatus provincia Campania, scriptor sui temporis non continendus, ac deinceps episcopus, incertæ tamen sedis. Scripsit ad Gregorium VII papam De gestis apostolorum Petri et Pauli. Historiam Northmannorum dicavit Desiderio abbati, qui fuit Victor papa III: testis est noster Petrus in auctario Chron. Casin. lib. 3, cap. 35, illamque hodie non exstare, nisi ms. in Casinensi biblioth. affirmant aliqui, non exiguo sane historiæ ecclesiasticæ ac profanæ bono, cum in ea multa scitu digna accurateque descripta legantur, præcipueque vero Northmannorum ritus, ac res gestæ fideliter exaratæ explicantur. Animadverterunt enim curiosi exteros fere accuratius, quam incolas, gentis cujusque mores, ritus, antiquitatem et observasse, et litteris nuandasse. Non longe abierimus: Græci, Dionysius Halicarnassæus, Plutarchus Chæroneus, Dio Cassius, et Herodiani copiosius quam Latini, Livius, et Paterculius cæterique in suo quisque genere res Romanas. Vivebat Amatus anno Domini 1070, sicuti per ea tempora inter Casinates sanctitate et litteris etiam florebat Albericus, Constantinus, Guaiferius, et Alphaus.

(21) Albericus monachus Casinensis et S. R. E. diaconus cardinalis Sanctorum Quatuor Coronatorum a Stephano papa X creatus, alii ab Alexandro II Papa legunt; vir disertissimus, multisque virtutibus suo tempore clarus, quem iterum honorifico satis elogio idem noster Petrus Diaconus in auctario ad Ostiens. Chron. lib. III, cap. 35, commemorat. Librum integræ vix hebdomadæ interjectu elaboratum adversus Berengarium hæresiarcham De corpore Domini, Patrum testimonio roboratum edidit, quo ejus omnes assertiones omnino everit, ipsumque devicit, ac profligavit secunda vice sub Gregorio VII, ann. 1079, in synodo Romana, ut tanti proinde sacramenti defensor dici promeruerit; unde postea Berengarius rationibus potissimum Alberici superatus ac victus, pœnitentia ductus, errorem suum confitens, suscepta peregrinatione toto tempore vitæ suæ satisfecit peccato, et anno Domini 1088, die Epiphaniæ obiit nonagenarius, in templo S. Cosmæ apud Turones sepultus. Scribit Claudius Robertus in sua Gallia Christiana, ubi de episcopis Andegavensibus agit. Vide notas Viri Clar. Auberti Miræi in Sigebertum cap. 154. Berengarii abjuratorem habes cap. *Ego Berengarius, De consecr.*, dist. 2; aliam in Regest. Gregorii VII, lib. III et VI in Synodo: cui repetitioni, quid causam dederit, exponitur in Scholæ conciliorum, quæ Colonia quatuor tomis sunt impressa. Vide Bellarminum lib. III De Euchar. cap. 8, col. 3; Blondum decad. 2, lib. III; Lanfrancum, et Guitmundum contra Bereng. Notat card. Baron. tom II ann. 1059, Leonem Ostiensem nimis gloriantem, ac valde mendaciter locutum de Alberico, dum plus quam par est, de reportata gloriosa victoria in synodo contra Berengarium, eidem

CAPUT XX.

DE AMAT.

(20) Amatus episcopus, et Casinensis monachus, in Scripturis disertissimus, et versificator admirabilis. Scripsit ad Gregorium papam versus De gestis apostolorum Petri et Pauli, quos in quatuor libros divisit: fecit et De laude ejusdem pontificis; De duodecim lapidibus, et civitate cœlesti Hierusalem. Historiam quoque Northmannorum edidit, eandemque in libros octo divisit. Fuit autem temporibus supradictorum imperatorum.

CAPUT XXI.

DE ALBERICO.

(21) Albericus diaconus, fuit illis temporibus

Alberico tribuat: cujus objectionem refellit *Matthæus Lauretus* De exist. corp. S. Benedict. cap. 42, pag. 204. Plus etiam refert animadvertere non esse Leonis ea quæ notavit Baron., sed ejusdem nostri Petri Diaconi, qui post Leonem incipiens a renovatione ecclesiæ Sancti Martini, id est, lib. III, cap. 34, edit. Neapol. Chronicon Casinense continuavit; in qua parte, videlicet cap. 35, laudes et elogia Alberici a Petro describuntur, sive denuo repetuntur.

Meminit Alberici noster Petrus lib. ms. De vita Just. Casin., cap. 48 in Guaiferio his verbis: *Cumque jam remunerationes laborum, perennemque coronam æternus dare ei (Guaiferio) Arbiter decrevisset, languore deprimitur: qui in lectulo jacens extremum vitæ spatium jamjam ad Dominum reversurus traheret: nonnulli et fratribus circa lectum ipsius escubantes obitum ejus orationum precibus munire cœperunt. Cumque in hujus ministerio rei diei maximam partem pertransissent, surgens in medium Albericus diaconus per Jesu Christi Domini nomen obtestari eundem Guaiferium cœpit, ut post suum e mundo recessum qualiter susceptus, quove in loco deputatus esset, eidem apparere revelare curaret: quo dicto, prædictus frater ex hoc mundo recessit. Post non multos autem dies idem Guaiferius eidem Alberico per visionem apparens dixit ad eum: In veritate scias me ad vitam transisse æternam. Hæc Petrus.*

Cunctæ lucubrationes Alberici habentur inms. in biblioth. cœnobii Sanctæ Crucis Fratrum Minorum Conventualium S. Francisci civitatis Florentiæ. Vita S. Scholasticæ habetur quoque ms. in Biblioth. Casin. cod. sign. num. 146, pag. 253, [post quam sequitur ejusdem Alberici quædam homilia, incipit: *Audistis, fratres charissimi.*

In Vita sancti Dominici innumerabilem patris miraculorum, monachi Casinensis ac abbatis juxta Soram in Italia (licet habitu Cisterciensium piugatur, quem constat, diu ante Cisterciensium reformationem vixisse Casinensibus Benedictinorum institutis) per nostrum Albericum descripta, apud vir. clar. Bollandum tom. II, sub die 22 Januarii, nonnulla desiderantur, quæ ex nostro ms. exemplari suppleri possent. Meminit Baron. sancti Dominici anno 1031, et Ferrarius in Catalogo sanctorum.

Cæterum vero notandum quod alius ab eo est Albericus, monachus pariter Casinensis, qui scripsit de visione sua librum, natus anno 1101 circa; legitur enim apud nostrum Petrum in auctario Chronici Leonis Ostiensis lib. IV, cap. 66, Casinense cœnobium petiisse annum tunc agens ætatis suæ decimum, sub Gerardo abbate, qui sedit ab ann. 1144 usque ad annum 1123. Stephanus vero papa X, a quo in cœtum cardinalium fuit cooptatus noster Albericus, obiit anno 1058. Unde diversus manifestè dignoscitur, et corrigendus Bollandus in prolegomenis supradictæ Vitæ Sancti Dominici, unum et eundem esse opinans. Insuper observandum nostrum Albe-

singularis. Scripsit librum dictaminum et salutatio-
num; hymnos in sancti Nicolai, in musica Dialo-
gum; librum De virginitate sanctæ Mariæ; contra
Henricum imperatorem De electione Romani ponti-
ficis; De astronomia; hymnos in S. Crucis, in
Ascensionis, in sancti Pauli, in sancti Apollinaris;
Vitam S. Scholasticæ, homiliam ejus, et hymnos;
in Assumptionis S. Mariæ hymnos tres; in sancti
Petri hymnos; Vitam S. Dominici, passionem S.
Modesti et S. Cæsarii; librum De dialectica. Tem-
poribus vero ejus facta est synodus in urbe Roma
adversus Berengarium diaconum Ecclesiæ Andega-
vensis, qui, inter multa quæ astruere nitebatur,
dicebat sacrificium corporis et sanguinis Domini
figuram esse: cumque ei nullus resistere valeret,
idem Albericus evocatur ad synodum: quo dum ve-
nisset, post varia conflictationum genera, cum pars
parti non cederet, idem Albericus, accepta hebdo-
madæ unius licentia, librum adversus eumdem dia-
conum De corpore Domini edidit sanctorum Patrum
testimoniis roboratum, in quo omnes assertiones
ejus destruxit, æternæque oblivioni tradidit. Fecit
et versus in vitam S. Scholasticæ, rhythmum in
Pascha, De die judicii, et De pœnis inferni; rhy-
thmum De gaudio paradisi; epistolas quoque quam-
plurimas ad Petrum Ostiensem episcopum; De die
mortis; De monachis. Composuit et alia quæ in
nostram notitiam non venerunt. Fuit autem tempo-
ribus supradictorum imperatorum. Sepultus vero
est in urbe Roma juxta ecclesiam Sanctorum Qua-
tuor Coronatorum.

CAPUT XXII.

DE ARIALDO.

(22) Arialdus Casinensis presbyter scripsit ele-
ganti sermone quosdam tractatus; fuit autem eo
tempore quo et Albericus.

ricum card. non scripsisse de visione sua librum,
ut incogitate notarunt Arnoldus Wion, Possevinus,
Torrigius, alique, quem utique indicasset noster
Petrus in Elencho lucubrationum Alberici, si litteris
demandasset; cum visionem habuerit illam Albericus
puer natione Campanus ex oppido Septemfratrum,
qui postea cœnobium Casinense petiit sub Girardo
abbate, ut dicemus infra in Guidone et notavit su-
pradicta noster Petrus in auctario ad Chron. Casin.
Pariterque corrigendus venit Alphonsus Ciaconius
cæterique etiam qui de cardinalium gestis con-
scripserunt, notantes Albericum cardinalem esse
natione Campanum ex oppido Septemfratrum, dum
putant Albericum diaconum monachum Casinensem,
dein card. et Albericum puerum, unum et eumdem
esse, ex nominis similitudine, ut credimus decepti.

Exstant epistolæ S. Petri Damiani ad nostrum
Albericum tom. I, lib. II, epist. 20, 21, in quibus
questiones quasdam ab Alberico sibi propositas
discutit: laudat et Platina in Nicolao II, vocans
eum virum doctissimum.

Florebat Albericus ann. Dom. 1084, et ætas ex eo
salis cognoscitur, quod pro Gregorio papa VII cala-
mum strinxerit adversus Henricum IV.

(22) Claruit anno 1080. MUA.

(23) Constantinus ad eorum morem, qui a dipsade
morsis sunt, plenis faucibus avidè et sine interspira-
tione cunctas physicas disciplinas haurire consti-

CAPUT XXIII.

DE CONSTANTINO.

(25) Constantinus Africanus, ejusdem cœnobii mo-
nachus, philosophicis studiis plenissime eruditus,
Orientis et Occidentis magister, novusque effulgens
Hippocrates. De Carthagine, e qua ipse oriundus
erat, egrediens, Babyloniam petiit, in qua grammat-
icam, dialecticam, physicam, geometriam, arith-
meticam, mathematicam, astronomiam, necroman-
tiam, musicam, physicamque Chaldæorum, Arabum,
Persarum, Saracenorum plenissime edoctus est:
inde discedens Indiam adiit, eorumque se studiis
erudiendum tradidit: et dum Indorum artes ad
plenum edoctus fuisset, Æthiopiam petiit, ibique
rursus Æthiopicis disciplinis eruditur. Cumque
affatim eorum studiis repletus fuisset, Ægyptum
profectus est, ibique omnibus Ægyptiorum artibus
ad plenum instruitur. Completis igitur in ediscendis
hujusmodi studiis triginta et novem annorum curri-
culis, Africam reversus est. Quem cum vidissent ita
ad plenum omnibus gentium studiis eruditum, cogi-
taverunt occidere eum: quod Constantinus agnos-
cens, clam navem ingressus Salernum advenit, ibi-
que sub specie inopis aliquandiu latuit: deinde a
fratre regis Babyloniorum, qui tunc ibidem adve-
nerat, agnitus, ac in magna honorificentia apud
Robertum ducem habitus est. Exinde vero Constan-
tinus egrediens, Casinense cœnobium petiit, atque
a Desiderio abbate libentissime susceptus monachus
factus est. In eodem vero cœnobio positus, trans-
tulit de diversis gentium linguis libros quampluri-
mos, in quibus præcipue sunt Pantegnum, quod
divisit in libros duodecim, in quo exposuit quid me-
dicum scire oporteat; practicam, in qua posuit
qualiter medicus custodiat sanitatem, et curet infir-
mitatem, quam divisit in libros duodecim; librum

tuit, ut omnes dein faterentur novum Hippocratem
orbi effulsisse; eamque ob causam Hebræam, Sy-
ram, Chaldaicam, Græcam, Latinam, Italicam,
Persicam, Arabicam, Ægyptiacam, Æthiopicam, et
Indicam linguam discere curavit. Vir quidam suapte
natura ad res difficiles obscurasque in antiquorum
libris pervestigandas valde propensus, ut nemo
illum in ætate sua vicerit, paucissimi æquarint,
linguarumque omnium exacta notitia, quæ ad ho-
mines illustrandos una fere sufficere semper existi-
mata est, exiguam partem in hujus viri, vere poly-
glossi laudibus occupaverit, sed profecto pro tanti
viri laudibus, jejune arideque. Ejus opera conqui-
sita magno studio Basileæ apud Henr. Petri ann.
1536 in-folio excusa reperiuntur: exstare etiam
mss. in biblioth. Sancti Germani de Pratis cod.
sign., num. 439, scribit Labbeus in nova Biblioth.
mss. lib. p. 50, uti etiam nonnulla in diversis bi-
blioth. Patavinis memorat v. cl. Thomasinus epi-
scopus Æmonensis in bibliotheca Patavina. Claruit
Constantinus temporibus imperatorum Michaelis,
Constantini, Alexii, atque Henrici anno 1072 circi-
ter. Vide nostrum Petrum diaconum in auctario
Chron. Casin. lib. III, cap. 35; Tritheim. de Script.
Eccles. et De vir. illustr. ord. S. Bened., lib. II,
cap. 70, et Arnoldum Wionem lib. V, cap. 98 Liga-
vitæ.

duodecim graduum; Diætam ciborum; librum fe-
brium, quem de Arabica lingua transtulit; librum
De urina; De interioribus membris; De coitu;
Viaticum, quem in septem divisit partes, primo De
morbis in capite nascentibus, dehinc De morbis
faciei, De instrumentis, De stomachi et intestino-
rum infirmitatibus, De infirmitatibus hepatis, renum,
vesicæ, splenis et fellis. De his quæ in generativis
membris nascuntur; De omnibus quæ in exteriori
cute nascuntur, exponens aphorismi librum: Tegni,
Megategni, Micotegni, Antidotarium; disputationes
Platonis et Hippocratis in sententiis. De simplici
medicamine, De Gynæcia, id est de membris ac
corporibus feminarum; De pulsibus; prognostica;
De experimentis; glossas herbarum et specierum;
Chirurgiam; librum De medicamine oculorum. Hic
vir quadraginta annis in ediscendis diversarum
gentium studiis explevit, novissime vero senex, et
plenus dierum in Casino obiit. Fuit autem tempori-
bus supradictorum imperatorum.

CAPUT XXIV.

DE ATTONE.

(24) Atto Constantini Africani auditor, et Agnetis
imperatricis capellanus, ea, quæ supradictus Con-
stantinus de diversis linguis transtulerat, cothur-
nato sermone in Romanam linguam descripsit.

CAPUT XXV.

DE PANDULPHO.

(25) Pandulphus Ostiensis episcopus; parvulus et
ipse in Casino B. Benedicto oblatas, scripsit sermo-
nes de totius anni festivitibus; rhythmum quoque
in laudem sanctæ Mariæ composuit, et alia nonnulla
quæ nostris in manibus necdum venerunt. Fuit
vero temporibus Alexii, Joannis, Henrici, Lotharii-
que imperatorum.

CAPUT XXVI.

DE PANDULPHO.

(26) Pandulphus Capuanus presb. in Casino sub
Desiderio abb. monachus factus, divina sæcularique
litteratura eruditus, scripsit ad Petrum Salernitanum

(24) Atto, sive Hatto, vel Hetto, Varie enim id
nomen scribitur, floruit anno 1070.

(25) Pandulphus monachus Casinensis primum a
Paschale papa II presbyt. cardinalis, deinde ab In-
nocentio papa secundo episcopus Ostiensis creatus
anno 1131, obiit an. 1134, ut scribit Arnoldus Wion
lib. II, cap. 9, pag. mihi 190 Lign. vitæ, subdens
hunc esse cui noster Petrus diaconus opusculum
istud De vir. illustr. Casin. dedicavit; sed memoria
ille quidem excidit, cum ille fuerit episcopus Thea-
nensis, ut ex Catalogo librorum ab eodemmet Petro
prætexto in auctario histor. Casin. lib. IV, cap. 66,
legitur; ex supramemorata temporis supputatione,
aliisque difficultatibus labi forsau nostrum Petrum
circa titulum episcopatus observavit vir clar.
Ughellus in Ital. sæcr., in Catalog. episcop. Ostiens.
Adi, si lubet, ipsuum.

(26) Ex præfatis luculentis eruditionis ac do-
ctrinæ monumentis nonnulla asservari in Biblioth.
Casinensi cod. sign. num. 3, sub hoc lemmate, *Ca-
tiones mathematici*, Camillus Peregrinus virtute do-
ctrinaque ornatissimus nobis humanissimus litte-
communicavit. Floruit Pandulphus anno Do-

minum abbatem librum De calculatione, versus De termino
Paschæ Hebræorum; De circulo solari ad concur-
rentes inveniendos; De cyclo lunari, De feria Pa-
schæ Hebræorum inveniendâ; ad annos Domini in-
veniendos; qualiter sint inveniendæ indictiones; De
luna cujusque diei inveniendâ absque Embolismo-
rum contrarietate; quomodo fallunt qui se scire pu-
tant, quot horis vel punctis luna in unaquaque nocte
luceat; quibus modis cursus solis dividatur; quomodo
efficiatur bisextus; ad ferias Kalendarum inveni-
endas; qualiter vel unde regulæ ad ferias mensium in-
veniendas præcedant; quomodo regula terminorum
Hebræorum ex cursu solis inveniatur; ad feriam unius-
cujusque diei inveniendam; De quatuor temporibus,
in quibus datariis solstitia veraciter esse debeant: ubi
æquinocia veraciter credantur esse; quomodo Ad-
ventus Domini sit inveniendus; ut littera hebdoma-
darum per totum annum memoriter inveniatur;
quomodo Christus sit passus in tertio Kalendas
Aprilis; quomodo anni ab origine mundi omnes fal-
lunt; qualiter luna quintadecima non potest ad il-
lam diem, qua facta fuit, pertinere; De assumptione
sanctæ Mariæ; De Agnete imperatrice. Fuit autem
temporibus Michaelis et Alexii imperatorum.

CAPUT XXVII.

DU LANDENULPHO.

(27) Landenulphus Capuanus sub Desiderio abbate
monachus factus est. Scripsit sermone simplici li-
brum, qui appellatur....., in quo introduxit Domi-
num, et virginem Mariam, ac sanctissimum Bene-
dictum justis ac peccatoribus loquentes. Fuit eo
tempore quo et Alphanus.

CAPUT XXVIII.

DE ODERISIO.

(28) Oderisius primus Casinensis abbas, humili-
tate summus, castitate pudicus, spirituali lumine
præditus, versificatorque mirabilis. Scripsit nonnulla
quæ, quia præ manibus habentur, omitto referre.
Fuit autem temporibus supradictorum imperato-
rum.

mini 1060.

(27) Claruit anno Domini 1150. Mur.

(28) Oderisius Oderisii comitis Marsorum filius
Campanus ex diac. card. Sanctæ Agathæ. Nicolai
II papæ Presbyt., cardinalis tit. Sancti Cyriaci in
Thermis, et Abbas Casin. ab Urbano II ordinatus
est ann. 1087, xvi Kalend. Octobris, sanctitatis et
doctrinæ meritis nobilitatus abiit ad præmium IV
Nonas decembris 1105, et Casini sepultus in eccle-
sia Sancti Benedicti. Meminit Martyrolog. Benedict.
ad diem 2 Decembris, et Ferrar. in catalog. San-
ctorum. Ejus in antiquo lapide mentio fit in ecclesia
Sancti Joannis in Venere in agro Lancianensi.
Oderisii maxima per litteras usus est amicitia Alexii
Comnenus Constantinopolitanus imperator; Henricum
IV Cæsarem, quamvis Ecclesiæ hostem, sui
tamen monasterii amicum et fautorem habuit. De
gestis ejus vide Ostiens. lib. III, cap. 15 Hist. Casin.,
et Camill. Peregrin. in serie Abb. Casinens. in Ode-
risio. Exstat epistola Oderisii ad monachos Florian-
censes, quam refert Lauretus De exist. corp. S.
Benedicti in monast. Casin., cap. 26, pag. 122.

CAPUT XXIX.

DE BENEDICTO.

(29) Benedictus qui et Guaiferius, Salernitatus, sanctitate et religione conspicuus, suavis eloquio, ingenio magnus, sermone facundus. Scripsit ad Trojanum episcopum Vitam sancti Secundini, et cantum ejus; versus in laudem Psalterii; De miraculo illius qui se ipsum occidit, et per beatum Jacobum vitæ redditus est; De conversione quorundam Salernitanorum; De laude sancti Martini; in laudem sancti Secundini; Hymnos de eodem; ho-

(29) Opuscula mss. Guaiferii seu Gauferii, caractere Langobardico in præcis membranis exarata habentur in bibliotheca Casinensi sub num. 280, hoc titulo præsignata: *Gauferii monachi Casinensis homilæ. In Adventu Domini incipit: Verba Sancti Evangelii. In Nativitate Domini. Ex Patre Majestatis. In Epiphania. Sempiterni pudoris. In Septuagesima. Per parabolam conductoris. In ramis Palmarum. Singularem, et famosissimam. In Cœna Domini. Ad gloriosissimam Redemptoris. Passio Sancti Lucii papæ. Fortissima et præclara virtutum studia. Historia sancti Secundini episcopi Trojani. De bono dilectionis, quam in catalogo Sanctorum Ferrarii sub die 11 Febr. compendio descripiam etiam reperies. Sequuntur in eodem cod. ms. carmina Gauferii, videlicet. In laudem Psalterii, incipit:*

Verba sero vitæ, quæ verbum vita notavit.
De miraculo ejus, qui se ipsum occidit.
Mortis in immanem te miserit culpa ruinam.
De conversione quorundam Salernitanorum.
Res nova magna satis perhibetur facta Salerni.
In laudem sancti Martini episcopi.
Gemma sacerdotum votis assiste tuorum.
In laudem sancti Secundini Trojani Episcopi.
Adsis tota tuis festis festiva diebus.
Hymnum de eodem sancto Secundino.
Christe, Rex regum, pretium piorum.

Cuncta præfata opuscula et carmina nos etiam manu exarata asservamus, bono publico preferenda. De obitu Gauferii, vide quæ notavimus supra in Alberico, consule etiam nostrum Petrum in auct. Chron. Casin. lib. III, cap. 61 edit. Ven. Claruit anno Domini 1060.

(30) Leo Marsicanus Campanus, a puero in monte Casino monachum induit, ubi tum ob vitæ sanctimoniam, tum ob eximiam sapientiam literaturam celebris evasit: cumque ejusdem monasterii bibliothecarius ac decanus esset, cooptatus est dein in episcopum et cardinalem Ostiensem a Paschali papa II, anno Domini 1101. Hic ingentis animi fuit; vidensque imperatorem Henricum IV ex odio retinere Paschalem, populum contra illum in seditionem vertit. Concilio Vastellensi interfuit, majusque altare S. Laurentii in Lucina consecravit, reconditis multorum sanctorum reliquiis, et præcipue de craticula S. Laurentii cum ejusdem martyris duabus sanguinis ampullis anno Domini 1112, die 15 octobris, ut ex antiquissima inscriptione ejusdem Ecclesiæ colligitur, quam postea in suos annales retulit card. Baron. inventurque etiam nostrum Leonem subscripsisse acta concilii Laterani sub Paschali II, v Kalendas Aprilis. Vide quæ notavit Lauretus de nostro Leone in Chron. Casin. pag. 79. Scripsit jubente Olerisio Casin. abbate Chronicon sui monasterii Casinensis, libris tribus, a temporibus S. Benedicti usque ad Desiderium abbatem, qui postea Victor papa tertius fuit, qui dati sunt prelo Venetiis anno 1513, et Parisiis; postremo Neapoli anno 1616 opera et notis Matthæi Laureti Hispani monachi Casinensis, quas quidem editiones collatas cum antiquissimo exemplari ms. in Casin. biblioth.

A miliam De Adventu; sermones De Nativitate Domini; De Epiphania; De Cœna Domini; De Septuagesima; De ramis Palmarum; Passionem sancti Lucii papæ. Claruit autem temporibus Alexii et Henrici imperatorum ac Desiderii abbatis.

CAPUT XXX.

DE LEONE.

(30) Leo Ostiensis episcopus et bibliothecarius a pueritia in Casino oblatu, sanctitate, et monasticis disciplinis ad plenum imbutus, et in divinis Scripturis apprime eruditus. Fecit sermones de Pascha, de

servato, quod Chronicon Casinense appellatur, fuisse ab integritatis suæ deturbatas gradu, mendisque obsitas, facile cognoscere per se sedulus lector valebit. Accidere enim sæpe videmus, et magno reipublicæ literariæ incommodo experimur, ut inter imprimendum quædam vel omittantur, vel addantur, vel in pejus mutantur, librariorum vel incuria, vel audacia, vel malitia, et animi perversitate: exstat penes vir. clar. Lucam Holstenium Chronicon Leonis, in quo variantes lectiones ad fidem plurium mss. exemplarium sua manu ad oram editi libri adnotatas vidimus. Tu tamen consule (si res te sollicitat) ea quæ notarunt Matthæus Lauretus, De exist. corp. S. Benedicti in monast. Casin., cap. 41, pag. 148; Camillus Peregr., in Histor. princip. Langobard. in serie abb. Casin. in Petronace: et tunc sane proferes, in eruditorum symposio limam ulteriorem etiam non esse desuperandam.

Animadvertendum est, Baronium, tom. X Annæ., sub anno Christi 891, observasse haud recte in dicto Chron. collocatum Formosum pontificem max. post Adrianum, ante Stephanum, quem non præcessisse, sed ei successisse exploratissimum est: deinde quod patraerat sacrilegium Sergius papa schismaticus, id Leo tribuat laudatissimo pontifici Stephano, etc. Quem tamen errorem ex depravato codice facile irrepsisse arbitramur; vide dictum Lauretum in not. ad lib. I, cap. 45 Chron. Casin., et De exist. Corp. sancti Benedicti, cap. 41, a calumniis nonnullorum nostrum Leonem vindicantem. Baronius certe anno 1059 vocat Leonem, scriptorem sui temporis integerrimum, et anno 1077, sincere fidei scriptorem.

Vita S. Memmatis, seu Mennæ confessoris, quam Leonem imperio Olerisii abbatis scripsisse testatur Petrus, manu exarata, et typis nondum cusa penes nos servatur una cum translatione reliquiarum ipsius ad urbem Cajatiam, addita insuper exacta miraculorum ejus narratione, quam tibi bono publico cum aliis sanctorum Actis, Deo dante, evulgandam dabimus, incipit: *Vitam et conversationem egregii confessoris Christi Mennatis, etc.* De ejus sanctitate agit S. Gregor. lib. III Dialog., cap. 26; Martyrolog. Rom., sub die 11, Novembris; Siebert. in Chron., anno 579.

Scripsisse insuper Leonem Vitam S. Januarii monachi Casin. testatur Arnoldus Wion, Lign. vit. lib. II, cap. 9, fol. 188, quam etiam descriptam a nostro Petro Diacono lib. ms. De ortu et vita just. Casin., cap. 31, in Vita sancti Guinizonis, cujus fuit discipulus, invenies: vide etiam elogium abbat. Casin. M. Ant. Scipionis pag. 322; cætera vero lucubrationes ineditæ adhuc remanent.

Decessit Leo vir eximius, præclareque de studiis meritis sacrique senatus ornamentum XI Kal. Aprilis anno 1115, ut plane perspici potest ex illo tempore quo in vivis agebat; invenitur enim subscriptus bullæ Paschalis II, Ecclesiæ Marsorum concessæ anno Dom. 1115. *Ego Fr. Leo episcopus Ostiensis.*

Nativitate; historiam Peregrinorum; historiam Casinensis archisterii divisam in libros quatuor; Vitam sancti Mennatis, et alia quamplurima, quæ in nostram non venere notitiam. Fuit autem temporibus supradictorum imperatorum.

CAPUT XXXI.

DE LEONE.

(31) Leo S. R. E. cardinalis diaconus, et Casinensis cœnobii monachus, insignis studio, ac eloquentia, scripsit ex nomine Urbani papæ quamplures epistolas, fecit et registrum ejus.

CAPUT XXXII.

DE GREGORIO.

(32) Gregorius Tarracinensis episcopus parvulus et ipse in Casino oblatas, memoria tenax, ingenio vivax, tantæ fuit gravitatis, suavitatis ac eloquentiæ, ut a nonnullis Columna Ecclesiæ diceretur. Scripsit passionem sanctorum Casti et Cassii; passionem sanctæ virginis Restitutæ; Vitam S. confessoris Christi Gerardi; homiliam de assumptione sanctissimæ Dei genitricis Mariæ; cantus sanctorum Casti et Cassii; hymnos eorum; versus de transitu pere-

(31) Creatum anno Dom. 1105 a Paschali papa II, scribit Wion lib. II Lign. vitæ, cap. 9; Ciacconius vero ab Urbano secundo. Quamplures exaravit epistolas, quæ mss. in Vaticana asservantur bibliotheca, ex quibus viginti reperiuntur sub nomine Urbani II, scriptæ a nostro Leone. Earum meminit card. Baron. tom. XI, anno Dom. 1088, sub nomine tamen Leonis Ostiensis: exstantque modo prædictæ epistolæ tom. VII Concil. Bini; fecit et ejus Regestum, sed caremus eo. Notandum tandem est hic obiter, cardin. Baronium supra cit. loco, Possevinum in suo Apparatu, aliosque mente lapsos fuisse, putantes Leonem Marsicanum cardinalem et episcopum Ostiensem, eundem esse cum Leone nostro cardinale diacono; dum Regestum Urbani, ejusque epistolas, quas scriptis prodidit, attribuunt Leoni Ostiensis, sicque ex duobus unum faciunt, decepti, ut arbitramur, ex ejusdem nominis nuncupatione, fereque eodem tempore promotione duorum monachorum Casinensium in cœtum S. R. E. cardinalium, indeque fuerit natus error.

(32) Ecclesiæ Tarracinensi præpositus eligitur a Paschali papa II, in quam postea noster Gregorius eximia admodum doctrinam referret, omnique scientia exornatus, virtutum semina inseruit, vitiorum elementa erasit, optimis præceptis moribusque subditis præcipue imbuens, et quo denique radii solis meliorem nullum illuzere atterum, ut ex ejus operibus, quæ mss. passim in multorum manibus versantur, dignoscitur. Interfuit concilio Vastellensi anno 1106. Idem bullam quamdam subscripsit Pisane Ecclesiæ indultam anno 1126. Ipsum iterum commemorat noster Petrus in auctario Chron. Casin. lib. IV, cap. 42.

Acta sanctorum Casti et Cassii, qui episcopi habentur, et coluntur a Soranis, scripta fuisse a nostro Gregorio, dum monasticum habitum gerebat, testatur card. Baron. in Martyrolog. Roman. ad diem primam Julii. Acta vero S. Restitutæ virginis et martyr. Romanæ, cujus festum pariter Soræ celebratur sub die 27 Maii, pariter a Gregorio conscripta, summam in catalogo sanctorum Ferrarii leguntur.

In bibliotheca Casinensi exstat codex ms. signat. n. 300, in quo describitur Historia de via Hierosolymis; qualiter recuperata sit, qualiterque etiam Antiochia, et eadem Hierusalem ab invasione gen-

A grinorum ad sepulcrum Domini, et captione Hierosolymitanæ urbis, rogatu Berardi Valvensis, pulcherrimos fecit. Historiam Jonæ; versus de dedicationibus ecclesiarum festivitateque Paschali; de sancto Andrea; homilias de totius anni festivitibus. Fuit autem temporibus Alexii, Henrici, ac Joannis imperatorum; sepultus vero est apud Pipernensem ecclesiam.

CAPUT XXXIII.

DE GREGORIO.

(33) Gregorius Sinuessanus episcopus, et Casinensis monachus, magnus ingenio, præclarus eloquentia. De captione Casinensis cœnobii versus descripsit mirificos, in quibus introduxit B. Benedictum ad monachos Casinenses loquentem. Composuit et multa alia, quæ in nostras manus miuime venerunt. Fuit vero supradictis imperatoribus; sepultus est in episcopatu suo.

CAPUT XXXIV.

DE BRUNONE.

(34) Bruno Signiensis episcopus, et Casinensis abbas, insignissimus, et splendidissimus Ecclesiæ

tilium per fideles Christi liberatæ fuerint, incipit: *Tempore quo Alexius Imperii Constantinopolitani regebat habenas, quo et beatæ recordationis Urbanus papa II, Romanæ sedis pontificum administrabat, fuit quidam eremi accola in Galliarum regione Petrus nomine, etc.* Perducit historiam usque ad Regnum Balduini. Putant nonnulli prædictam historiam esse Gregorii, qui rogatu Berardi Valvensis, etiam versus de transitu peregrinorum ad sepulcrum Domini, et captione Hierosolym. Urbis ediderat.

Notandum, nostrum Gregorium longe diversum esse ab altero Gregorio pariter Casinensi, et episcopo Sinuessano, de quo in sequenti: unde nonnulli ex ejusdem pariter nominis nuncupatione decepti ex duobus unum faciunt: dum opuscula, quæ litteris consignavit noster Gregorius, sequenti Gregorio attribuit; sed lapsus utique talis primo condonandus est Possevino in Apparatu in verb. Gregorius, deinde vero iis qui de Scriptoribus post Possevinum conscriperunt.

(35) Hic fuit episcopus Sinuessanus, sic legendum putamus, non Linessanus, ut perperam in aliquibus cod. mss. scriptum notavimus. Floruit anno Domini 1120 circiter; vir in sacris litteris doctus, ac poeticæ artis disertissimus; ejus opuscula mss. in Casin. biblioth. asservantur.

(34) Sanctus Bruno Aste natus est ex familia Soranica nobilissima, a Gregorio septimo episcopus Signinus creatur, in virtutum ac doctrinæ præmium, quod Berengarium impie de sacramento altaris sententem in publico Romano concilio disputando profligasset; deinde desiderio vitæ contemplaticis tactus, abdicato onere episcopali monachum Casinensem professus est anno 1104. Ubi postea omnium monachorum suffragio abbas Casinas electus anno 1107, Idibus Novembris, ibique præfuit annis tribus et mensibus decem, quibus exactis, ad Ecclesiam Signinam, quam perinvitus acceperat, rediit, pontificis reverentia victus. Nos vero ne tanti doctoris laudes culpa deteramus ingenii, calamique parum felicitis, illum aliis mittimus laudandum. Opuscula Brunonis duobus distincta tomis in lucem prodierunt anno 1651, Venetiis, studio et opera D. Mauri Marchesii Casinensis decani scholiisque etiam illustrata; et licet non omnes lucubraciones quæ in nostri Petri elenchō descriptæ sunt, inibi

defensor et doctor, inter multa et præclara ingenii sui monumenta scripsit rogatu Signiensium canonicorum Expositionem super Psalterium, super Genesim, super Exodum, super Leviticum, super Numerum, super Deuteronomium, super Cantica canticorum, super Judicum. Fecit et sermones hos: de laudibus Ecclesiæ in dedicatione templi, de paradiso, de arca Noe, de tabernaculo fœderis, de templo Salomonis, et de muliere, per quam Ecclesia significatur. De civitate sancta Hierusalem; de basilicis quæ ab episcopis dedicantur. Item de Evangeliiis: de ornamentis ecclesiæ, de fide, de spe, de charitate, de quatuor virtutibus, de humilitate, de misericordia, de pace, de patientia, de castitate, de obedientia, de abstinentia. — Ubi Ecclesia ornatur, de novo mundo, de cælis novis, de nubibus novis, de montibus novis, de arboribus novis, de potestatibus novis, de mari et piscatoribus novis, de avibus novis, de fluminibus novis, de animalibus novis; de festivitibus festivitatum, id est de Sancta Trinitate sermones tres; de Nativitate Domini, de Circumcisione, de Epiphania, de octava Epiphaniæ, de Palmis, de Cœna Domini, de Pascha, de Ascensione Domini, de Pentecoste, de Nativitate sanctæ Mariæ, de Annuntiatione, de Purificatione, de Assumptione ejus; de virginibus sermones tres, de martyribus sermones septem: homiliam in festivitibus confessorum, aliam in festivitate sancti Benedicti, cum sermonibus duobus de pontificibus; quatuor de sancto angelo; de apostolis homilias quinque, de pluribus martyribus tres, de uno martyre duas, de dedicatione ecclesiæ, in Adventu Domini, Dominica secunda de Adventu, Dominica tertia, de Annuntiatione beatæ Mariæ homilias duas: de Dominica quarta de Adventu; in vigilia Nativitatis Domini, in die homilias tres, in sancti Stephani, in sancti Joannis Evangelistæ, in festivitate Innocentium, Dominica prima post Natalem Domini, in octava Domini, in Epiphania; Dominica prima post Epiphaniam, Dominica tertia, quarta et quinta. In Purificatione sanctæ Mariæ, in Septuagesima, in

legantur; multæ tamen, quas Petrus præterit, ibi habentur: nonnullæ vero mss. exstant Taurini in nobilissima ac celeberrima bibliotheca serenissimi Sabaudicæ ducis, præsertim vero commentarius in cuncta quatuor Evangelia, uti etiam aliqua in biblioth. illustrissimi D. Caroli de Montchal, archiepiscopi Tolosani, scribit Philippus Labbeus, in nova Biblioth. mss. librorum pag. 499. Forsan tempus, quod publica abscondit, et occulta manifestat, Dei miseratione orbem tantis ditabit continuo thesauris. Consule auctarium de Script. eccl. Auberti Miræi in Brunone, ac vir. clar. Theophilum Raynaudum Societatis Jesu, de malis ac bonis libris partit. 1, erot. 10, in Eusebio Emiseno, et in Brunone Carthus., fol. 151 et 158. E valle miseriarum in montes æternitatis ascendit Bruno anno 1125, xv. Kal. Augusti, cum multis tam in vita quam in morte clarisset miraculis, relatus postea inter sanctos a Lucio III, ut videre est in subjecta inscriptione marmorea, quæ in Signina cathedrali spectatur. *Memoria æterna beati Brunonis, quem Lucius III, pontif. max. card. et episcopum civitatis Signinæ in Ecclesia Beatæ Mariæ, ubi defunctum corpus quie-*

A Sexagesima, in Quinquagesima, in Cinere et cilicio-Feria sexta et Sabbato in capite Quadragesimæ usque in Cœnam Domini homilias quadraginta. In Cœna Domini, sabbato sancto, in festivitate Paschali, in feria secunda, tertia, quarta, quinta et sexta, et Sabbato in octavis Paschalibus, in Dominica prima, secunda, tertia et quarta post octavas Paschæ in processione majori; in festivitate apostolorum Philippi et Jacobi, in Inventione sanctæ crucis, in sancto angelo, in Ascensione Domini, in Dominica prima post Ascensionem Domini, in Pentecoste, Dominica prima post octavam Pentecosten, Dominica secunda, tertia, et quarta; In S. Joannis Baptistæ, in vigilia apostolorum Petri et Pauli, et in die eorum, in Dominica prima post natalem apostolorum cum homiliis viginti quatuor. In S. Laurentio, in Assumptione sanctæ Mariæ, S. Matthæi, vigilia S. Andree, et in die ejusdem; sermonem de sancta Scholastica; sermonem de translatione S. Stephani e civitate Constantinopolitana ad arcem Romanam: versus in laudem sanctæ Mariæ; homiliam in decollatione sancti Joannis Baptistæ, in Nativitate sanctæ Mariæ. Fuit autem temporibus supra dictorum imperatorum. Sepultus est in episcopatu suo apud civitatem Signinam.

CAPUT XXXV.

DE JOANNE.

(35) Joannes Medicus, supradicti Constantini Africanus discipulus et Casinensis monachus, vir in physica arte disertissimus ac eruditissimus; post Constantini sui magistri transitum aphorismum edidit physicis satis necessarium. Fuit autem supradictis imperatoribus. Obiit autem apud Neapolim, ubi omnes libros Constantini sui magistri reliquit.

CAPUT XXXVI.

DE PAULO.

(36) Paulus e Liguria Romanorum provincia ortus, et ab ipsa infantia occulto Dei judicio lumine privatus, et ob hanc rem litteris et philosophicis studiis ignarus, tantum usque in hodiernum diem

scebat, inter sanctos jussit ascribi anno ab ejus abscessu 58. S. P. Q. S. Meminit Martyrolog. Rom. sub die 18 Julii, plura de eo noster Petrus in auctario Chron. Casin. lib. IV, cap. 33. Vide etiam apparatus ad præfata edita opuscula sancti Brunonis.

(35) Claruit anno Domini 1072. Mur.

(36) Ultimis Henrici III ac primis Henrici IV temporibus, scilicet anno 1100, claruit Paulus Genuensius, ab eodemque nostro Petro in auctario Ilist. Casin. lib. III, cap. 47, Paulus Grammaticus etiam vocitatus; qui etsi oculorum lumine esset orbatus, tanto tamen ingenii acumine fuit excultus, tantaque perspicuitate cæterorum sensuum exstitit decoratus, ut ab omnibus venerari promeruerit, deque illo vere poterat dici: *Dominus illuminat cæcos.*

Sanctus Ebizo seu Gebizo, cujus Vitam descripsit noster Paulus, Colonia oriundus fuit, et monachus Casinens. sub Desiderio abbate; inter præclaræ ejus gesta refertur quod animam Adonis amici, quam demones ad supplicium trahebant, precibus liberavit; notavit id etiam noster Petrus lib. III. De ortu et vita justor. Casin. cap. 51, et in auctario-

de se miraculum præbuit, ut ab omnibus alter **A**ptura peritissimus, fecit versus in laudem sanctæ
dynamus appelletur. Hic postquam scripsit altercationem
Dei genitricis et virginis Mariæ, et alia quamplurima,
nem Romanorum et Græcorum, quæ facta est in civitate
quæ ad nostros obtulit nondum venire.
Constantinopolitana sub Oderisio abbate,
Casinense cœnobium adit temporibus Paschalis II
papæ, et Alexii imperatoris; super Isaiam, super
Jeremiam, et super reliquos prophetas; super Psalterium,
super Mathæum, super Marcum, super Lucam, super Joannem,
super Epistolas Pauli, super Apocalypsim. Non solum autem
grammaticam, verum et reliquas artes auditu tantum plenissime
corde tenus didicit. Scripsit etiam Vitam S. Ebizzonis
monachi Casinensis, qui Hilarioni similis fuit. Exstant
et alia ejus librorum volumina, quæ in nostras manus
nondum venerunt. Obiit autem apud Tiburtinam civitatem.

CAPUT XXXVII.

DE BERNARDO.

(37) Bernardus Casinensis monachus liberalibus studiis optime eruditus descripsit miracula S. confessoris Christi Amici Casinensis monachi; fecit et alia multa quæ recensere superfluum duximus. Obiit autem nostro pene sub tempore.

CAPUT XXXVIII.

DE JOANNE.

(38) Joannes Diaconus, divina et humana scri-

Hist. Casin. lib. III, cap. 47. Vide Hugonem Menardum in Martyrolog. Bened. ad diem 20 Octobris, ac lib. I Dialog. Victoris papæ III, pag. 20. Cætera opuscula, tempora nobis, ut credimus, inviderunt; sed quid tum, cum hisce temporibus inveniantur viri, qui pro eruendis antiquitatum profanarum quisquiliis non solum in viscera terræ penetrant, verum etiam viscera opum profundunt, thesauros vero invisos sacrorum monumentorum, quæ animos beant, ita nauseant, ut obolo potius parcere velint, quam hasce literarias exquirere divitias.

(37) Vita sancti Amici confessoris, quam Bernardus scripsit, inter nostra sacrorum monumenta ms. haectenus inedita servatur, incipit: *Beatus Amicus genere nobili ortus in finibus comitatus Camerini*, etc. Locus, in quo natus, Arabona in Piceno (nomen est abbatæ) apud Montem Melonem, nuncupatur. Ejus meminit sanctus Petrus Damiani, ut Baron. adnotavit ad ann. 993, ubi Amicum canonizatum esse, absque tamen solemnibus ritibus Ecclesiæ, scribit. Agitur dies festus die 3 Novembris, multisque claris miraculis fuit. Vide quæ observavit Lauretus in notis ad Chron. Casin., in calce libri tertii, et Arnoldus Wion, in notis ad Martyrol. Bened. Claruit Bernardus anno Dom. 1120.

(38) Diversus est noster Joannes ab altero Joanne S. R. E. diacono, qui a Sigeberto in Catal. cap. 106. laudatur, et Anastasio S. R. E. bibliothecario familiaris fuit, qui etiam sub anno 874 libros quatuor de Vita S. Gregorii Magni papæ edidit, gestaque Clementis papæ scripsit, quæ mss. habentur in Casin. Biblioth. Vide Vossium de hist. Lat. in Joanne Diacono, maleque propterea nonnulli opuscula eorum confundunt inter se, dum ex duobus unum faciunt.

(39) Claruit circa annum Domini 1080. Mur.

(40) Vivebat anno 1060. Mur.

(41) Vivebat Guido tempore Girardi abbatis Casinensis anno Domini 1111, inter elegantissimos scriptores sua tempestate præcipuus. Visio Alberici, de qua supra in Alberico diacon. cardinal. penes noi-

estat ms. tali lemmate: *Quia nonnulli veritatem mendacio obumbrare consueverunt. Summatim vero descripta a nostro Petro legitur in Chron. Casin. lib. IV, cap. 68, edit. Venetæ his verbis: Hujus tempore (id est Girardi abbatis, qui sedit ab anno 1111. usque ad 1123) in Campania provincia insigne miraculum et antiquis per omnia simile contigit. Namque in castro Sanctorum septem Fratrum, Albericus quidam nobilis puer cum decimum ageret ætatis annum, marbo correptus ad extrema perductus est. Quo tempore diebus novem, et totidem noctibus immobilis, ac sine sensu quasi mortuus jacuit; hoc autem intervallo a beato Petro apostolo, duobusque angelis per loca pœnarum deductus ad infernale barathrum devenit. Demum ad paradisi amœna delatus, vidit sanctorum munitiones, atque in cœlum sublevatus aereum, et a beato Petro apostolo sufficienter edoctus de Veteri Testamento, de peccatorum pœnis, gloriisque sanctorum, vidit arcana quedam, quæ loqui prohibitus est: sicque per septuaginta duas provincias ab eodem apostolo deductus, vitæ redditus est. Hujus visionem qui cupit agnoscere, a Guidone hujus monasterii monacho descriptam legat. Nos eam, quia per ora omnium vertitur, hic scribere omisimus. Ex hinc Albericus ipse, relictis sæculi pompis, Casinense cœnobium petiit, atque a Patre Girardo gratissimo affectu susceptus, accepto sanctæ conversationis habitu, Christo regi militiam professus. Tanta vero (hodieque) abstinentia, tanta pollet gravitate morum, ut et peccatorum inspezisse pœnas, et sanctorum gloriam vidisse nemo est qui dubitet. Nam ex illo tempore neque carnes aliquando gustavit, neque vinum bibit, nudisque semper incessit pedibus, atque in hac afflictione corporis, cordisque contritione, et humilitate nunc usque (anno 1115) in Casinensi hoc monasterio permanet, ut multa illa, quæ alios lateant, vel metuenda, vel desideranda vidisse, etiamsi lingua lateat, vita loquatur. Illicusque Petrus. Historia Henrici nescio quo infortunio nondum lucem viderit, dum hi qui de rebus Henrici IV et V conscripserunt, de Guidone silentium altum habuerunt.*

CAPUT XXXIX.

DE PETRO.

(39) Petrus diaconus institutor meus, declamator insignis e civitate Theanensi, de qua oriundus erat, egrediens, Casinum advenit, abque Oderisio abbate monachus factus est. Scripsit præterea in eodem cœnobio positus, sermonem de Septuagesima, de Dedicatione Ecclesiæ, de Nativitate Domini: de Epiphania, et alios quam plurimos.

CAPUT XL.

DE LANDENULPHO.

(40) Landenulphus parvulus in Casino sub Desiderio abbate beato Benedicto oblatus, ac in divinis Scripturis plenissime doctus, et in earum sensibus subtilissima exercitatione limatus, de renovatione Casinensis cœnobii, seu archisterii, ac regimine Desiderii versus nitrillos fecit, quos idem Desiderius abbas in circuitu capituli et claustris describi præcepit.

CAPUT XLI.

DE GUIDONE.

(41) Guido Casinensis presbyter, vir in humana eruditione clarissimus, religione et vita probatissi-

estat ms. tali lemmate: *Quia nonnulli veritatem mendacio obumbrare consueverunt. Summatim vero descripta a nostro Petro legitur in Chron. Casin. lib. IV, cap. 68, edit. Venetæ his verbis: Hujus tempore (id est Girardi abbatis, qui sedit ab anno 1111. usque ad 1123) in Campania provincia insigne miraculum et antiquis per omnia simile contigit. Namque in castro Sanctorum septem Fratrum, Albericus quidam nobilis puer cum decimum ageret ætatis annum, marbo correptus ad extrema perductus est. Quo tempore diebus novem, et totidem noctibus immobilis, ac sine sensu quasi mortuus jacuit; hoc autem intervallo a beato Petro apostolo, duobusque angelis per loca pœnarum deductus ad infernale barathrum devenit. Demum ad paradisi amœna delatus, vidit sanctorum munitiones, atque in cœlum sublevatus aereum, et a beato Petro apostolo sufficienter edoctus de Veteri Testamento, de peccatorum pœnis, gloriisque sanctorum, vidit arcana quedam, quæ loqui prohibitus est: sicque per septuaginta duas provincias ab eodem apostolo deductus, vitæ redditus est. Hujus visionem qui cupit agnoscere, a Guidone hujus monasterii monacho descriptam legat. Nos eam, quia per ora omnium vertitur, hic scribere omisimus. Ex hinc Albericus ipse, relictis sæculi pompis, Casinense cœnobium petiit, atque a Patre Girardo gratissimo affectu susceptus, accepto sanctæ conversationis habitu, Christo regi militiam professus. Tanta vero (hodieque) abstinentia, tanta pollet gravitate morum, ut et peccatorum inspezisse pœnas, et sanctorum gloriam vidisse nemo est qui dubitet. Nam ex illo tempore neque carnes aliquando gustavit, neque vinum bibit, nudisque semper incessit pedibus, atque in hac afflictione corporis, cordisque contritione, et humilitate nunc usque (anno 1115) in Casinensi hoc monasterio permanet, ut multa illa, quæ alios lateant, vel metuenda, vel desideranda vidisse, etiamsi lingua lateat, vita loquatur. Illicusque Petrus. Historia Henrici nescio quo infortunio nondum lucem viderit, dum hi qui de rebus Henrici IV et V conscripserunt, de Guidone silentium altum habuerunt.*

mus, scripsit historiam Henrici imperatoris, visionem Alberici monachi Casinensis; versus de fortuna ejusdem. . . . præterea quæ in Historia Casinensi deerant, a temporibus scilicet Oderisii primi usque ad hunc diem, adjunxit.

CAPUT XLII.

DE ROBOA.

(42) Roboas diaconus, parvulus in Casino a Girardo abbate susceptus, scripsit rogatu quorundam amiceorum suorum sermones de totius anni festi-
tibus, ac Vitam S. confessoris Christi Leonardi.

CAPUT XLIII.

DE PETRO.

(43) Petrus Romanæ Ecclesiæ subdiaconus, et Casinensis monachus, parvulus et ipse in Casino susceptus, rogatu Petri diaconi, ac bibliothecarii, B passionem beati Marci versibus adornavit.

CAPUT XLIV.

DE RAYNALDO.

(44) Raynaldus Casinensis subdiaconus parvulus beato Benedicto oblatus, vir valde eruditus, et ver-
sificandi scientia antiquis per omnia comparandus,

(42) Claruit Roboas, sive Noboas anno 1120.
MUR.

(43) Petrus S. R. E. subdiaconus, et cardinalis appellatur ab Arnolde Wione lib. II. cap. 9, Lign. VII., a quo autem pontifice promotus, ignoratur, verum ab Arnolde perperam nuncupatur S. R. E. subdiaconus cardinalis, cum in tabulis ecclesiasticis, episcopi, presbyteri, et diaconi cardinales in Ecclesia Romana tantummodo legantur. Vivebat anno Domini 1120.

(44) Hymni excensi sunt in Breviariis Casinensibus anno 1568 et 1572. Vide quæ de Raynaldo notarunt Arnoldus libro II, cap. 9. Lign. VII.; Vossius De histor. Latin. lib. III, cap. 17, pag. 713, et Camill. Peregrin. Histor. princip. Langobard., in serie abbatum Casin. in Raynaldo.

(45) Antea Joannes Cajetanus, natione Campanus, Crescentii filius, nobili genere ortus, ex S. R. E. subdiacono, et presignatore Urbani II, diaconus cardinalis sanctæ Mariæ in Cosmedin, et S. R. E. cancellarius, ac biblioth. Paschali Papæ II, gratissimus extitit, cujus senectutis baculus vocabatur; demum pontifex sub Gelasii II. nomine creatur ann. 1118, die 22 Januar., justitiæ Pater acclamatus. Post annum, et dies aliquot pontificatus, agens Matiscone, in pleuresim incidit, jussitque se lectica ferri in Cluniacense cœnobium, ubi mortem oppetit IV Kalend. Febr., anno 1119, meritis inclutus, ac sanctitate insignis: strato humi corpore cinere ac cilicio cooperto, postea sepulto in monumento marmoreo opere Tusco, et lapide candido, cui Petrus Pietaviensis cognomento Venerabilis, abbas Cluniacensis, ac cœtaneus nostri Gelasii sequens epitaphium posuit.

*Vir gravis et sapiens, actu, verboque Joannes,
Cum prius ex Monacho, pro multa strenuitate
Archilevita foret, et cancellarius Urbis,
Præule Paschali meritis ad sidera raptio,
Promeruit tandem sacram condendere sedem
Dignus post primum Gelasius esse secundus.
Sed, quia rege fuit non præcipiente levatus,
Horrendum fremuit princeps: et filia dulcis,
More suo, profugum suscepit Gallia Patrem,
Si licuisset ei (pro certo crede) sub ipso
Virtus, et pietas, et honestas cresceret omnis,
Et pax Ecclesie toto floreret in orbem.
Nam rapuit mors atra virum, cum pontificatus*

A scripsit ad Petrum Diaconum ac bibliothecarium sanctissimi Severi Casinatis episcopi in laudem versus; Versus quoque de Vita beati Benedicti, ac beati Mauri. Hymnos in laudem sancti confessoris Christi atque pontificis Severi.

Ex supplemento Petri Diaconi De viris illustribus

CAPUT XLV.

DE GELASIO.

(45) Gelasius sedis apostolicæ pontifex, parvulus in Casino sub Desiderio abbate beato Benedicto oblatus, et ab Alberico philosopho edoctus. Scripsit in eodem cœnobio positus passionem sancti Erasmi, sanctæque Anatoliæ; passionem quoque sancti Cæsarii versibus adornavit. Factus dehinc S. R. E. cancellarius descripsit Registrum Paschalis papæ II; demum vero in apostolica sede pontifex factus, Henricum imperatorem propter investituram Ecclesiarum excommunicavit, atque pro ordinandis ecclesiasticis negotiis Galliam ingressus, apud Cluniacense cœnobium obiit.

*Vix ageret primum pastor venerabilis annum,
Bina dies jam restabat, cum Cluniacensi
Dormiit in proprio Romani juris asylo.
Hic igitur positus dilectos inter alumnos,
Cum Patribus sanctis requiescit, et optat ut orbis
Conditor, et iudex veniat quandoque potenter,
Et cineres lapsos in pristina membra reformet.
Felix inde nimis semper Cluniace manebis,
Quod Pater orbis apostolicus summusque sacerdos
C Ecclesie, matrisque tuæ specialis, apud te
Transiit ad superos, in te requiescit humatus.
Nec minus hic etiam felicem credimus illum,
Cui dedit ipse pius magno pro munere Christus
Ut monachi monachum Patrem quoque pignora chara
Jugiter aspicerent lacrymisque rigando sepulcrum
Sacris in precibus specialem semper haberent.*

De laudibus Gelasii hæc notavit Card. Baronius anno 1119: *Post Martyres, qui fuso sanguine martyrium consummarunt, haud facile inter Romanos pontifices aliquem quis invenit, qui breviori vitæ tempore majora sit passus: ob idque præclariori corona donandus, atque celebrioribus fuerit præconiis celebrandus.* Gelasium sanctum Joannetum nuncupat, virum sanctissimum Genebrardus; abbas Urspergensis virum prudentem, venerandum, Apostolicæ sedi semper irreprehensibiliter collaborantem. Vide Gelasii vitam a Pandulpho Pisano ejus synchrono conscriptam, studio et opera Constantini Cajetani editam; Martyrolog. Wionis ad dictam diem; Sigonium de Regno Italiæ libro X et Hugonem Menardum in not. ad Mart. Bened., sub die 27 Jan., qui a calumniis Orderici Vitalis cœnobii Uticensis, seu sancti Ebrulfi monachi, libro XII, circa initium historiæ Ecclesiasticæ Normannorum Theopompino scriptiōnis genere exarata, Gelasium sanctissimum vindicat.

Passio sancti Erasmi episcopi et martyr. typis excusa est Romæ 1659, studio et opera præfati Cajetani. Actorum SS. Anatoliæ ac Cæsarii rhythmicæ a Gelasio litteris consignatorum meminit Baron. in Martyrolog. ad 9 Julii, quæ temporum injuria intercidisse existimamus.

Ex epistolis, quas scripsit, quinque refert Binius, tom. VII. Concil. Vide Baron. tom. XII. Annual., anno 1118 et 1119. Regestum Paschalis II papæ ejus prædecessoris composuit, quod non existat, nisi ms.

CAPUT XLVI.

DE JOANNE.

(46) Joannes Tiburtinus a Girardo abb. in Casino susceptus, scripsit sermone simplici sermones de totius anni festivitibus; fecit et alia nonnulla, quæ in nostram notitiam non venerunt. Obiit autem temporibus Lotharii imperatoris.

(46) Claruit anno Domini 1120. Mur.

(47) Petrus Casinensis Diaconus, chartularius, ac bibliothecarius Casinensis, qui hunc de Viris illustribus Casinensibus librum litteris consignavit, ex Patre Ægidio natione Romano, Gregorii, Romanorum patricii et consulis filio, ex comitibus Tusculanis, vir fuit in sacris, humanisque litteris taliter eruditus, ut inter elegantissimos scriptores sua tempestate præcipuus sit habitus. Excessit e vivis post annum 1140, innumeros pene sætus sui ingenii ad reipubl. litterariæ commodum relinquens, quorum ob temporis injuriam hominumque negligentiam nonnulli collapsi ac dispersi sunt, eorum tamen indicem ipsemet Petrus lib. iv Chron. Casinens., cap. 68, edit. Venet., pertexit: *Vah! quam multa tempus atrox falce metit*. Nil aliud typis eusum modo legitur præter supplementum ad iii lib. Chron. Casin. Leonis Ost., totus liber iv. eidem Chron. atextus; exorsus noster Petrus, ubi Leo desierat, ab anno scilicet 1086, prosecutus usque ad annum 1138. Et insuper liber de notis litterarum more Romano ad Conradum imperatorem editus Venet. anno 1525. studio Nicolai Erythraei, novissime vero Hanoviae una cum auctoribus antiquis Grammaticæ Latinæ opera Heliae Putschii. Nonnullæ lucubrations, quæ prelo hæctenus non sunt traditæ, in nostro sacrorum penario mss. asservantur, quas commemorare hic non diffugimus, et sunt:

De ortu et vita Justorum Casinensium, incipit: *Benedictus signifer*.

Scholiâ in diversas sententias: *Veni Verbum Dei*.

Scholia in quæstiones Veteris Testamenti: *Mos est sanctæ Scripturæ tempora mutare*.

Exhortatorium ad monachos, in quo ostendit quid custodire, quid cavere debeant, et de septem vitis et virtutibus. De Patriarchis, de rege Ozia et de Moyse: *Omnibus, qui secundum sancti Benedicti Regulam*.

Rhythmus de novissimis diebus: *Anno Christi passionis finito millesimo, Satanas Averni princeps solvetur a vinculis*.

Altercatio pro cœnobio Casinensi: *Igitur dum in conspectu imperatoris Lotharii*.

Catalogus regum, consulum, dictorum, tribunorum, patriciorum ac imperatorum gentis Trojanæ: *Saturnus Uranius*.

Epistola ad Lotharium imperatorem abbatis Casinensis nomine Guibaldi missa: *Post innumeras sollicitudines*.

Epistola secunda ad eundem imperatorem: *In variis, multiplicibus ac diversis tribulationibus constitutus*.

Epistola consolatoria ad Richizam Romanam imperatricem: *Multaties, imperatrix invicta*.

Epistola consolatoria ad Richizam imperatricem de obitu Lotharii tertii imperatoris: *Licet nervus incisus doleat*.

Epistola consolatoria ad Conradum imperatorem secundum de electione sua: *Benedictio, et claritas, et sapientia*.

Sermo in Cœna Domini: *Scripturus venerabilem Domini passionem*.

Sermo in Parasceve: *Hodie quadrifida fabrica orbis innovatur*.

CAPUT XLVII.

DE PETRO.

(47) Petrus Diaconus Casinensis chartularius ac bibliothecarius, quinquennis sub Girardo abbate beato Benedicto oblatu a patre Ægidio, natione Romano, atque sub eodem abbate per octo ferme annos eruditus est. Anno vero Incarnat. Dominicæ

Sermo in Sabbato sancto: *Sicut fuit Jonas in ventre ceti*.

Sermo in Resurrect. Domini: *Resultet hodie cælum*.

Sermo in Ascensione Domini: *Hodie terrenis cælestia sociantur*.

Sermo in festo Pentecostes: *Redemptoris nostri festivum diem*.

Sermo in Nativitate sancti Joannis Baptistæ: *Hodie Evangelica tuba fulsit in orbe*.

Sermo in natali apostolorum Petri et Pauli: *Sanctissimus ac felicissimus dies*.

Sermo de sancto Laurentio martyre: *Divini muneris sacratissimum hodie*.

Sermo in vigilia Assumptionis beatissimæ Virginis: *Sacratissimæ ac intemeratæ Genitricis*.

Sermo in festivitate Omnium Sanctorum: *Hodie æterni imperatoris claritas*.

Sermo in Nativitate Domini: *Hodie mundo salus redditur*.

Alter sermo in Nativitate Domini: *Hodie nobis pax vera refulsit*.

Sermo singularis in octava S. Patris Benedicti, ubi de miraculorum abundantia: *Egregii, atque pretiosissimi confessoris Benedicti*.

Vita S. Placidi discipuli S. Benedicti, sive Regestum ejus compilatum a nostro Petro circa annum 1130, ubi proluxæ narrationes variorum de Vita et martyrio S. Placidi, de oblationibus Tertullii, Justiniani imperatoris, et Vitaliani papæ habentur.

Vita S. Severi episcopi Casinensis ad Seniorettum abbatem: *Quia vestra injussus potestate*.

Vita sancti Apollinaris abbatis ad Raynaldum Casinensis cœnobii diaconum: *Nimum admiranda*.

Vita sanctorum Guinizonis, et Januarii ad Richardum monachum: *Guinizonis ortum, vitam, obitumque descripturus*.

Sermo in vigilia sancti Marci Atinensis episcopi: *Vigilias pretiosissimi martyris et pontificis Marci*.

De sanctis Atinatibus, scilicet Marco episcopo, Nicandro et Marciano, eorumque miraculis: *Domitiano imperatore Ecclesiam persequente*.

Sermo in eorumdem martyrum festivitate: *Sanctam venerandamque, fratres charissimi*.

De beato Marco Atineisi episcopo seorsim a Nicandro, et Marciano sermones. Prius incipit: *Unius idem est initium, celebratus, et gaudium, alter vero: Maximus prophetarum*.

Hæc supra memorata opuscula, quæ mss. servamus, communi orbis bono in lucem exitura speramus.

Exaravit insuper noster Petrus Vitam sancti Leonis papæ ad Innocentium papam secundum: librum etiam De locis sanctis, sive Itinerarium terræ sanctæ, continet septem folia. Librum pariter in quo descripti sunt fasti consulares, et series imperatorum, pontificum atque abbatum Casinensium. Præterea expositionem in Regulam sancti Benedicti, opus satis magnum; cujus unicum fragmentum refertur a viro clar. Joanne Bona, lib. de Harmonia psallentis Ecclesiæ, cap. 12. § 2, de Officio parvo beatæ Virginis Mariæ, pag. 244. Item Regestum per vetustum sign. num. 86. caracteribus Langobardis

1128. ætatis autem ejus 21, cum Oderisius Girardi A abbatiss successor abbatiam reliquisset, ad exsilium, æmulorum suorum faciente invidia, directus est. In ipso autem dum esset exsilio, rogatus ab Adenulpho ejusdem urbis comite, descripsit ad Oderisium abbatem passionem beati Marci et sociorum ejus. Vitam egregii confessoris Falconis. Vitam sancti Placidi discipuli sancti Benedicti. Vitam sancti Apollinaris abbatiss. Vitam sanctorum Guinizonis et Januarii. Rhythum de novissimis diebus, in quo juxta litteram videtur secutus esse apostolum Joannem, cum idem Petrus sciret juxta quod ibidem scriptum est, finitum pro infinito. Destructionem et restaurationem Atinæ urbis in beati Marci adjunxit historiam. Scripsit etiam sermones hos: De festivitàte B. Marci sermones octo; sermonem in vigiliam B ejus; de vigilia SS. Nicandri, et Marciani; sermonem de Cœna Domini; duos in Parasceve, in Sabbato sancto; honilliam de sancto Benedicto; in Pascha, in Ascensione, in Octava sancti Benedicti, in Pentecoste, in festivitàte sancti Joannis Baptistæ, de sancto Petro et Paulo, de sancto Laurentio; in vigilia sanctæ Mariæ. Librum illustrium virorum cœnobii Casinensis; miracula Casinens. monachorum, quæ scripta adhuc minime erant, descripsit. Historiam de eversione, seu restauratione cœnobii beati Mauri ex jussione abbatiss Senioretti emendavit, in qua et prologum scripsit. Fecit et prologum in libro Privilegiorum, ex rogatu Raynaldi

subdiaconi Casinensis; de S. Nicandro sermonem; de translatione sancti Stephani protomart. a civitate Constantinopolitana ad urbem Romam; De ortu et vita justorum cœnobii Casin.; in festivitàte omnium Sanctorum; de Nativitate Domini sermones duos; de sancto Stephano; Chronica cœnobii Casin. a renovatione ecclesiæ Beati Martini a Desiderio facta, usque ad hunc diem. Astronomiam ex veteribus libris collegit, Solinum De miraculis brevaviit. De generibus lapidum pretiosorum librum exaravit. Expositionem Regulæ in quatuor libros divisit. Scholia in Veteri Testamento, epistolas duas ad Lotharium imperatorem, ad Richizam imperatricem; librum notarum ex parvo amplioem fecit. Vitruvium de Architectura mundi abbreviavit. Librum Heve [Evacis] regis Arabum De lapidibus transtulit. Hymnum de sancta Christina, Vitam sancti Constantii episcopi, epistolam ad Conradum imperatorem, visionem Alberici monachi Casin. corruptam emendavit. Scripsit et Vitam sancti Severi episcopi et Confess. ex rogatu Raynaldi subdiaconi Casin. De sancto Nicandro et Marciano sermonem de translatione, et chronicam consulum, dictatorem et imperatorum composuit. Translationem beati Marci in civitate Atina, et ejus miracula exaravit. Cantus beati Marci composuit, et sanctorum Nicandri et Marciani. Obiit autem in Casino, et ibi sepultus est.

Explicit liber de Viris illustribus Casinensibus.

SUPPLEMENTUM

VIRORUM ILLUSTRIVM MONASTERII CASINENSIS

CONFLATUM

PER DOMNUM PLACIDUM

ROMANUM

MONACHUM ET DIACONUM CASINENSEM.

CAPUT PRIMUM.

DE RICHARDO.

(48) Richardus, Casinensis abbas et cardinalis,

in membranis scriptum ex mandato Senioretti abbatiss, habens folia 259, in quo continentur multa diplomata monasterio Casinensi a Romanis pontificibus imperatoribus, regibus, principibus concessa. Custodiuntur supradicta opuscula mss. in Casinensi biblioth. scamno primo ad lævam ingredientibus.

De scriptis, laudibus et vita nostri Petri Diaconi, qui diversus est ab alio Petro Diacono pariter Casinensi, qui Vitam S. Athanasii Neapolitani descripsit, agunt Leo Ostiens. Hist. Casin. Trithemius,

C scripsit expositionem super Regulam sanctissimi Patris nostri Benedicti. Claruit anno Dom. 1256, et sepultus est Casini, cum sedisset annis septem.

card. Baron., Possevinus in suo Apparatu; Arnoldus Wion, lib. Ligni vitæ; Camill. Peregrin., in Histor. princip. Langobard. pluribus in locis, alique quamplures. Vide etiam dictum lib. de Harmonia psallentis Ecclesiæ, in verbo *Petrus*, cui præfixa est rara et exquisita notitia multorum auctorum cum librorum censura.

(48) Sepulcrum marmoreum Richardi Hannibaldensis de Molaria, domini arcis Molariæ in Latio, infra Montes Tusculanos, nobilis Romani, diaconi cardinalis S. Angeli hodie visitur in basilica Laterana.

CAPUT II.

DE BERNARDO.

(49) Bernardus Gallus abbas Casinensis. Scripsit et ipse super Regulam sancti Benedicti. Edidit quoque Speculum monachorum. Fecit etiam regesta duo, unum collationum beneficiorum et officiorum; alterum, omnium inquisitionum, jurium et honorum

nensi, cum hac veteri inscriptione: *Memoriae Richardi Hannibaldensis de Molara S. R. E. archidiaconi cardinalis Sancti Angeli, qui a Gregorio papa nono creatus Romae ann. 1240, obiit Lugduni in consilio generali ann. Domini 1274.* Exstat in Biblioth. Casinensi praefata expositio super Regulam S. Benedicti.

(49) Bernardus Ayglerius Gallus monachus cœnobii Saviniacensis, diœcesis Lugdunensis, Innocentii papæ IV exstitit capellanus, et anno 1256 abbas Sancti Honorati insulæ Lirinensis, deinde jussu Urbani IV, anno 1263, electus abbas Casinensis, postmodum in cœtum cardinalium allectus ab eodem Urbano, asserunt nonnulli, alii vero, quod probabilius, a Clemente papa IV. Vide notam abbatii Ughelli ad Ciac. in Clement. IV; Frizonem in Gallia purpurata, et Arnoldum Wionem, lib. II, cap. 9 Lign. vite, pag. 217. Hunc certe Carolus primus rex Franciæ illustri prudentiæ ac virtutis fama notissimum plurimi fecit, cumque iter in Italiam susciperet, eundem voluit et itineris comitem, et suorum participem ac moderatorem consiliorum. Quanti etiam habuerit Urbanus papa IV nostrum Bernardum, ex litteris ejusdem Urbani ad ipsum cognoscere est; ex pluribus unam refert eruditissimus Marcus Antonius Scipio in Elog. abbat. Casinens. in Bernardo. Inter opuscula, quæ scripsit, solum exstat typis cœsum Speculum monachorum, in tres partes divisum; Venetiis et Colonia anno 1520, in-16. Liber super Regulam sancti Benedicti habetur ms. Casini, et in cœnobio Sancti Benedicti Mantuano; reliquæ vero lucubrations in archivo Casin. ms. reperiuntur. Obiit Bernardus Casini pridie Nonas Aprilis, anno 1282, ibidemque sepultus.

Unum vero notandum est, quod noster Bernardus Ayglerius fuit a Ciacconio, et Panvino in Elencho cardinalium prætermisissus, nec inter purpuratos nominatus, eo quod ipsi putaverint Clementem papam IV nullum creavisse cardinalem, ut asserit eruditissimus Petrus Coretinus in Chronologia episcoporum Viterbiensium, ideoque in sede vacante Clementis IV, Ciacconius decem et septem cardinales numeravit, ac propriis nominibus expressit, non recensito nostro Ayglerio, cum re vera decem et octo fuerint, quod colligit idem Coretinus ex quodam diplomate asservato in archivio civitatis Viterbiensis, quod tibi damus ex originali transcriptum singulari humanitate vir. clar. Dominici Magri Melitensis, canonici Viterbiensis cathedralis, in quo Henrico cardinali Ostiensi (qui summam in jure canonico edidit, quamque vulgo ob excellentiam Ostiensem vocamus) conceditur facultas exeundi e conclavi a cæteris collegis, qui præter dictum Henricum sunt decem et septem, ut clare habetur ex decem et septem sigillis ex cera rubra pendentiibus cum sanctorum imaginibus, temporum injuria consumptis in infra scripto diplomate. Ex his infert dictus Coretinus omnes in conclavi fuisse decem et octo, inter quos erat noster Bernardus creatus unica promotione a Clemente IV, cum sigillum Henrici non exstitisse credendum sit, qui facultatem exeundi e conclavi petebat, assensum vero non præstabat, pro cuius signo sigillum in diplomate apponebatur. Ex tunc enim conclavis usus invaluit, qui usque ad hæc nostra tempora perseverat; nam antea cardinales conveniebant summo mane in cathedrali ecclesia, ibique suffragia pro

A in castris et villis monasterii Casinensis. Floruit anno 1279. Sepultus vero est in Casino, cum sedisset annis viginti duobus.

CAPUT III.

DE IGNATIO.

(50) Ignatius Florentinus, monachus monasterii Florentiæ, et abbas Casinensis, nobilitate insignis,

eligendo summo pontifice ferebant, quibus peractis ad eorum domicilia revertebantur. Viterbienses autem hortatu sancti Bonaventuræ, qui tunc ibi degebat, duce Raynerio Gatto, civitatis portis obseratis, et cardinalibus ipsis in episcopale palatium prope cathedralem constructum, adductis, omnes ibidem die Pentecostes incluserant; sicque conclavis originem traxit, ut Panvinius etiam cum Ciacconio affirmat. Sed quia pervicaces ac obstinati nihilominus ad electionem se demonstrabant, Raynerius Gattus tunc civitatis Viterbiensis capitaneus ac conclavis custos, quique alimenta necessaria Patribus quotidie subministrabat, discooperta aula Palatii, ut legitur in præinserto diplomate, his verbis: *Datum Viterbii in palatio discooperto*, cardinales ad pontificis electionem ineundam aeris injuria rerumque penuria compulsi, edoctus a card. Joanne Anglo, cognomento de Toletto, monacho ordin. Cisterc., episcopo Portuensi, quem aliqui perperam de Franciogia nuncupant, qui ad sociorum discordiam exprobrandam palatium supradictum, in quo electio fieri debebat, tecto et lateribus nudandum, quibusdam salibus facietis jactis, prædicabat; ut Papirius Massonius, Panvinius, Ughellus Tom. I Ital. sacr., in Elencho episcoporum Portuensium in Joanne fol. Odoricus Raynaldus, ad annum Domini 1271. 162. num. 12, referunt, adeo ut perrupta animorum duritie, prævio compromisso inter eos inito Thealdum de Vicecomitibus Placentinum archidiaconum Leodiensem extra eorumdem Patrum numerum, et tunc in Syria pro Christi fide commorantem die prima Septembris 1271 pontificem creaverint sub nomine Gregorii X, post longam duorum annorum, novem mensium, ac unius diei, sedis vacationem.

Exemplum præfati diplomatis est hujusmodi.

Nos miseratione divina episcopi, presbyteri et diaconi, sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinales, infirmitati venerabilis fratris nostri H. Ostiensis, et Velletrensis episcopi fraterno compatientes affectu, vobis Alberto de Monte Bono potestati, et Raynerio Gatto, qui pro capitaneo Viterbiensi te geris, et communi Viterbiensi, tenore præsentium sub debito fidelitatis, quo nobis Ecclesiæ Romanæ tenemini, districte præcipiendo mandamus, quatenus cum idem episcopus juri, et voto sibi competentibus in electione Romani pontificis renuntiaverit coram nobis quantum ad præsentem vacationem duntaxat, D volens, ut non obstante ejus absentia, sine ipso hac vice libere procedamus ad providendum Romanæ Ecclesiæ de pastore, ratam habiturum et gratam electionem, seu provisionem quam de Romano pontifice absque ipso, et ejus requisitione duxerimus faciendam, ac instanter petierit vobis mandari, ut de palatio, in quo sumus inclusi, ipsum permitteteris exire, eundem episcopum de ipso palatio statim egredi libere permittatis, nec ipsum de cætero aliquatenus detineatis invitum. Datum Viterbii in palatio discooperto episcopatus Viterbiensis vi Idus Junii, anno Domini 1270, apostolica sede vacante.

Loco † † † † † † † † † † † † † † † †
sigillorum pendentiū ex cera rubra numero decem et septem.

(50) De Ignatio filio Manfredi ex nobilissima Squarcialuporum Familia oriundo, viro doctissimo, ac divini cultus zelantissimo, hæc scribit Michael

et in divinis, et humanis scientiis apprime eruditus. A Scripsit sermonem pulcherrimum in honorem sanctissimi Benedicti, eumque coram magno monasterii et populi cœtu habuit, quando solemniter capta est possessio monasterii Casinensis sub Eusebio Mutinensi ejusdem cœnobii abbate, anno Domini 1505. Scripsit et carmen saphicum in honorem et laudem sanctissimæ Trinitatis. Edidit quoque hymnos in honorem sancti Bertharii martyris et abbatis Casinensis. Claruit temporibus Leonis X, cujus dicebatur affinis. Sepultus vero est in abbacia civitatis Florentiæ, cum sedisset annos novem in hac Casinensi abbacia.

CAPUT IV.

DE BENEDICTO.

(51) Benedictus de Sancto Severino monachus Casinensis, in philosophia et divinis scripturis apprime eruditus. Fuit temporibus Caroli V, et sepultus est in Casino.

CAPUT V.

DE JUSTINO.

(52) Justinus Hispanus monachus professus monasterii S. Justinæ, et hujus cœnobii abbas nonagesimus septimus, vir in philosophia et divinis scientiis doctissimus, ac historiæ amator. Fuit temporibus Caroli V imperatoris; sepultus est in monasterio Sanctæ Justinæ, cum sedisset anno uno in hoc cœnobio.

CAPUT VI.

DE AUGUSTINO.

(53) Augustinus Paduanus monachus professus monasterii S. Justinæ, et abbas Casinensis nonagesimus nonus, vir in philosophia ac divinis scientiis

Pocciantius in Catalogo Scriptorum Florentinorum: *Ignatius Squarcialupus monachus Benedictinus ejusdem congregationis generalis abb. amplissimus, vir vitæ sanctitate, et bonarum litterarum scientia clarus, atque poeta illustris, cujus ingenium omnibus jugiter admirandum exstitit; elaboravit tam metro, quam prosa, opuscula quædam, quibus memoriam sui posteritati commendavit, e quibus ista feruntur.*

De Virginitate hymnus carminibus hexametris. Epistola divi Benedicti ad Scholasticam Etruscis versibus exarata. Orationes multis in locis suæ congregationis in solatium Patrum habitæ.

Rursus hymni nonnulli, inter quos præcipuus exstat ille in honorem sanctissimæ Trinitatis, quem Patres Casinenses suis in Ecclesiis concinunt, et quædam alia.

Mors eum ex humanis abstulit Florentiæ 1520, cuius ossa in abbacia Florentina conquiescunt.

Hæc de Ignatio Pocciantius. Præter memorata, conscripsit etiam Ignatius, teste Arnaldo Wione lib. 1, cap. 16 Ligni vitæ, pag. 29 et 30, infrascripta opuscula. De visione illustr. principis Ferrandi Consalvi compendium lib. 1: *Divinam illustris Ferrandi.* De aggregatione monasteriorum Siciliæ ad congregationem Casinensem sermo: 1 *Superat vires moles.* Exstabant his proximis annis penes abbatem Constantinum Cajetanum, carmen saphicum in honorem sanctissimæ Trinitatis, et de sancto Berthario hymni habentur mss. in biblioth. Casinens. De eo agunt Arnoldus lib. 1, cap. 15, 16; lib. v, cap. 8; Covaccius. lib vi; Petrus Recordatus, dial. 4. pag. 457; Diplomata Leonis X, sub datum Romæ anno 1514, annæ secundo sui pontific.; Sci-

doctissimus. Floruit temporibus supradicti imperatoris. Obiit Brixia, et sepultus est in monasterio Sancti Faustini, cum sedisset in abbacia Casinensi annis tribus.

CAPUT VII.

DE INNOCENTIO.

(54) Innocentius de Novaria, professus monachus monasterii Florentiæ, et hujus monasterii abbas centesimus quartus, vir disertus et valde eruditus in divinis Scripturis, verum in philosophia et mathesi versatissimus. Claruit temporibus Caroli V et Maximiliani imperatorum. Obiit Venetiis, et sepultus est in monasterio S. Georgii, cum sedisset in hoc monasterio annis tribus.

CAPUT VIII.

DE ANGELO.

(55) Angelus Sangrinus abbas et restaurator cœnobii Casinensis, sub Vincentio Neapolitano abbate hujus monasterii. Monachus ab adolescentia in Casino factus est, vir reverendus, et omni bonitate et sanctitate redimitus, religione et vita probatus, et in divinis scripturis versatissimus, poeta insignis et admirabilis. Scripsit innumera pene opera, inter quæ hæc tantum brevitati consulens referam: Carmen heroicum de ineffabili Jesu nomine; Meditationes septem in septem novissima verba Jesu Christi, eodem genere carminis exaratas; similiter De misericordia, amore et bonitate Dei erga peccatores; De spe peccatoris in Deum; Speculum peccatoris; paræneses sex in hebdomada sancta; de nominibus Jesu; de contemptu divitiarum, et vanitate humanæ vitæ; elegias duodecim de Jesu pietate, et amore in peccatores; triumphum divini amoris; carmen sa-

pio. in Elog. abbat. Casinens., fol. 215.

(51) Claruit anno Domini 1520. Mur.

(52) Claruit anno Domini 1522. Mur.

(53) Abbas Casinensis nonagesimus octavus, originem ducens ex familia Bonfillorum, claruit anno 1530. Vide elog. Marc. Ant. Scipionis pag. 225.

(54) Innocentius filius Nicolai Novariensis, vir linguis Græcis, Hebraicis, Chalcæis ac latinis versatus, et in omnibus scientiis eruditus. Decessit anno 1557. Agunt de eo Wion, libro 1, cap. 16; libro v, cap. 8; Ulmus, atque Marcus Antonius Scipio, in Elog. abbatum Casinensium.

(55) Ab oppido Sangri, familia de Faggis ortus est Angelus, qui (si Platonis illud verum est, nomina rebus plerumque convenire) Angeli instar fuit, prisca quidem virtutis, ac sanctitatis exemplar, temporis avarissimus et diligens, horarumque pervigil distributor, poetica facultate usque adeo pollebat, ut quidquid libuisset, facile atque ubertim pene extemporaneo carmine enuntiaret. Opuscula quæ edidit, teruntur passim eruditorum manibus, impressa Colonix Agrippinæ. Psalmos David mira paraphrasis arte colligavit imitatione Hebræorum, quos numeris decurrere auctor est Hieronymus, ut et Jobi pleraque, et Jeremiæ Threnos; exstat impressa paraphrasis ista Venetiis 1540, et Basileæ 1551, Romæ vero 1587, in 4; excusa est Vita sancti Benedicti carmine heroico. Tractatus quadraginta horarum habetur impressus Florentiæ 1587, in 12, et tridenti in 16. Obiit Casini ann. 1593, ætatis suæ 93; cujus corpus anno octavo postquam terræ mandatum fuerat, integrum illæsumque se vidisse in sepulcro testati sunt nonnulli.

phicum in Nativitate Domini, et in omnes alias ejusdem festivitates: epicædium in mortem Domini; de Jesu beneficiis in homines. Scripsit et librum unum diverso carminum genere de laudibus beatæ Mariæ virginis. Exstant quoque libri duo, in quibus celeberrima nonnulla sanctorum et sanctarum sacra vario describuntur metro, eorumque gesta hymnidicis proferuntur modulis. Aureas etiam, divinasque sententias ex Davidis psalmis excerptas elegiaco carmine conscripsit. Insuper Vitam sanctissimi Patris nostri Benedicti, carmine heroico conscripsit; elegias duodecim de Passione Domini; paraphrasim vario metri genere exultam in Psalterium Davidis regis; de martyrio monachi; Vitam B. Guillelmi anachoretæ carmine sapphico; Vitam S. Patris Benedicti, sanctorum Mauri, Placidi et Joannis Baptistæ carmine heroico; Vitam aliam S. Benedicti carmine sapphico, et soluta oratione moralem expositionem continentem; tractatum orationis quadraginta horarum, et Psalterium gloriosæ Virginis Mariæ carmine sapphico. Scripsit etiam quamplura alia poetica, quæ longum esset singula enarrare. Edidit etiam dialogos, homilias, et sermones multos soluta oratione. Vivit usque hodie et septuagesimum octavum excessit annum.

CAPUT IX.

DE HONORATO.

(56) Honoratus Hiserniensis, ex familia Fascitella, in Casino monachus susceptus est sub Vencentio Neapolitano. Postea vero creatus est episcopus de Insula in Calabria; Vir in Græcis, humanis, et divinis litteris versatissimus, poeta insignis. Scripsit quamplurima opera, quæ temporum calamitate ad manus nostras non devenerunt. Floruit temporibus Caroli V et Maximiliani imperatorum.

(56) Marci filius, natus anno 1502, laudatus a Bembo, Joanne Casa, Flaminio, aliisque doctissimis viris; cujus etiam poemata lepidissima leguntur apud Jovium in Elog. Suntque impressa quoque in Deliciis poetarum Italorum. Insigne edidit opus de factis Alphonsi Avoli marchionis Vasti. Anno Domini 1551, die 30 Januar. a Julio Papa III ornatus infula episcopali; præceptor datus Innocentio Montio cardinali ejusdem Pontificis Nepoti adoptivo. Meminere Ranutus Gerus (a) lib. i Poetarum illust. Italiæ, et Caramella in suo Musæo illustriorum poetarum hoc disticho:

Lacteus est vates. Cur lacteus? undeque lactis

Nomem habet? versu est candidus atque tener.
nterfuit concilio Tridentino. Romæ obiit mense Martii 1564. ibidemque sepultus postquam Episcopatum resignaverat anno 1562.

(57) Meminit Arnoldus lib. ii. Ligni vitæ, de Scriptor. Eccles. littera G. hoc lemmate. *D. Gregorius Viterbiensis, juris utriusque doctor, et monachus congregationis Casinensis, alias S. Justinæ de Padua, qui claruit anno Domini 1540. Scripsit tam pie quam docte, super Evangelium Joannis: In principio erat verbum, homilias sive sermones tres, qui sic incipiunt: I. Dicibilis sermo de inditabili Verbo in verbis dicibilibus. II. In principio erat Verbum. III. Non licet filiis veritatis. Sunt mss. apud D. Constantinum Syracusanum monachum Catanensem. Ita Arnoldus.*

(a) Banutius Gorus, hoc est Janus Gruterus, qui Delicias poetarum collegit.

CAPUT X.

DE GREGORIO.

(57) Gregorius de Viterbio, monachus Casinensis, utriusque juris doctissimus. Floruit temporibus dictorum imperatorum, et sepultus est in Casino.

CAPUT XI.

DE BENEDICTO.

(58) Benedictus Canophilus Sangrinus, monachus in Casino factus est sub Ignatio Florentino, abbate Casinensi, vir utriusque juris doctissimus. Scripsit quamplurimos libros in jure canonico; edidit quoque Repertorium quoddam in jure civili, et extractum de foro fori, et foro poli, qui quidem est impressus. Claruit temporibus Caroli V, et sepultus est in Casino.

CAPUT XII.

DE CHRYSOSTOMO.

(59) Chrysostomus de S. Gemiliano Calaber, monachus Casinensis factus sub Chrysostomo Neapolitano abbate, postea archiepiscopus Ragusinus creatus est; vir sanctitate insignis, reformator monasteriorum insulæ Melitæ prope Ragusium, in scientiis doctissimus; sed et in Græca lingua valde eruditus. Transtulit diversos tractatus e Græco in Latinum sermonem. Claruit temporibus supradicti imperatoris. Obiit Ragusii temporibus nostris, et sepultus est in suo archiepiscopatu.

CAPUT XIII.

DE FLAVIO.

(60) Flavius de Ferraria, monachus Casinensis, et postea episcopus Ravellensis, Græca et Latina lingua valide instructus, a papa Julio III plurimum dilectus, atque ob hoc ab eodem episcopus creatus est. Floruit temporibus Maximiliani imperatoris.

(58) Benedictus Canophilus de Castro Sangri fecit Compendium juris civilis ac canonici, et Summam rerum. Scripsit etiam Repetitionem super primum decretalium de constitut. fori et poli, qui tractatus excusus est Venetiis. anno 1542, in 8, quem Bernardinus Bonifus juris utriusque doctor, lector ordinarius ac decanus Patavinus testatur a doctissimo Marco Mantua, aliisque clarissimis viris in Patavina academia examinatum, approbatum, commendatumque merito fuisse. Scripsit etiam de privilegiis Ecclesiæ, et Ecclesiasticarum personarum; De criminibus in Deum et proximum, de pœnis eorum. Floruit anno Domini 1550.

(59) Chrysostomus fuit electus archiepiscopus, sedente Ludovico Beccatello Bononiensi, die 21 octobris 1564, ut ex Actis consistor.

(60) Hunc non bene Flavium vocat noster Placidus, ut etiam Arnoldus Wion, lib. ii Ligni vitæ, cura Hercules Tombesius in Catalogo Ravellensium episcoporum nominetur. Episcopali dignitate insignitus legitur anno Domini 1555, die 18 septembris. Ferrariæ obiit anno 1570, ibique sepultus in ecclesia Sancti Francisci. Testatur Marcus Antonius Guarinus in Compend. histor. ecclesiarum Ferrariens. lib. iv, pag. 247, et vir-clar. Ughellus in episcopis Ravellensibus se legisse meminit, insculpta in ejus tumulo hæc verba vernacula lingua: *Hercule Tam-busi vescovo 1570.*

CAPUT XIV.

DE SEVERO.

(61) Severus Aversanus, in Casino monachus sub Chrysostomo abbate susceptus, vir in philosophia versatissimus, et in divinis Scripturis studiosissimus. Floruit temporibus supradicti imperatoris, et sepultus est in Casino in cœmeterio S. Annæ.

CAPUT XV.

DE LUCA.

(62) Lucas Fratensis monachus in Casino sub Chrysostomo abbate factus est. Vir acer ingenio, et in divinis Scripturis, et in philosophia doctissimus. Claruit temporibus Maximiliani imperatoris, et sepultus est in monasterio Sancti Benedicti Mantuanæ diœcesis, in quo philosophiam publice docuit.

CAPUT XVI.

DE HIERONYMO.

(63) Hieronymus patria Neapolitanus, ex nobili et illustri Caracciolorum familia oriundus, monachus ab adolescentia factus est sub Hieronymo de Monte Rubeo. Vir humilitate summus, castitate pudicus, prudentia, animi magnitudine, morum gravitate, ac religionis conversatione insignis: nobilis carne, sed nobilior spiritu, humanis et divinis litteris sufficienter instructus. Floruit temporibus nostris, et adhuc vivit, abbasque titularis existit.

CAPUT XVII.

DE PAULO.

(64) Paulus de Alta Villa, monachus in Casino susceptus sub Hieronymo de Placentia abbate; vir in Græcis, Hebraicis et Latinis litteris doctissimus, memoria tenax, ingenio vivax. Fuit temporibus nostris, et sepultus est in Casino, in cœmeterio S. Annæ

CAPUT XVIII.

DE MATTHIA.

(65) Matthias de Bergamo Casinensis monachus, vir in divinis litteris versatus, et memoria adeo pollebat, ut plures Novi et Veteris Testamenti libros memoriter recitaret. Obiit temporibus nostris, et sepultus est in Casino, in cœmeterio S. Annæ.

CAPUT XIX.

DE BENEDICTO.

(66) Benedictus de Sancto Germano, in Casino sub Hieronymo de Placentia abbate monachus factus est. Vir egregius, et ingenio magnus; in Latinis, Græcis et Hebraicis litteris valde eruditus; in philosophia autem et theologia doctissimus, adeo ut suis temporibus in nostra congregatione nemini fuerit secundus. Scripsit commentaria in Psalterium Hebraicum, in Epistolam Pauli ad Romanos; tractatum De usuris. Edidit quoque expositiones super Psalmos. Scripsit præterea super libros Perih-

(61) Claruit anno Domini 1570. Mur.

(62) Floruit anno 1570. Mur.

(63) Anno 1570 clarescebat. Mur.

(64) Claruit anno 1580. Mur.

(65) Claruit anno 1577. Mur.

(66) Anno Domini 1570. Mur.

(67) Claruit anno Domini 1570. Mur.

A menias, priorum et posteriorum Aristotelis, super libros De anima ejusdem. Est quoque in lucem editus, et impressioni traditus ipsius tractatus De imitatione Ciceronis. Exstant disputationes in libros Prædicamentorum Aristotelis, et pulcherrimum illud opus quod inscribitur Proverbia animæ. Scripsit etiam Apologiam contra calumniantes ejus opera. Claruit nostris temporibus, et adhuc vivit.

CAPUT XX.

DE BERNARDO.

(67) Bernardus de Janua, monachus Casinensis factus est sub Hieronymo de Placentia, hujus monasterii abbate. Vir disertus et eruditus in philosophia et divinis Scripturis. Fuit temporibus Maximiliani imperatoris, et sepultus in Casino.

CAPUT XXI.

DE ANTONIO.

(68) Antonius Frachensis monachus in Casino, sub Lauro de Mantua hujus cœnobii abbate susceptus est. Vir acri et magno ingenio, in Græcis et humanis litteris versatissimus, in jure etiam pontificio valde instructus. Scripsit quoddam Repertorium Polyanthea dictum, alphabeti ordine distinctum pro archivio Casinensi; in quo quidem opusculo et jurisdictiones, et dignitates, et quæcunque bona fuerint vel sint monasterii Casinensis, facile est invenire. Edidit quoque librum quemdam confinium bonorum Casinensis cœnobii, sed, morte præventus, imperfectum reliquit; qui postea a me Placido Romano monacho Casinensi repurgatus et perfectus fuit. Floruit temporibus Maximiliani imperatoris, et sepultus est in monasterio Sancti Liberatoris de Majella.

CAPUT XXII.

DE LUCA.

(68*) Lucas Antonius de Firmo, in Casino sub Hieronymo de Placentia abbate monachus factus est, vir in philosophia et medicina doctissimus. Floruit temporibus supradicti imperatoris. Obiit Cajetæ temporibus nostris, et sepultus est in monasterio Sancti Angeli.

CAPUT XXIII.

DE PIO.

(69) Pius patria Neapolitanus, ex nobili et antiqua familia Lottheriorum civitatis Florentiæ ducens originem, monachus in Casino factus est, sub Innocentio de Novaria hujus cœnobii abbate. Vir religione, et bonitate perspicuus, in divinis Scripturis doctus, et notitia juris civilis, et ecclesiasticorum dogmatum sufficienter instructus. Qui cum 25 annis religiose et laudabiliter vixisset in nostra congregatione Casinensi, existens prior S. Severini in civitate Neapolis, a papa Gregorio XIII episcopus

(68) Floruit anno Domini 1575. Mur.

(68*) Anno 1570. Mur.

(69) Creatus episcopus ann. 1576, 30 Jan. Vir religione et bonitate perspicuus, accerrimus ecclesiast. libertatis defensor. Decessit Casini 1592, ibique tumulatus quiescit

Fundanus creatus est, de quo, quia adhuc vivit, meum iudicium subtraham, ne in alterutram partem aut adulatio in me reprehendatur, aut veritas.

CAPUT XXIV.

DE THEOPHILO.

(70) Theophilus Senensis in Casino sub Angelo Sangrino abbate monachus factus est, vir ingenio perspicax, in scientiis valde eruditus, verum in philosophia, mathematica et theologia doctissimus, adeo ut suis temporibus in congregatione nostra Casinensi admirabilis haberetur. Floruit temporibus nostris, et adhuc vivit. Hic bis vocatus a Romano pontifice fuit, ut ejus opera in quibusdam ecclesiasticis negotiis uteretur. Edidit tractatum De nova restitutione Kalendarii.

CAPUT XXV.

DE BENEDICTO.

(71) Benedictus Gapuanus in Casino sub Angelo Sangrino abbate monachus susceptus est, vir discretus, et valde eruditus in divinis et humanis litteris. Verum in scribendis carminibus in materna lingua poeta insignis, et nostris temporibus admirabilis. Edidit librum unum carminum materna lingua, in quo martyrium D. Agnetis, Agathæ, Lucie, Justinæ, et Catharinæ decantat. Scripsit quoque eadem lingua et metro tractatum de cogitatione mortis; Triumphum martyrum, confessorum et virginum; librum unum piorum carminum diverso metri genere. Exstat etiam ejusdem tragœdia Jephthæ ducis Israelitici populi. Scripsit et commentaria in Dantem poetam. Edidit quoque librum unum epistolarum materna lingua. Floruit temporibus nostris, et adhuc vivit.

CAPUT XXVI.

DE JOANNE.

(72) Joannes Evangelista patria Neapolitanus, et nobili Moriniorum familia oriundus, monachus in Casino ab Ignatio Neapolitano susceptus est. Vir ingenio perspicax, et divina et humana eruditione valde instructus. Verum in versificandi scientia antiquis per omnia comparandus. Scripsit quamplurimos tractatus. Librum scilicet in quo continentur præcipuæ Domini festivitates, vario metri genere illustratæ; librum De laude gloriosæ virginis Mariæ, in cujus calce ejus Psalterium elegiaco carmine concinitur; librum, qui nonnullorum sanctorum Vitas, hymnosque vario carminum genere continet. Exstat et alius ejusdem liber carminum, in quo illa præsertim opuscula continentur: De insigni Christianorum victoria contra Turcas, temporibus

(70) Theophili Martii nobilis Senensis meminit Petrus Recordatus Hist. monasticæ. Romæ in basilica S. Pauli pœnitentiæ ministris Pontificiis a Gregorio XIII ascriptus legitur. De ejus laudibus scripsit F. Isidorus Ugurgierius Azolinus ord. Præd. lib. cui nomen præfixit: Pompe Sanesi tit. 21, pag. 667. Exstat apud nos tractatus ms. De reformatione Kalendarii, incipit: *Magna quidem aggredi laudabile est.* Obiit Casini anno 1586.

(71) Claruit Benedictus Anno Dom. 1570, originem ducens ex nobili familia de Uva. Passiones sancta-

rum Maximiliani imperatoris, et Pii V pontificis max.; De laudibus Casinensis juventutis; ibidemque liber odorum appenditur, et in sine continetur liber Tristium, ubi suas et amicorum ærumnas elegiace decantat; sunt et quatuor ejusdem eclogæ. Scripsit præterea innumera epigrammata; edidit quoque declamationes et sermones aliquot, homilias duas prosa oratione. Item expositionem in Epistolam divi Pauli ad Romanos, et in librum Perihermenias Aristotelis. Materna autem lingua quamplurima pia carmina de laudibus gloriosæ virginis Mariæ, et usque in præsentem diem scribit.

CAPUT XXVII.

DE THOMA.

(73) Thomas ab Ebulo, Casinensis monachus, sub Angelo Sangrino abbate factus est. Vir prudentia et ingenio insignis, in Philosophia et divinis Scripturis doctissimus. Scripsit librum Synodaliū; librum Examinis confessorum, et promovendorum ad sacros ordines, et eorum, qui mittendi sunt ad parochiales Ecclesias. Edidit quoque materna lingua Conciones quinquaginta. Floruit temporibus nostris, et adhuc vivit, et vicarius generalis in tota diœcesi Casinensi existit.

CAPUT XXVIII.

DE HIERONYMO.

Hieronymus ex nobili Sersalium familia civitatis Cosentia originem ducens, in Casino sub Hieronymo de Placentia hujus sacri cœnobii abbate monachus effectus est. Vir callido quidem et subtili ingenio, in humanis et divinis litteris mediocriter eruditus; verum in rerum humanarum experientia, et in peragendis negotiis insignis et admirabilis. Floruit temporibus nostris, et hujus Casinensis cœnobii abbas exstitit, Sepultus vero est Parmæ in monasterio Sancti Joannis Evangelistæ, ubi capitulum generale nostræ congregationis celebratur. In anno Domini 1577.

CAPUT XXIX.

DE APOLLINARE.

Apollinaris a Bauco ab adolescentia sub Lauro de Mantua abbate in Casino monachalem vestem induit, ubi per triginta ferme annos angelicam potius quam humanam vitam duxit. Hic vir vitæ integerrimæ, humanis et divinis litteris satis instructus, adeo in Scripturis sacris deditus erat, ut exercitationis causa, atque ne otio torpesceret, ex Veteri et Novo Testamento, atque ex diversis catholicis orthodoxisque Patribus innumeras aureas sententias excerpterit et scripserit. Decanus

rum Agnetis, Agathæ, Justinæ, et Catharinæ typis cussæ sunt Florentiæ anno 1587, in 4, sicuti Jephthæ tragœdia.

(72) Scripsit etiam de sancta Febronia virg. et martyr. versus, qui habentur impressi Romæ 1589, una cum operibus Prosperi Martinengii. Memorata opuscula mss., uti etiam multa alia, se legisse testatur lib. II. Lign. vit. p. 450. Arnoldus Wion, dum Casini morabatur. Meminit et Possevinus in suo Apparatu. Clarescebat anno 1590.

(73) Obiit post annum 1594, Casini, Mva.

præterea in hoc Casinensi monasterio existens, A novitiorum curam invitatus ac renitens suscepit. Tali igitur fungens officio, me, licet indignum, Casinensium monachorum cœtui ascripsit, sub domino Matthia de Lignano, hujus cœnobii abbate, cum viginti essem annorum, in anno Domini 1570. De hoc magistro meo illud silentio non prætereundum esse judicavi, quod ad vitæ integritatem et puritatem pertinet. Nam talis ejus vita fuit, ut mortis suæ tempore, in vigilia scilicet Nativitatis S. Joannis Baptistæ, cum in missa, *Gloria in excelsis Deo* cantaretur in ecclesia, ejus anima ab ergastulo corporis egrediens in cælum ab angelis deferri cerneretur. Sepultus vero est in cœmeterio S. Anæ, anno Domini 1581.

CAPUT XXX.

DE ANDREA.

(74) Andreas a Suessa, juvenis præclaræ indolis, et vivacis ingenii, de civitate Neapolitana, ubi a parentibus studiis litterarum erudiendus traditus fuerat, egrediens, Casinum advenit, atque ab Isidoro de Placentia hujus sacri cœnobii abbate monachus factus est. Hic exiguus quidem corpore, sed ingenio magnus, ab ipso fere suæ conversationis

(74) Floruit anno Domini 1578. Mur.

(75) Nobilissima familia Cortesiorum ortum suum habuit a quodam imperiali vicario cui nomine Ludovicus Cortes, inter Gallos nobilissimus; qui cum esset a consiliis Pipini regis Italiæ, Caroli filii, civitatem Mutinam inhabitaverat. Ex ea Gregorius noster natus est; vir quidem Græcis Latinisque litteris instructissimus. Severum Varinum Placentinum monachum Cisterciensem, raræ et exquisitæ eruditionis virum, præceptorem habuit. Ab ineunte ætate, civili canonicoque juri operam dedit, et apud Joannem Mediceum cardinalem, postea Leonem papam decimum, audiendarum causarum munus exercuit. Demum cum Romanæ aulæ pertæsus ad sua pristina studia rediisset, ex divino etiam instinctu, Casinensibus monachis nomen dedit. Ejus postea virtutis, probitatis ac scientiæ fama inductus Paulus papa tertius, in collegium cardinalium ascivit, incredibili totius senatus consensu, anno Domini 1542, die 11 Junii, tit. S. Cyriaci in Thermis, et Urbinatensium præsul est etiam dictus: privilegio insuper concesso, ut purpureo cultu sibi uti liceret, tametsi monachus Benedictinus esset, quod etiam concesserat card. Philippo a Camera Gallo pariter Benedictino. Plurima hujus viri clarissimi monumenta relicta sunt:

Quod sanctus Petrus Romæ fuerit, ad Adrianum Sextum lib. 1.

Epistolarum familiarium lib. 1

Hi duo impressi sunt Venetiis apud Franciscum Franciscium Senens., an. Dom. 1573, in-4.

De theologica institutione lib. 1

Hymnorum diverso metro lib. 1.

Carmen saphicum de Vita S. Honorati archiepiscopi Arelatensis.

Hymnus in deiparam Virginem.

In divum Honoratum carmen.

In Lerinam insulam carmen.

De potestate ecclesiastica tract.

De peccato originali.

Explicit supplementum domni Placidi Romani et diaconi De Viris illustribus cœnobii Casinensis.

A initio, ob sui ingenii vivacitatem, et rerum munitarum experientiam, cum singulari quadam prudentia ac solertia conjunctam, multis annis hujus nostri monasterii negotiis operam dedit. Inter multa præclara ingenii sui monumenta, existens in regimine terræ nostræ Citrarii scripsit regesta duo omnium jurium et bonorum quæ impræsentiarum in eadem terra a nostro monasterio possidentur. Humanis insuper et divinis litteris apprime eruditus, magnam sui apud omnes adhuc vivens expectationem concitavit. Vivit etiam, et temporibus nostris hujus Casinensis monasterii præpositus existit.

CAPUT XXXI.

DE GREGORIO.

B (75) Gregorius Cortesius Mutinensis abbas primum Sancti Petri de Perusio, deinde Sancti Benedicti de Mantua, et S. R. E. cardinalis a papa Paulo tertio creatus, anno Dom. 1542. Vir utriusque juris doctor, et in divinis Scripturis valde instructus. Scripsit quamplurima carmina in laudem D. Petri, quæ impressa reperiuntur. Obiit Romæ, et sepultus est in ecclesia Sanctorum Apostolorum anno Dom. 1584.

De directione urbis Genuensis.

De theologia, et philosophia multa.

Lerinensis insulæ et cœnobii laudes.

Poemata quedam ad imitationem Catulli.

Prodierunt ex Aldi officina cum Sanazari De partu Virginis lib.

S. Basilii *De virginitate liber e Græco in Latinum idioma, ejus opera perlegitur.*

De viris illustribus ordinis monastici, lib. 1, qui furto sublatus ideo non habetur, refert Arnoldus Wion lib. II, Lign. vit., pag. 216. Et alia multa scripsisse fertur, quæ temporum injuria, hominumque negligentia perierunt.

Libri quatuor in sententias Petri Lombardi perperam a nomenclatore card. a Torrigio lib. De script. S. R. card. et ab aliis attribuantur nostro Gregorio, cum suum agnoscant auctorem Paulum Cortesium protonotarium apostolicum.

Exstant diversæ epist. Dionysii Faucherii monachi Lerin. in laudem nostri Gregorii in Chron. Lerin. Quanti autem integritatem ejus, doctrinam ac prudentiam incomparabilem supradictus Paulus pontifex fecerit, ex miris laudibus, quibus eum cohonestavit, quando in cœtum cardinalium adlegit, agnosces: audi ipsum cum eo loquentem: *Hodie in his sacris jejuniis, atque in consistorio nostro secreto, inducti singulari tua probitate, religione, integritate ac doctrina, te S. R. E. cardinalem, cum Dei nomine, de venerabilium fratrum nostrorum ejusdem S. R. E. cardinalium consilio, creatimus*, etc. Meminerit Cortesii Sadoletus et Bembus, quorum alter doctissimus, alter excellentis doctrinæ virum appellat, ingeniique prope divini. Vide etiam quæ notavit eruditissimus d'Auberi, in Histor. generali cardinalium Gallico idiomate conscripta, part. IV, edita Parisiis 1647. Obiit Romæ anno Domini 1548, XI Kalendas Octobris, sepultusque est apud ecclesiam Sanctorum Apostolorum, ante altare sanctæ Eugenie.